

SLAVICA SLOVACA

Ročník 54 • 2019 • 3-4
SUPPLEMENTUM

Diecézne štatúty Michala Manuela Olšavského
z rokov 1752 – 1758

Na vydanie pripravili
Peter Zubko a Peter Žeňuch

SLAVISTIKA

SLAVICA SLOVACA

ORGÁN SLAVISTICKÉHO ÚSTAVU JÁNA STANISLAVA SAV
A SLOVENSKÉHO KOMITÉTU SLAVISTOV

Hlavný redaktor: Peter Žeňuch

Redakčná rada:

Mojmír Benža, Erika Brtáňová, Václav Čermák (Česká republika), Mária Dobríková, Ján Doruľa, Júlia Dudášová-Kriššáková, Adriana Ferenčíková, Martin Hurbanič, Daniela Konstantinovová (Bulharsko), Jaromír Krško, Ján Lukačka, Šimon Marinčák, Cyril Vasiľ (Taliansko), Desislava Najdenova (Bulharsko), Ján Stradomski (Poľsko), Elena S. Uzeňovová (Ruská federácia), Peter Zubko, Peter Žeňuch

Výkonní redaktori: Ľubomír Gábor, Ľubomíra Wilšínská

Technický redaktor: Martin Žeňuch

Adresa vydavateľa a sídlo redakcie:

© Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava, IČO: 31750940

© Slovenský komitét slavistov, Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava, IČO: 30842913

Recenzenti:

Doc. JUDr. PhDr. Róbert Jáger, PhD.

Doc. PaedDr. ThDr. Šimon Marinčák, PhD.

Vydanie rukopisov je súčasťou výsledkov riešenia projektov VEGA 2/0025/18.

© Prof. PhDr. ThDr. Peter Zubko, PhD.

© Prof. PhDr. Peter Žeňuch, DrSc.

SLAVICA SLOVACA

Ročník 54 • 2019 • 3-4
SUPPLEMENTUM

Diecézne štatúty Michala Manuela Olšavského
z rokov 1752 – 1758

Na vydanie pripravili
Peter Zubko a Peter Žeňuch

SLAVISTIKA

Obsah

Diecézne štatúty M. M. Olšavského z rokov 1752 – 1758	5
Štatúty M. M. Olšavského pre gréckokatolícky klérus.	
Edícia prameňa.....	35
<i>Latinská časť</i>	36
<i>Cyrilská časť</i>	68

Diecézne štatúty M. M. Olšavského z rokov 1752 – 1758¹

ZUBKO, P. – ŽEŇUCH, P.: Diocesan statutes of M. M. Olšavský from 1752 - 1758. *Slavica Slovaca*, 54, 2019, № 3-4 (supplementum), pp. 5-100 (Bratislava)

In 1752 the Greek Catholic Bishop Michal Manuel Olšavský (1700 - 1767, bishop since 1742) performed a canonical visitation of his believers. In this period, from the standpoint of canon law, the Greek Catholics (the units) administratively belonged to the Latin Diocese of Eger. The bishop discovered that there was no unified practice in the ministry of the sacraments, so in 1752 he issued statutes in the Church-Slavonic language how correctly to divide the seven sacraments. These so-called older statutes were united the sacramental discipline of the Eastern Rite under the Carpathians Mountains. In 1755 the bishop issued another so-called younger statutes in Latin. There were non-uniform practices in various everyday matters, doubts, and mistakenly been interpreted certain provisions of canon law. It was necessary to introduce some customs that belonged to a modern and cultural Theresian country, for example the registry records. The bishop had the greatest problem with arrogant priests, the Latin version of the statutes has been translated into the Church Slavonic language. The statutes were promulgated in 1758 and were read on public congregations. This prescription had to be memorized by each priest and had to be examined. If he did not or avoided the test, so was suspended. The statutes of the years 1752 - 1758 are one moral and legal entity. The bishop also sent them to Rome. The statutes of bishop Olšavský not yet published, are now published for the first time. This document is important for church history, canonical law, secular history, linguistics. The statutes describe the ecclesiastical, spiritual, religious and everyday customs of the Christians of the Eastern Rite under the Carpathians in the second half of the 18th century.

Key words: Bishop M. M. Olšavský, Eparchy of Mukacheve, Greek Catholic Rite, Particular Canon Law, Greek Catholic History (18th Century)

Historické okolnosti vzniku štatútov

V roku 1752 uskutočnil obradový vikár jágerského biskupa a gréckokatolícky biskup Michal Manuel Olšavský (1700 – 1767, biskup od roku 1742) kánonickú vizitáciu svojich veriacich. V tomto období z hľadiska kánonického práva uniati (gréckokatolíci) administratívne patrili do latinskej Jágerskej diecézy. Vtedajší jágerský biskup František Barkóci (1710 – 1765, jágerský biskup v rokoch 1744/5 – 1761) uskutočnil kánonickú vizitáciu svojho biskupstva. V roku 1746 vizitoval územie stolíc alebo archidiakonátov Heveš, Boršod a Abov, v roku 1748 Marmaroš, Bereh, Sabolč, Satmár a Ugoča, na poslednej, tretej vizitačnej púti 18. mája – 4. septembra 1749 navštívil stolice Zemplín, Uh a Šariš.² Primárnu pozornosť venoval rímskokatolíckym farnostiam, sekundárnu unia-

¹ Štúdia a prameň vychádzajú v rámci riešenia projektu VEGA č. 2/0025/18 *Každodennosť v interakcii latinskej a byzantskej kultúry na príklade karpatského regiónu v novoveku*.

² Zubko, Peter: *Zemplínski a abovskí uniati v Barkóčziho vizitácii. Gréckokatolíci v záznamoch latinských biskupov z 18. storočia IV. Ružomberok* : Verbum, 2013, 120 s.; Zubko, Peter – Žeňuch, Peter: *Barkóčiho vizitácia Šarišského archidiakonátu (1749). Rímskokatolíci, gréckokatolíci a evanjelici podľa latinskej vizitácie*. Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2017, 190 s.

tom, kalvínom a evanjelikom, terciáru pravoslávnym, husitom a židom. S duchovnými prvých dvoch skupín sa stretol osobne. Z pracovno-pastoračnej cesty vznikli dva protokoly: klasický, týkajúci sa primárne latinskej cirkvi aj s informatívnymi údajmi o ďalších cirkvách, a špeciálny protokol skrútníí uniatskych presbyterov.³ Stretnutia s presbytermi, tzv. skrútnia (preskúšania), boli vopred naplánované a možno ich zhrnúť do nasledujúcej tabuľky.

Tab. 1. Priebeh skrútníí uniatskych presbyterov			
Dátum	Miesto	Počet prítomných presbyterov	Počet neprítomných presbyterov
26. 5. 1749	Bodrogkeresztúr	2	
5. 6. 1749	Šiatrové Nové Mesto	27	
14. 6. 1749	Parchovany	2	
15. 6. 1749	Sečovská Polianka	6	
19. 6. 1749	Budkovce	11	
27. 6. 1749	Užhorod	0	33
29. 6. 1749	Vinné	0	
30. 6. 1749	Michalovce	7	
2. 7. 1749	Strážske	0	
9. 7. 1749	Humenné	15	> 25
16. 7. 1749	Stropkov	32	
22. 7. 1749	Bardejov	27	
31. 7. 1749	Torysa	23	

Presbyteri, ktorí neprišli, tvorili veľké kompaktné územia stredného a severného Uhu a susedného severného Zemplína. Jednoznačne išlo o dohodnutý spoločný postup aj so súhlasm zemepánov. Toto si však nedovolili gréckokatolícki kňazi z iného veľkého uniatskeho teritória, z Makovického panstva, hoci boli morálne hodnotení ako veľmi problematickí. S tými istými problémami sa však neskôr pri vizitácii stretol aj sám mukačevský biskup M. M. Olšavský. Východné konfesionálne prostredie, ktoré bezprostredne hraničilo so západným, resp. farností, ktoré boli rozptýlené v diasporé, v inom, konfesionálne dominantnejšom prostredí, boli viac otvorené, komunikatívne a boli menej uzavreté do seba, neizolovali sa, prijímali cirkevno-kultúrne pravidlá

³ Archivum Archidiocesis Agriensis (AAAGR), Archivum vetus, sign. 3416, s. 68-72; Štátny archív Zakarpatskej oblasti Ukrajiny v Berehove (ŠAZOUB), fond Правление Мукачевской греко-католической епархии, г. Ужгород, sign. 151.1.1425 (Статут, изданный мукачевским епископом, для священников грекокатолической епархии; 12. II. 1755 – 15. II. 1758); Zubko, Peter: *Skrútnia uniatskych presbyterov z roku 1749*. In: *Slavica Slovaca*, roč. 50, 2015, 3, s. 3-102.

⁴ *Statuta Dioecesis Agriensis; Primum quidem per Excellentissimum, ac Reverendissimum Dominum Franciscum e Comitibus Barkóczy de Szala, Perpetuum in Pálócz, Episcopum condam Agriensem, Inclyt. Comi-*

a obyčaje, ku ktorým patril napríklad aj gregoriánsky kalendár, spôsob hospodárenia či jazyk väčšinového obyvateľstva (poslovenčili sa, pomadčarčili sa). Po ukončení kánonickej vizitácie biskup Barkóci napísal inštrukcie pre latiníkov⁴ i uniatov,⁵ ktoré dopĺňajú administratívne dokumenty o rozmer každodennosti a spirituality, pretože reflektujú aktuálne problémy veriacich tohto časového obdobia fungovania v cirkevnom prostredí. Barkóci reflektoval problémy, ktoré našiel medzi východným klérom a veriacimi v dokumente, ktorý však nezverejnil počas svojho života, a preto ostali nezavázné, hoci pre poznanie každodenných reálií v religióznom prostredí východnej cirkvi v severovýchodnej časti Uhorska, vývinu ich teologického myslenia a disciplinarizácie sú veľmi dôležitým prameňom, ktorý je možné konfrontovať s inými podobnými prameňmi latinskej i východnej proveniencie.⁶

Po latinskom biskupovi uskutočnil kánonickú vizitáciu aj mukačevský obradový vi-kár biskup Michal Manuel Olšavský,⁷ ktorý sa osobne zoznámil so situáciou svojho cirkevného spoločenstva a následne disciplinarizoval nejednotnú prax vydaním dvoch štatútov v rokoch 1752 a 1755, ktoré platili a používali sa v 18. storočí.

tatum Heves, & Exterioris Szolnok Supremum, ac Perpetuum Comitem, Sacratiss. Caesar. & Apostolico Regiarum Majestatum Status Consiliarium Act. Intimum, & Excelsae Tabulae Septemviralis Assessorem Edita; Posterior autem a plurimis, quae in ea irrepserunt, mendis repurgata, & jussu Excellentissimi, Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Caroli Dei, & Apostolicae Sedias Gratia Episcopi Agriensis, e Comitibus Eszterházy de Galanta, Perpetui in Frakno, Arcium, & Dominiorum Papa, Ugod, & Devecser Hæreditarii Domini, Incl. Cottuum Hevess, & Exterioris Szolnok Articulariter unitorum Supremi, & Perpetui Comitis, Utriusque Sacratiss. Caes. & Apost. Regiae Majest. Status Consiliarii Act. Intimi &c. &c. Una cum Ejusdem Encyclica dictorum Statutorum confirmatoria, Publicis Typis Vulgata. Agriae, Reimp. Typis Scholae Episc. Anno m.dcc.lxxiii, s. 3-100; Zubko, Peter: *Dejiny Košickej cirkvi v prameňoch* (1803 – 2006). Prešov : VMV, 2006, s. 146-186 (dokument č. 18).

⁵ *Instructio pro Ruthenis unitis Dioecesis Agriensis post visitationem anni 1749 parata sub episcopatu Francisci Barkoczy*, 145 f. In: Barkóczy Ferenc egri püspök instrukciója az Egri Egyházmegye területén élő görögkatolikus számára (1749). 19. századi kéziratos görögkatolikus szérkönyvek Nyírgyulajból és Fábiánházáról. Véghseő, Tamás – Nyirán, János (eds.). Nyíregyháza : Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola, 2012, s. 21-144.

⁶ K problematike pozri napríklad Jáger, Róbert: *Komentované dokumenty k štúdiu dejín štátu a práva na území Slovenska do roku 1848*. Banská Bystrica: Vydatel'stvvo Belianum, Univerzita Mateja Bela, 2019; Jáger, Róbert – Gábriš, Tomáš: *Najstaršie právo na Slovensku? Pokus a rekonštrukciu predcyrilometodského normativného systému*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016 a i.

⁷ Források a magyarországi görögkatolikus parókiák történetéhez Olsavszky Mihály Mánuel munkácsipüspök 1750–1752. évi egyházlátogatásainak iratai. Véghseő, Tamás – Terdik, Szilveszter (eds.). Nyíregyháza : Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola, 2015, 799 s.; Гаджега, Василий: Додатки до історії русинов та руских церквей в був. жупе Земплинської. In: Науковий Зборник Товариства Просвіта. Roč. 7-8 (1931), s. 1-167; Гаджега, Василий: Додатки до історії русинов та руских церквей в був. жупе Земплинської. In: Науковий Зборник Товариства Просвіта. Roč. 9 (1932), s. 1-67; Гаджега, Василий: Додатки до історії русинов та руских церквей в був. жупе Земплинської. In: Науковий Зборник Товариства Просвіта. Roč. 10 (1934), s. 17-120; Гаджега, Василий: Додатки до історії русинов та руских церквей в був. жупе Земплинської. In: Науковий Зборник Товариства Просвіта. Roč. 11 (1935), s. 17-182; Гаджега, Василий: Додатки до історії русинов та руских церквей в був. жупе Земплинської. In: Науковий Зборник Товариства Просвіта. Roč. 12 (1937), s. 37-83.

Olšavského štatúty publikujeme v prílohe, pretože v literatúre sa sice spomínajú, ale doteraz sa nikdy takto priamo neuvádzali a ani neboli v takomto rozsahu publikované. Vďaka tomuto vydaniu možno tak bližšie spoznať dôležitý a autentický prameň o cirkvi východného obradu pod Karpatmi z polovice 18. storočia. Historik Michal Lučkaj (1789 – 1843) v súvislosti so štatúmi M. M. Olšavského uvádza, že mandát na vizitovanie Zemplína a Šariša dostal biskup od cisárovnej, nie od jágerského biskupa a ani od kalvínov.⁸ Mandáty na kánonické vizitácie v tom období vydávali panovníci, pretože išlo o verejnoprospešný úradný akt, ktorý mal dosah nielen na vnútrocirkevné i na vonkajšie záležitosti najmä preto, že sa nimi zadefinovalo patronátne právo, desiatky a lektikálne dávky, inventarizoval sa majetok, riešili sa drobné lokálne spory vydaním biskupovho rozhodnutia na mieste a pod. M. Lučkaj však už nespomína, že z vizitácie vzišli tu nami publikované štatúty.⁹ Ich vydanie bolo prospešné a záväzné pre všetkých uniatskych veriacich, nielen pre niektoré farnosti.

Štatúty miestnej latinskej cirkvi

Štatúty sú normou kánonického práva, ktorá má v katolíckej cirkvi starobylú tradíciu a používa sa podnes. Súčasné kánonické právo východných katolických cirkví ich sice nepozná (v podobných prípadoch používa inštitucionalizované termíny *zákon, zvyk, administratívny text*),¹⁰ ale karpatské uniatske prostredie ich poznalo ako druh zákonnej normy, ktoré uplatňovalo podľa kanonicko-právnej tradície univerzálnej cirkvi. Štatúty sa ako normatívne akty objavili v rámci disciplinarizácie spoločnosti po Tridentskom koncile, boli súčasťou upevňovania a stabilizácie pomerov konkrétnych cirkevných spoločenstiev po zavŕšenej rekatolizácii. Nadväzovali na vyššie právne normy, ktorý-

⁸ Лучкай, Михайло: *Історія карпатських русинів 4. (Historia Carpato ruthenorum 4)*. In: *Науковий збірник музею української культури у Свиднику 17*. Сополига, Мирослав (ред.). Ведекý zborník Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku. Sopoliga, Miroslav (red.). Bratislava – Prešov : Slovenské pedagogické nakladateľstvo v Bratislave, oddelenie ukrajinskej literatúry v Prešove, 1991, s. 81.

⁹ Lučkajova práca má silný apologetický a protilaterinský (protirímskokatolícky) podtext. Sám Lučkaj признал, že ju písal s týmto cieľom, čo zaznamenal Bohuš Nosák Nezabudov (1818 – 1877): „Lučkay je premilý človek. Sama prívetivosť a ľudskosť. Zaviedol ma do svojej bočnej svetličky, kde sa literatúrnymi vecami zaoberá. Práve vtedy písal dejepis (históriu) biskupstva Mukačevského po latinsky. Spytoval som sa ho, prečo nepíše dielo po rusínsky? Že on vraj píše pre učených a k tomu že je najpríhodnejšia reč latinská. Hľadel som ho presvedčiť, že by dejepis jeho väčší odpredaj a pôsobenie mal, keby bol v rusínčine písaný, lebo by to bol takmer prvý v nárečí tomto a tak dačo nové, vítané. Bolo to inšie predtým, ale sa to veru už teraz môže čakať, že knižky znamenitejšie, v akomkoľvek nárečí slovanskom by ony písané boli, učení Slovania kupovať a čítať budú. A tak by sa nemal čo obávať, že by jeho dejepis ležať ostal. Všetko užnal – to však neviem, či históriu svoju po rusínsky vydá, lebo už hodne bol z nej napísal. No ale čokoľvek sa stane, ona bude vzácnou pomocou k dejepisu cirkevnému rusínskej cirkvi v Uhorskej zemi. Bude vraj obetovaná terajšiemu užhorodskému biskupovi.“ (Z cestovných denníkov štúrovcov. Eliáš, Michal (zost.). Martin : Vydavateľstvo Matice slovenskej, 2010, s. 87). Lučkaj sa opisovaniu vnútorných problémov svojej cirkvi prirodzene vyhol. K tomu pozri aj Žeňuch, Peter: *Andrej Deško a Bohuš Nosák-Nezabudov o kultúrnych stereotypoch na východnom Slovensku a v Podkarpatskej Rusi v 40. rokoch 19. storočia*. In: *Slavica Slovaca*, 2016, roč. 51, č. 1, s. 10-32.

¹⁰ Kódex kánonov východných cirkví, titul XXIX, kánony 1488 – 1539.

mi boli ustanovenia koncilov a synod, konkretizovali miestne špecifiká, a preto patria k dôležitým prameňom partikulárneho práva. Vyššími normami kánonického práva bolo univerzálne a partikulárne právo katolíckej cirkvi (napr. dekretáliá, kánony všeobecných koncilov, generálnych alebo tzv. veľkých synod, krajinských, provinčných či partikulárnych koncilov), tiež zvyky, tradície a obyčaje v duchu veľkých duchovných autorít sväteho života (cirkevných otcov, autorít duchovného života) príslušného cirkevného spoločenstva. Štatúty prijímalu rehole ako základné dokumenty i diecézy alebo eparchie ako záväzný právny dokument.

V uhorskom prostredí v novoveku štatúty diecáz boli samozrejmost'ou. V 18. a 19. storočí ich mali všetky štandardne fungujúce biskupstvá patriace do zväzku katolíckej cirkvi. Vydával a promulgoval ich sídelný, diecézny biskup. V Jágerskom biskupstve vydal štatúty diecáz biskup František Barkóci v roku 1749. V roku 1773 ich znova schválil a podľa potrieb mierne modifikoval jeho nástupca biskup Karol Esterházi.¹¹ Po vzniku Košickej diecézy (1804) boli prevzaté prvým košickým biskupom Andrejom Sabom ako záväzné štatúty novej diecézy. K zmene došlo až po vyše pol storočí, košický biskup Ignác Fábry vydal nové štatúty Košickej diecézy 8. októbra 1859.¹² Po celé desaťročia tak nedošlo k diskontinuite partikulárneho práva v latinskej cirkvi, zachovávala sa jeho kontinuita. Menili sa len tie detaility, ktoré nevyhovovali zmenenej situácií v konkrétnom časovom období, nie principálna podstata. Štatúty boli osvedčenou praktickou normou, ktorá zabezpečovala stabilitu, právnu i morálnu istotu, vziaľa sa do podvedomia a ked' s odstupom generácií už štatúty nepatrili k dôležitým normám, pretože ich nahradili kódexy kánonického práva, niektoré partikulárne špecifiká pretrvali v povedomí ako súčasť zvykového partikulárneho práva.

Štatúty patria k jedinečným prameňom partikulárneho práva, odhalujú pôvod zvykov, definujú ich dôležitosť, význam, kontext. Ich poznanie a akceptovanie je dôležité najmä vtedy, keď sa vyhľadávajú autentické historické korene, keď sa pátra po zmysle rozličných, no často samozrejmých a každodenných vecí a javov, ktoré sú spojené s náboženských, duchovným i kultúrnym životom a praxou miestnej cirkvi.

Kánonickoprávne súvislosti

Súčasné kánonickoprávne ustanovenia definujú štatúty tak, ako sa chápali a používali v minulosti, prostredníctvom nich sa zachováva povedomie právnej kontinuity.

¹¹ *Encyclica Excellentissimi, Illustrissimi, ac Reverendissimi Domini Caroli DEI, & Apostolicae Sedis Gratia Episcopi Agriensis, e Comitibus Eszterházy de Galantha, Perpetui in Frakno, Arcium, & Dominiorum Pápa Ugod, & Devecser Haereditarii Domini, Incl. Cotuum Hevess, & Exterioris Szolnok Articulariter unitorum Supremi, & Perpetui Comitis, Utriusque Sacratiss. Caes. & Apost. Regiae Majest. Status Consiliarii Act. Intimi &c. &c. Statutorum Diocesis Agriensis per Excellentiss., Illustrissimum, ac Reverendissimum Dominum Franciscum Barkóczy de Szala, Perpetuum in Palócz, Episcopum condam Agriensem, Inclyt. Comitatuum Hevess, & Exterioris Szolnok Supremum, ac Perpetuum Comitem, Sacratiss. Caesar. & Apostolico-Regiarum Majestatum Status Consiliarium Act. Intimum, & Excelsae Tabulae Septemviralis Assessorem, Editorum Confirmatoria. Agriae [1765]; Zubko, Peter: *Dejiny Košickej cirkvi v prameňoch*, s. 186-192 (dokument č. 19).*

¹² Zubko, Peter: *Dejiny Košickej cirkvi v prameňoch*, s. 244-247 (dokument č. 36).

Štatúty (lat. *statuta, statutum* = to, čo je ustanovené, predpísané, nariadené, vyriešené; zákon) sú vo vlastnom zmysle nariadenia, ktoré sa podľa normy práva vydávajú pre zoskupenia osôb alebo vecí a ktorými sa definuje ich ciel', štruktúra, riadenie a poriadok činnosti. Zaväzujú iba osoby, ktoré sú členmi zoskupenia, ktorých sa štatúty týkajú. Zaväzujú však aj tých, ktorí toto zoskupenie osôb spravujú. Predpisy štatútov vydané a vyhlásené na základe zákonodarnej moci sa riadia predpismi kánonického práva o zákonoch (porov. *Kódex kánonického práva 1983*, kán. 94), sú teda špecifickým druhom zákonnej normy. Treba ich chápať podľa vlastného významu slov, aký majú v texte a kontexte. Ak je význam slov pochybný alebo nejasný, treba prihliadať na paralelné miesta, ak také sú, na ciel' a okolnosti vydania a na úmysel zákonodarcu (porov. *Kódex kánonického práva 1917*, kán. 18; *Kódex kánonického práva 1983*, kán. 17; *Kódex kánonov východných cirkví*, kán. 1499). Mladšie a neskôr vydané štatúty úplne alebo čiastočne rušia predchádzajúce staršie štatúty, ak to výslovne vyhlasujú, alebo sú s ním priamo v rozpore, alebo ak znova usporadúvajú celú matériu predchádzajúcich štatútov (porov. *Kódex kánonického práva 1917*, kán. 22; *Kódex kánonického práva 1983*, kán. 20; *Kódex kánonov východných cirkví*, kán. 1502).

Štatúty majú prameň v autonómii predmetov, pre ktoré boli vydané. Vždy museli byť ustanovené *ad normam iuris*, čiže v súlade s platnými zákonmi a nemohli im protirečiť. Vydávali ich interné orgány zákonodarnej a výkonnej moci; v prípade diecéznych štatútov ich vydával diecézny biskup. Aby sa stali záväzným prameňom práva, museli byť potvrdené v súlade so zásadou legálnosti uznania (*recognitio*), aprobácie, alebo mali byť uznané kompetentnou autoritou. Platnosť štatútov začínala od určeného termínu alebo odo dňa zverejnenia. Štatúty zaväzovali spoločenstvo osôb, pre ktoré boli vydané a ktoré tvorili toto spoločenstvo v súlade s právom. Štatútni sa riadili i tí, ktorí toto spoločenstvo spravovali a štatúty vydali.¹³

Dnešná jurispudencia je dokonalejšia ako v 18. storočí, preto v Olšavského štatútoch nemožno očakávať vyčerpávajúce informácie o fungovaní mukačevskej cirkvi. Biskup M. M. Olšavský štatútni riešil len aktuálne potrebné záležitosti svojich veriacich, no riešil ich komplexne a v duchu univerzálnnej katolicity v kontexte špecifík a osobitostí východnej cirkevnej tradície. Olšavského štatúty sa rozsahom a obsahom nevyrovňali ani štatútom vtedajšej latinskej Jágerskej diecézy, týkali sa konkrétnych záležitostí, ktoré bolo potrebné po ukončenej kánonickej vizitácii definovať, pretože sa ukázali ako nedoriešené, problematické, nejasné, spochybňované, alebo existovala protichodná, protizákonná prax. Išlo o dôležitú unifikáciu, resp. zjednotenie kánonickej praxe miestneho kresťanského spoločenstva východného obradu. Štatúty tak boli prirodzeným a nevyhnutným, aj očakávaným zavŕšením disciplinárizácie uniatov. Súčasne to bol moment, keď sa mukačevský biskup pevnejsie ujal správy svojich veriacich, stal sa aj z formálneho hľadiska rešpektovanou autoritou, ktorá bola zodpovedná za zverené duchovné stádo veriacich. Išlo o potrebný, no prirodzený vývin, ktorý mal svoje paralely vo východnom i západnom prostredí a súvisel s konkrétnymi udalosťami a utvárajú-

¹³ Encyklopédia katolicka, tom XVIII. Lublin : KUL, 2013, s. 885.

cimi sa vzťahmi v kontexte s vplyvom z latinského cirkevno-právneho prostredia. Dôležité je poznamenať, že zo strany latinských hierarchov sa rešpektovala autonómnosť východného prostredia a partikulárnej cirkevnej tradície a praxe. Išlo skôr o kultúrny a spoločenský tlak katolíckeho väčšinového prostredia, nie o náboženské pohľatie, a už vôbec nie o latinizáciu, čoho dôkazom je aj odvolávanie sa na duchovné autority: Písma a východných svätých otcov.

Autograf Olšavského štatútov

Nami publikovaný dokument štatútov gréckokatolíckeho biskupa M. M. Olšavského pre gréckokatolícky klérus pochádza z archívu mukačevského biskupa (Mukačevského gréckokatolíckeho biskupstva v Užhorode), ktorý bol po násilnom zrušení gréckokatolíckej cirkvi v Sovietskom zväze po druhej svetovej vojne zhabaný a deponovaný v štátom oblastnom archíve Zakarpatskej oblasti Ukrajiny. Tam sa nachádza podnes a je prístupný najmä bádateľskej verejnosti. Ide o niekoľko originálnych dokumentov, ktoré tvoria jeden morálny korpus. Pretože od svojho vzniku sa tieto jednotlivo vydávané dokumenty nachádzali v jednom spise, archív ich fyzicky spojil do jedného dokumentu zošítím.

Prameň obsahuje 35 fólií (listov). Dokumenty nie sú usporiadane v chronologickom poradí (ako vznikali po sebe), ale podľa právno-morálnej záväznosti. Najdôležitejším textom je latinská verzia štatútov z roku 1755 (1. časť prameňa), ktorá bola prerokovaná v aule mukačevského biskupa v roku 1755 (2. časť prameňa) a ktorá bola zaslaná do Ríma na Kongregáciu Propaganda fide. Rímska cirkevná autorita dokument vzala na vedomie v roku 1758 (3. časť prameňa). Dokument následne zverejnili biskupom v tom istom roku 1758 (4. časť prameňa). Štatúty (len tzv. novšia časť) v roku 1758 boli preložené do cirkevnoslovanského jazyka (5. časť prameňa), aby im rozumel miestny gréckokatolícky klérus. S textom štatútov sa všetci knazi boli povinní oboznámiť na dekanátnych stretnutiach (lat. *congregatio*, csl. *соборъ*) a mali zložiť skúšku zo znalosti predpisanych pravidiel. Išlo teda o mimoriadne závažný a dôležitý dokument, aspoň tak ho definoval biskup, a tak ho uvádzal nekompromisne do života, pretože ak niektorý knaz nespravil skúšku, alebo sa jej nepodrobil, mal byť suspendovaný (pozbazenie funkcie farára). Prílohou štatútov boli tzv. staré štatúty z roku 1752 (6. časť prameňa), ktoré vznikli bezprostredne po kánonickej vizitácii biskupa M. M. Olšavského a týkali sa len sakramentálnej disciplíny. V tzv. nových štatútoch z roku 1755 sa ten istý biskup na nich odvolával ako na integrálnu a neoddeliteľnú súčasť platných a záväzných diecéznych štatútov. V spise vystupujú ako príloha, ale pôvodne boli samostatným dokumentom, ktorý bol zapísaný v cirkevnoslovanskom jazyku a neboli preložený do latinčiny, pretože to ani nebolo nevyhnutné. Nové štatúty sice majú nadriadenú dikciu, ale práve preto, lebo biskup nimi doriešil ostatné disciplinárne detaily každodenného života svojho biskupstva. Staršie štatúty boli vydané okamžite po vizitácii preto, lebo išlo o podstatnú, veľmi závažnú a dôležitú časť kresťanského života, a to bol sviatostný život v duchu pravovernej východnej tradície. Spôsob slávenia liturgie je nemeniteľný knazmi, no biskup sa stretol s porušovaním alebo nerešpektovaním, či deformovaním

sviatostnej disciplíny, preto zasiahol okamžite. Ostatné záležitosti obsiahnuté v nových štatútoch boli dopracované a sformulované po stabilizácii pomerov súvisiacich so správou cirkvi. Vznikol tak korpus dokumentov, ktorý na jednej strane nadväzoval na tradície a stal tak právne záväzný aj pre nasledujúce obdobie.

Tab. 2. Členenie archívneho dokumentu (ŠAZOUB, sign. 151.1.1425)

Prameň		Datovanie	Promulg.	Jazyk a druh záznamu	Fólie
1	Štatúty (IIA) [tzv. mladšie]	12. 2. 1755	1758	latinský rkp.	1r – 7v
	Obal týchto štatútov	12. 2. 1755		latinský rkp.	8rv
2	Body prerokované k štatútom	12. 2. 1755		latinský rkp.	9rv
3	Lišť rímskej kongregácie	15. 2. 1758		latinská tlač	10rv
	Obal tohto listu	1758		latinský rkp. + pečať	11rv
4	Promulgačná formula biskupa	1758	1758	latinský rkp.	12rv
5	Štatúty (IIB) [tzv. mladšie]	1758	1758	cirkevnoslovanský rkp.	13r – 23v
	Obal týchto štatútov	1758		latinský rkp.	24rv
6	Štatúty (I) [tzv. staršie]	1752	1752	cirkevnoslovanský rkp.	25r – 34r
	Zadná strata týchto štatútov	1752 – 1754		cirkevnoslovanský rkp.	35v

Obidve jazykové verzie mladších štatútov pravdepodobne vznikli v rovnakom čase, hoci zachované autentické dokumenty datujú napísanie latinskej verzie do roku 1755 a cirkevnoslovanskej až do roku 1758. V latinskej mutácii sa nachádzajú niektoré podrobnejšie ustanovenia a vysvetlenia, tiež sú v nich vo väčšine prípadov presne lokalizované citáty zo Svätého písma. Dokument obsahuje presný deň jeho prijatia a zverejnenia. Miesta absentujúce v latinskej verzii (o problémoch s alkoholom a o mimoriadne tvrdohlavých a neposlušných kňazoch) „zjemňujú“ pohľad západného cirkevného spoločenstva (neznalého csl. jazyka) na východné cirkevné spoločenstvo, no môžu svedčiť aj o tom, že problém bol taký výrazný, že biskup pokladal za nevyhnutné spomenúť ho v práve zverejňovaných štatútoch, takže ich znenie priebežne aktualizoval a doplnil. V csl. verzii chýbajú niektoré doktrinálne zdôvodnenia ustanovení a ako dátum ich prijatia či zverejnenia je zaznamenaný len všeobecne rok 1758.

O latinskej verzii štatútov z roku 1755 možno kritickým čítaním textu odlišiť isté celky, ktoré sa od seba odlišujú spôsobom zápisu skratiek, odlišným skracovaním slov, najmä koncoviek, (ne)venovaním pozornosti zápisu čiarok a pod. Zápis vznikol počas niekoľkých pokračovaní, medzi ktorými boli prestávky. Zápis svedčí o rýchлом pisárovi, ktorému bol text diktovaný, neskôr boli niektoré citáty z Písma podčiarknuté, aj keď nie dôsledne. Väčšina citácií z Písma je doslovná, niektoré časti sú citované voľnejšie, len zriedkavo sa vyskytujú parafrázy, niektoré slová evidentne použité z Písma nie sú uvedené v odvolávke. Celý text je jeden rukopis jedného zapisovateľa. Takto vznikali texty pri práci v biskupskej aule, keď úradníci predniesli ordinárovi problém, ktorý bol riešený, biskupovo rozhodnutie bolo zaznamenané. Samozrejme, že aj sám biskup

sa pravidelne ujímal administratívnej práce, keď naskicoval koncept odpovede, ktorú pisári krasopisne prepísali a po signovaní biskupom expedovali. V prípade diecéznych štatútov išlo o rozsiahlu a závažnú internú záležitosť, ktorej musela byť venovaná rozsiahlejšia príprava. O nej svedčí už len množstvo dôkladne vyhľadaných citátov z Biblie, každý na svojom mieste. To, že nie sú vždy dokonale zaznamenané, lokalizované a niekde aj chybne lokalizované, svedčí len o rýchlej pisárskej práci. Chyby a nedokonalosti pri práci s Písmom sa podarilo identifikovať a sú vyznačené v poznámkach k štatútom. Z latinského zápisu nepriamo vyplýva ešte jedna nenápadná záležitosť, a to vzdelenie biskupa, príp. pisára. Slušná znalosť latinčiny a zapisovanie Božích mien veľkými písmenami (JESVS, DEUS) pochádzala z jezuitského prostredia, ich škôl a tlačí.

Synopsa a obsah mladších štatútor

Mladšia časť Olšavského štatútu sa zachovala v latinskej a cirkevnoslovanskej mutácii. Cirkevnoslovanská mutácia je oproti latinskej kratšia, sú v nej vynechané niektoré detaily. Latinská verzia obsahuje precíznejšie citovanie Svätého písma.¹⁴ V texte nami publikovaného dokumentu sa v poznámkach nachádzajú presné citácie Písma, aby bolo badateľné, ako biskup pracoval s biblickým textom. Išlo o klasický spôsob tvorby teologických a duchovných textov po Tridentskom concile.

Rozdiely medzi čislovaním jednotlivých bodov štatútor sprehl'adňuje tab. 3.

Tab. 3. Synopsa latinskej a cirkevnoslovanskej verzie (mladších) štatútor		
lat.	csl.	Obsah ustanovenia
1	1	O učiteľskom úrade kňaza a o jeho povinnosti vyučovať a kázať
2	[2]	Vysluhovanie sviatosti ¹⁵
3	[3]	Dôstojnosť pri vysluhovaní sviatosti ¹⁶
4	4	Vzdelávanie kňazov a veriacich, skriptúra s výkladmi evanjeliových perikop
5	5	Trojročné teologicke vzdelávanie kňazského dorastu
6	6	Ustanovenie povinnosti pre kňazov vyspovedať sa štyrikrát do roka
7	7	Pravidlo o písaní protokolárnej knihy vo farnosti

¹⁴ Na Tridentskom concile v roku 1546 bola Vulgáta vyhlásená za autentický latinský preklad Písma, ktorému sa mal dávať prednosť pred ostatnými prekladmi, najmä ak išlo o verejné čítanie, vyučovanie a teologické dôkazy zo Svätého písma. Po concile pápeži Sixtus V. v roku 1590 a Klement VIII. v roku 1592 vydali opravený text Vulgáty, ktorý sa pod menom Sixto-klementínska Vulgáta používal v katolíckej cirkvi až do roku 1979, keď bola pápežom Jánom Pavlom II. publikovaná Nová Vulgáta, ktorá vznikla po Druhom vatikánskom concile na žiadosť pápeža Pavla VI. (Heriban, Jozef: *Príručný lexikón biblických vied*. Rím : SÚSCM, 1992, s. 1063). Biskup M. M. Olšavský používal rovnaký latinský text Písma podľa Sixto-klementínskej Vulgáty ako súdobá latinská cirkev.

¹⁵ Pravidlo nie je súčasťou csl. prepisu dokumentu v prílohe, lebo sme nemali k dispozícii jeho elektronickú podobu.

¹⁶ Pravidlo nie je súčasťou csl. prepisu dokumentu v prílohe, lebo sme nemali k dispozícii jeho elektronickú podobu.

8	8	Ustanovenie pravidla o písaní farských matričných kníh
9	9	Pravidlo o zákaze spovedať a sobášiť cudzích farníkov bez dovolenia (licencie)
–	10	Pravidlo o výške peňažnej pokuty pre kňazov, ktorí nedodržiavajú deviate pravidlo
10	11	Pravidlo o protokolárnych knihách
–	12	O alkoholizme a výtržnostiach
11	13	Ustanovenie o poslušnosti podľa cirkevnej hierarchickej postupnosti
12	14	Sankcia za porušenie príkazu vyplývajúceho z predvolania
–	15	Ustanovenie o povinnostiach pri dokazovaní obvinenia kňaza zo strany jeho svokra
13	16	Starostlivosť o vdovu po presbyterovi
14	17	Povinnosť rešpektovať ustanovenia v štatúte vydanom v roku 1752
15	18	Povinnosť pre farárov raz štvrtročne predkladať texty kázni biskupovi
16	19	Pravidlo o liturgovaní v inej farnosti s povolením miestneho kňaza
17	20	O investitúre duchovných a ich uvádzaní do úradov
18	21	Stanovenie poplatku za súdne (inkvizičné) dokazovanie
19	22	O poslušnosti kantorov voči protopresbyterom, farárom a o ich povinnosti vyučovať deti
20	23	O poľských mníchoch baziliánoch
21	24	O spôsobe vysluhovania sviatosti pomazania chorých
22	25	O eucharistickom pôste a odevre kňaza
23	26	Príkaz o dodržiavaní liturgického kalendára a celodenného odpočinku vo sviatočné dni
24	27	O povinnosti vyspovedať všetkých farmákov pred sviatkou Veľkej noci a o biskupskom rozreššovaní z t'ažkých hriechov
25	28	O dodržiavaní predpisáných pohrebných obradov a o zákaze pochovávať heretikov na spoločnom cintoríne
26	29	O neutajiteľnosti fyzickej potýčky s kňazom
27	30	O zákaze vykonávať pohanské liečiteľské praktiky
28	31	Príkaz verejne prečítať a vysvetliť ustanovenia v štatúte a ustanovenie o vykonaní súpisu majetku po smrti farára
29		

Komentáre k ustanoveniam a pravidlám „Štatútu mukačevského biskupa M. M. Olšavského pre gréckokatolíckych kňazov v jeho jurisdikcii z roku 1758“ podľa cyrilskej časti rukopisného prameňa

Predstaviteľ biskupa M. M. Olšavského k ustanoveniam

Biskup Olšavský v príhovore adresovanom svojim gréckokatolíckym kňazom vysvetľuje dôvody, ktoré ho viedli k napísaniu a zverejneniu týchto ustanovení a pravidiel, ktoré majú slúžiť predovšetkým ako sprivedca všetkými povinnosťami, ktoré kňaz vo svojom úrade je povolaný vykonávať. V prípade, že ich nevykonáva, privoláva na seba pokutu, ktorá vyplýva z ustanovení prijatých na eparchiálnom sneme dňa 12.

februára 1755 za účasti biskupa a pozvaného kléru. Práve prostredníctvom ustanovení štatútu sa zabezpečuje nielen vykonávanie kňazských povinností, ale vďaka dodržiavaniu týchto povinností sa zabezpečuje spásu kresťanským dušiam, úcta k sväтыm tajomstvám (sviatostná disciplína), napĺňanie Božieho zákona prostredníctvom patričnej úcty a zabezpečenia činnosti kňazského úradu od farníkov. Záväznosť pravidiel tohto štatútu je všeobecná, rigorózna a platná pre všetkých farárov i kňazov eparchie.

1. O učiteľskom úrade kňaza a o jeho povinnosti vyučovať a kázat'

V ustanovení sa kladie dôraz na povinnosť kňaza vykonávať učiteľský úrad, ktorý sa má realizovať formou nedeľnej a sviatočnej kázne pre veriacich v chráme. Každý kňaz je totiž povinný vyučovať svojich farníkov slovom, vysluhovaním sviatostí a samozrejme príkladným a cnostným životom, lebo je obrazom Ježiša Krista v spoľočenstve farnosti. Keďže tento svoj učiteľský úrad sa každý kňaz zaviazať vykonávať slobodne, jeho povinnošťou je všetko toto vykonávať z presvedčenia, nie z donútenia. V prípade, že kňaz nevykonáva svoj učiteľský úrad zodpovedne a riadne, bude podľa tohto prvého ustanovenia prinútený zaplatiť pokutu jeden zlatý za každé takéto nedodržanie a pochybenie. Taký kňaz, ktorý sa z tejto pokuty nepoučí, bude opäťovne zaviazaný opäťovne sa vyškolit' v mukačevskom kláštornom učilišti, ak ani tam nedosiahne patričnú aktívnu znalosť predpisu, bude pokarhaný a môže byť uväznený a nebude môcť nadalej vykonávať funkciu farára. Prvé pravidlo má obsiahly komentár, za ktorým nasledujú nadväzujúce texty ustanovení v druhom a treťom pravidle o zodpovednom a dôstojnom slávení obradov.

2. a 3. pravidlo (ustanovenie)

Druhé pravidlo sa venuje problematike vysluhovania sviatostí.

Tretie pravidlo hovorí o dodržiavaní Božej bázne pri vysluhovaní všetkých sviatostí.

4. Vzdelávanie kňazov a veriacich, skriptúra s výkladmi evanjeliových perikop

Pravidlo určuje všetkým kňazom, aby sa starostlivo pripravovali na svoj učiteľský úrad tým, že majú čítať a vykladať biblické texty. Povinnošťou je to, aby farár pred začiatkom kázne nielen prečítal, ale aj dobre poznal a vedel vyložiť príslušnú perikopu, príslušnú kapitolu zo svätého evanjelia svojim farníkom a veriacim. Veľmi zaujímavým je v tejto súvislosti príznačné označenie vzdelanostnej a sociálnej úrovne kňazov svojej cirkvi ich porovnaním so vzdelanostnou úrovňou nevzdelaných poddaných. Biskup M. M. Olšavský hovorí o zabezpečovaní vzdelanostnej úrovne kňazov i veriacich, aby sa jeho cirkev vyhla stereotypnému označovaniu, že je to spoločenstvo *chlopov a popov*. Sám Olšavský totiž v komentári k 4. stanoveniu píše, že akú vzdelanostnú úroveň má pop, takú má aj chlop, alebo tiež, že vzdelaný chlop je obrazom edukácie popa (προτότι φεψίν ἕλκην χλόπος, τακτήν ποπού, ἡ ενοπρεκήν τάκην ποπού τακτήν χλόπος, ίτο δέδηνο λίψε ελάτην επέπαγο βεδεπού, ωβεα ε ρᾶν οὐπιλδύτρα) a svoje ustanovenie vysvetľuje citátom z Písma: Ak slepý vedie nevidomého, obaja padnú do hrobu zatratenia. Nevyhnutné je preto ne-

ustále vzdelávanie duchovenstva i veriacich čítaním a vykladaním zmyslu a významu prečítaných perikop svätého evanjelia.¹⁷

5. Trojročné teologicke vzdelávanie kňazského dorastu

Pravidlo s okamžitou platnosťou ustanovuje povinnosť všetkým kňazom vykonávajúcim farský úrad postarať sa o to, aby mladý kňazský dorast z farností bezpodmenečne absolvoval trojročné kňazské štúdium v mukačevskej bohosloveckej kláštornej preparandii. Toto štúdium v kláštornom prostredí školy museli mladí adepti na kňazstvo absolvovať ešte pred prijatím sviatosti manželstva. Odmiestnutie štúdia znamenalo nevysvätenie za kňaza, hoci by bol synom z kňazskej rodiny.

6. Ustanovenie povinnosti pre kňazov vyspovedať sa štyrikrát do roka

V ustanovení sa nariaduje povinnosť spovede pre každého kňaza aspoň štyrikrát ročne u prideleného spovedníka. Pridelený spovedník musí o splnení tejto povinnosti kňaza písomne informovať svojho biskupa. Táto povinnosť pre kňazský stav, ako sa to uvádzajú v komentári k pravidlu, vyplýva z nutnosti dodržiavať všetky čnosti a Božie prikázania, ktoré sú ustanovené nielen pre veriacich a farníkov, ale aj pre samého kňaza, ktorý je takým istým človekom ako jeho farníci.

¹⁷ Pravidelná príprava priviedla kňazov k systematickému a permanentnému vzdelávaniu, prepisovaniu i príprave ponaučení a výkladov k evanjeliovým perikopám. Skvalitnenie duchovného života kňazov i veriacich však podmieňuje zrozumiteľnosť textov perikop. V mukačevskom prostredí sa uplatňovala ideja, že cirkevná slovančina je univerzálnym jazykom gréckokatolíkov v Uhorsku podobne ako latinčina u rímskokatolíkov. V cyrilských písomnostiach neliturgického, najmä administratívno-právneho, kázňového, literárneho, piesňového charakteru sa presadzovali prevzatia z ľudového jazyka. Osobitne sa tento proces prejavoval v kázňovej tvorbe i v prekladoch evanjeliových perikop, ktoré kňazi čítali miestnym veriacim pred kázňou, resp. hneď po čítaní predpísanej perikopy v liturgickom cirkevnoslovanskom jazyku. Z niektorých formúl zapísaných na začiatku kázne v celom rade poučiteľných evanjelií z 18. storočia v prostredí bývalej Mukačevskej eparchie možno usudzovať, že tieto preklady perikop a ich výklady vznikali práve pod vplyvom tohto pravidla súvisiaceho s učiteľským úradom kňaza v rámci svojej farnosti. V tejto súvislosti sa tu odkazuje na 18. pravidlo štatútu M. M. Olšavského, v ktorom sa vyslovene žiada, aby kňazi (farári) svoje napísané kázne zakaždým po troch mesiacoch posielali na biskupský úrad. Možno tak predpokladať, že tieto miestnymi kňazmi pripravené preklady perikop s kázňami a ponaučeniami čítali veriacim v chráme. O prekladaní cirkevnoslovanských perikop do ľudového jazyka a o vzniku kázňovej tvorby či o tzv. poučiteľných evanjeliách pozri napríklad v práci Чуба, Галина: *Українські рукописні учительні Евангелія*. Київ – Львів: Свічадо, 2011, s. 5-27; Žeňuch, Peter: *Preklady perikop v rukopisných poučiteľných evanjeliach zo 17. a 18. storočia v Mukačevskej eparchii*. In: *Pohľady do vývinu slovenského jazyka a ľudovej kultúry*. Doruľa, Ján (ed.). Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2008, s. 82-107; Žeňuch, Peter: *O prekladaní evanjeliových textov v prostredí cirkev byzantského obradu na Slovensku*. In: Lapko, Róbert et al.: K metóde prekladu Svätého písma do slovenčiny. Mahtomedi, MN, USA : Vision Slovaka, 2016, s. 149-198 a tiež Вашичкова, Светлана: *О языке евангельских перикоп учитательных евангелий карпатского региона*. In: Žeňuch, Peter – Zubko, Peter et al.: *Liturgické jazyky v duchovnej kultúre Slovanov*. Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Slovenský komitét slavistov, 2017, s. 133-140. Prax písomnej prípravy kázni a ich kontrola nadriadenými dekanmi bola úplne starou, bežnou a osvedčenou praxou v latinskej cirkvi.

7. Pravidlo o písaní protokolárnej knihy vo farnosti

Pravidlo ustanovuje, aby každý kňaz mal vo farnosti úradnú (protokolárnú) knihu, do ktorej je povinný zapisovať všetky dôležité dokumenty týkajúce života cirkvi i farnosti. Do knihy musí zapisovať nariadenia a ustanovenia prijaté na snemoch miestnej cirkvi, ktoré je potrebné dodržiavať, lebo to, čo je napísané, zostáva navždy.

Podobné knihy viedli i latinskí farári, odpisovali do nich najmä biskupské obežníky (cirkuláre), kráľovské alebo iné úradné nariadenia, došlú a odoslanú korešpondenciu.

8. Ustanovenie pravidla o písaní farských matričných kníh

Vymedzuje sa povinnosť písat' a spravovať záznamy v štyroch matričných knihách. Ide o 1. matriku spovedajúcich sa krest'anov; 2. matriku pokrstených a myropomazaných; 3. matriku právoplatne sobášených a 4. matriku zosnulých veriacich farnosti. Ak kňaz nedodrží ustanovenie o písaní matričných kníh, bude potrestaný finančnou pokutou vo výške jedného toliara, ktorý musí zaplatiť svojmu archipresbyterovi.

Dovtedy bolo vedenie matrík v uniatskych farnostiach výnimkou, ako to zistil počas kánonickej vizitácie biskup F. Barkóci. V latinskom i protestantskom prostredí bolo vedenie matrík starobylou povinnosťou.

9. Pravidlo o zákaze spovedať a sobášiť cudzích farníkov bez dovolenia (licencie)

Pravidlo ustanovuje finančnú pokutu vo výške jedného toliara pre kňaza, keď nedodrží ustanovenie o zákaze sobášiť snúbencov mimo ich farnosť bez dovolenia. Ustanovenie sa odvoláva na zaužívanú kánonickú prax a ustanovenie o sviatosti manželstva (*ω μλιγεντεψή τλήηψή*) zaznamenané v starších pravidlách M. M. Olšavského z roku 1752.

Zmyslom ustanovenia bolo to, aby veriaci nezneužívali cirkev podľa vlastných sebeckých predstáv, ale pestovali si vedomie príslušnosti k svojej vlastnej farnosti a farárovi, ktorý bol za nich zodpovedný pred Bohom. S tým súviselo aj právo sobáša v chráme nevesty, z ktorého mal miestny kňaz aj hmotný prospech vo forme vyberanej taxy a naturálií. Pravidlo malo zabrániť sporom, ak by bol niektorý farár ukrátený o svoje práva. Ak sa farár tohto práva vzdal z akýchkoľvek dôvodov, vydal dovolenie (licenciu), aby sa sobáš konal mimo jeho farnosť. Ak taká licencia nebola vydaná, sobášiaci presbyter narúšal vzťahy, zvyky a odteraz aj záväzný diecézny predpis.

10. Pravidlo o výške peňažnej pokuty pre kňazov, ktorí nedodržiavajú deviate pravidlo

V desiatom pravidle sa prikazuje všetkým kňazom, aby bez dovolenia príslušného farára nespovedali, alebo nesobášili veriacich, ktorí patria do inej farnosti, lebo budú finančne pokutovaní v hodnote jedného toliara.

11. Pravidlo o protokolárnych knihách

Pravidlo pod ťarchou pokuty jedného toliara prikazuje všetkým kňazom zazname-

návať potrebné náležitosti súvisiace s vyučovaním veriacich a zapisovať a odpisovať všetky listy, korešpondenciu, listiny prichádzajúce z biskupskejho úradu, od vikárov, tiež korešpondenciu s pánnmi i cirkevnými osobami. Osobitne sa prízvukuje, aby obežníky vydané biskupským úradom sa nezdržiaval, ale po ich odpísaní do knihy sa musia neodkladne odoslať ďalšiemu farárovi.

12. O alkoholizme a výtržnostiach

Príse a pod ľarchou pokuty vo výške jedného dukátu sa zakazuje opilstvo kňazov, lebo pijnastvom sa nedá dosiahnuť žiadnen telesný či duchovný úžitok, lebo opilstvo spôsobuje len zvadu, zradu a bitku. Nech sa preto žiadnen kňaz neopíja ani sám, ani s iným plebanom.¹⁸

Problém nestriezlivosti bol v Uhorsku všeobecne rozšírený a predovšetkým cirkevné osoby mali konáť príslušnú protalkoholickú osvetu, a to najmä dávaním vlastného príkladu.

13. Ustanovenie o poslušnosti podľa cirkevnej hierarchickej postupnosti

Pravidlo ustanovuje všetkým kňazom hierarchickú poslušnosť predstaviteľom cirkevnej vrchnosti a správy, teda nielen biskupovi, ale aj všetkým protopresbyterom, sudcom a predstaveným cirkvi.

14. Sankcia porušenie príkazu vyplývajúceho z predvolania

Ak sa niektorý z kňazov verejne prehreší a za tento svoj skutok bude predvolaný pred svojho predstaveného úradníka (oficiála), ale na toto pozvanie včas nepríde, alebo ho ignoruje, musí svojmu oficiálovi zaplatiť pokutu jeden toliar za každé takéto nedodržanie predvolania či príkazu.

15. Ustanovenie o povinnostiach pri dokazovaní obvinenia kňaza zo strany jeho svokra

Ak nejakého ženatého kňaza obviní a potrestá jeho svokor (test', csl. Τέκτη),¹⁹ a dočasný kňaz neuposlúchne tento jeho príkaz a neprijme trest, ale odvolá sa k biskupovi pre nespravodlivosť, toto jeho odvolanie sa nebude posudzovať dovtedy, kým kňazov svokor písomne neupovedomí biskupa o príčinách svojho obvinenia.

¹⁸ Pleban, lat. plebanus, „duchovný správca“. Ked’že na označenie duchovných správcov farností byzantsko-slovanského obradu sa v celom dokumente pravidiel uvádza iba pomenovanie paroch, presbyter alebo jerej, použitie termínu πλέβανος možno v teste pravidla – παρός ψλαθεντος δια ηε δερμετρα εφπίβατη ειναι ε πλέβανωμει – vnímať aj ako označenie „farára v latinskom obradovom prostredí“. Na východnom Slovensku i v prostredí bývalej Podkarpatskej Rusi je zvykom, že v jednej dedine žije nielen obradovo rozdielne obyvateľstvo (veriaci cirkvi latinského a byzantského obradu), ale v tej istej dedine sídlia farári rímskokatolíckej i gréckokatolíckej cirkvi.

¹⁹ Test', ,otec manželky'.

16. Starostlivosť o vdovu po kňazovi

Pravidlo ustanovuje, aby vdovy po kňazovi mali právo využívať írek (ôprekz).²⁰ Administrátori farnosti majú povinnosť postarať sa o jedlo a bývanie pre vdovu po kňazovi, ktorej patrí aj tretina z ročného príjmu nového kňaza (rokovina, pokovinlha). Ak administrátor farnosti toto nezabezpečí, musí polovicu katedrálneho príjmu ponechať vdove. Administrátor farnosti sa musí postarať o jej ochranu.

17. Povinnosť rešpektovať ustanovenia v štatúte z roku 1752

Pravidlo prikazuje dodržiavať všetky ustanovenia štatútov z roku 1752. Poznanie aj týchto pravidiel majú pravidelne zisťovať vizitátori farnosti.

18. Povinnosť pre farárov raz štvrt'ročne predkladat' texty kázni biskupovi

Pravidlo ustanovuje, aby všetci farári texty svojich kázní a ponaučení každý štvrt'rok predkladali na biskupský úrad.

19. Pravidlo o liturgovaní v inej farnosti s povolením miestneho kňaza

Pravidlo prikazuje, aby sa liturgovanie kňaza v inej farnosti riadilo pravidlami spoľočenstva a bolo v súlade so všeobecnými zjednocujúcimi zásadami slávenia obradov cirkvi. Povolenie na liturgovanie v inej farnosti vydáva farár miestneho cirkevného spoločenstva. Zmyslom pravidla bola ochrana práv miestneho presbytera a posilnenie zodpovednosti za svojich farníkov.

20. O investitúre duchovných a ich uvádzaní do úradov

Pravidlo poukazuje na právo inkvizítorov (cirkevných súdcov) zisťovať skutočnosti o ustanovených kňazoch, archidiakonoch a diakonoch. Zároveň sa sudcom poskytuje právo uvádzat' nových duchovných do úradu. O akte uvedenia kňaza do úradu sa píše v pravidlách M. M. Olšavského vydaných v roku 1752, na ktoré sa toto pravidlo odvoľáva.

21. Stanovenie poplatku za súdne (inkvizičné) dokazovanie

Ustanovujú sa poplatky za vykonávanie súdneho (inkvizičného) dokazovania vo výške sedem mariašov tak, že dve časti patria hlavnému inkvizítorovi a jedna časť jeho pomocníkovi. Zároveň sa ustanovuje, aby žiadne súdne zisťovania neprebehlo bez vopred zaplatenej odmeny.

22. O poslušnosti kantorov voči protopresbyterom, farárom a o povinnosti vyučovať deti

Kantorom sa prísne nariaduje poslušnosť voči protopresbyterom cirkvi a ich farárom a tiež povinnosť vyučovať deti kresťanskej náuky. Toto nariadenie musia kantori dodržiavať pod hrozbou straty oprávnenia (licencie).

²⁰ Írek, z maď. orek ,plošná miera veľkosti asi 13,92 ha'; tu vo význame „zdedený pozemok, dedičstvo“.

23. O pol'ských mníchoch (baziliánoch)

V dvadsiatom tret'om pravidle sa hovorí o protirečeniach medzi kňazmi Mukačevskej eparchie a poľskými mníchmi (najčastejšie baziliánmi), ktorí sa na tomto území potulujú, sami od seba a bez povolenia zavádzajú novinky, ktorými iba mätú veriaci ľud i kňazov. Z tohto počínania poľských mníchov pramenia nepokoje a roztržky, preto sa farárom i protopresbyterom miestnej cirkvi prísne nariaďuje, aby neustále upozorňovali veriaci ľud na tieto nekalé praktiky poľských mníchov. Zároveň povzbudzuje kňazov vo vytrvalosti zachovávať partikulárne pravidlá svojej cirkvi.²¹

Problém vznikal nielen z potulky ako takej, ale tiež krajiny ich pôvodu, kde zjavne existovali odlišné zvyky a prax.

24. O spôsobe vysluhovania sviatosti pomazania chorých

Pravidlo prísne zakazuje podávať sviatost' pomazania chorých zdravému človeku pod sankciou straty kňazského úradu. Zároveň sa nariaďuje, aby obrad pomazania cho-

²¹ V súvislosti s týmto pravidlom treba poukázať na dlhodobé snahy poľských a haličských jezuitov byzantského obradu a baziliánov vniest' do cirkevného prostredia Mukačevskej eparchie pravidlá uniatizmu pochádzajúceho z poľsko-haličského cirkevného prostredia, najmä pod tlakom podobnosti k Brestskej únii z roku 1596. Sám akt prijatia Užhorodskej únie v roku 1646 však vznikol ako výsledok prirodzených kontaktov etnicky, religiozne i kultúrne diverzifikovaného uhorského prostredia. Pluralita religiozity a konfesionálnej identity byzantskej i latinskej cirkvi v Uhorsku je výsledkom prirodzených procesov zrovnoprávnenia duchovenstva východného rítu s obradovo latinským kňazstvom. Túto skutočnosť dokazuje aj sám dokument o prísahe vernosti kňazov, v ktorom ako signatári vyjadrujú presvedčenie o zachovaní platnosti už existujúceho zvykového a cirkevného práva, podľa ktorého sa za samozrejmosť pokladá prirodzená existencia dvoch kresťanských obradových tradícii v Uhorsku. Bližšie o tom pozri Gradoš, Juraj: *Dokument Užhorodskej únie z 24. apríla 1646*. In: *Historický časopis*, 2016, č. 3, s. 511-520 a tiež Zubko, Peter: *O dokumente Užhorodskej únie z 24. apríla 1646*. In: *Slavica Slovaca*, 2016, roč. 51, č. 1, s. 3-9. Snahy poľských baziliánov v priestore Mukačevskej eparchie totiž viedli k latinizácii obradovej praxe, ktorú miestna hierarchia (i latinská) vnímala nielen ako ohrozenie identity mukačevskej cirkvi, ale predovšetkým jej právne definovaného partikularizmu v právnom akte Užhorodskej únie (1646). Rozličné latinizačné tendencie v cirkvi byzantského obradu dokumentujú aj viaceré obranné spisy i texty kázní a ponaučení s výkladmi napríklad v Uglianskych rukopisoch, v Ņagovskom rukopise, Ladomirovskom poučiteľnom evanjelium či v Pakostovskom rukopise. Pozri tu napríklad Ženuch, Peter: *Источники византийско-славянской традиции и культуры в Словакии / Pramene k byzantsko-slovenskej tradícii a kultúre na Slovensku. Monumenta Byzantino-Slavica et Latina Slovaciae. Vol. IV*. Roma – Bratislava – Košice : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Pontificio Istituto Orientale – Slovenský komitét slavistov – Centrum spirituality Východ-Západ Michala Lacka, 2013; Šašerina, Svetlana: *Dva uglianske rukopisy ponaučení a exempliel zo 17. storočia / Две углиянские рукописи поучений и пример XVII века. Monumenta Byzantino-Slavica et Latina Slovaciae. Vol. VI*. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo SAV – Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2019, 656 s. Východný kresťania sa vzhladom na zaužívanú prax v priestore bývalého Uhorska nevýnimajú ako cudzorodý element. Východný obrad v Uhorsku má svoje pevné miesto, o čom svedčia aj niektoré staršie dokumenty právnej povahy, ku ktorým patrí Užhorodský rukopisný Pseudozonar, pamiatka dokumentujúca túto staršiu tradície, ktorej korene siahajú k Nomokánu z veľkomoravského obdobia. Porovnaj Ženuch, Peter – Belyákova, Elena B. – Nájdeneva, Desislava – Zubko, Peter – Marinčák, Šimon: *Užhorodský rukopisný Pseudozonar. Pravidlá mníšskeho a svetského života z prelomu 16. – 17. storočia / Ужгородський рукописний Псевдоzonар. Правила монашескої і світської житні руబежа XVI-XVII вв. Monumenta Byzantino-Slavica et Latina Slovaciae. V*. Bratislava – Москва – София – Košice : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Slovenský komitét slavistov – VEDA, vydavateľstvo SAV – Институт российской истории РАН – Кирило-Методиевски научен център БАН – Centrum spirituality Východ-Západ Michala Lacka, 2018.

rého myrom podával jeden kňaz. Ak však podávajú túto sviatosť chorému viacerí kňazi alebo hoci len dvaja, musia sa všetci naraz zísť na predpísanom mieste a spoločne musia začať vysluhovať obrad so spoločným úmyslom podľa platného predpisu, ktorý je predpísaný v typikone a trebníku. Po skončení obradu musia všetci spoločne odísť, nič ďalšie nie je pri vysluhovaní obradu pomazania chorého dovolené vykonať.

Východný zvyk umožňoval, aby túto sviatosť vysluhovali súčasne siedmi presbyteri, ale častokrát sa vôbec nevysluhovala. Ak aj bola vyslúžená a chceli sa na nej podieľať viacerí kňazi, prichádzali k umierajúcim a chorým nezávisle na sebe, v odlišnom čase. Sami si to vysvetľovali ako vyslúženie jedinej sviatosti, akoby na pokračovanie, no biskup to správne interpretoval ako dve, morálne oddelené konania, čo nebolo prípustné. Opakovane vyslúženie by bolo možné len po opäťovnom upadnutí do choroby, alebo keby sa stav chorého výrazne zhoršil. Časté navštievovanie chorých alebo dokonca vysluhovanie tejto sviatosti zdravým ľuďom, bolo jednoznačne obťažovaním, nanucovaním a zneužívaním duchovnej moci, preto to biskup prísne zakázal.

25. O eucharistickom pôste a o deve kňaza

Pravidlo ustanovuje pôst pre kňazov pred začiatkom eucharistického slávenia od polnoci. Predpisuje sa, aby kňaz, ktorý bude sláviť sväté tajomstvo Eucharistie, aby si sprotoval svedomie, slúžil predpísané hodinky podľa kánonov východnej cirkvi, zdržiaval sa od jedla a pitia od polnoci. Taký kňaz, ktorý je a pije po polnoci v deň slávenia Eucharistie, hoci by trochu nadránom ospal, nedodržiava kánon a jeho slávenie liturgie nie je dôstojné a správne. Zároveň sa prikazuje, aby kňaz vstúpil do chrámu za účelom slúžiť obrady cirkvi vo vhodnom rúchu, teda v reverende, nie v serdaku²² alebo v huni.²³ Obutý musí byť v patričnej obuvi, preto nesme vstúpiť do chrámu v bačkorách. Zároveň sa prikazuje, aby sa kňaz po skončení liturgie v chráme neodvážil niečo zjest' alebo vypíti a po odchode z chrámu zostal na fare v duchovnom stave a zdržanlivosti ešte aspoň ďalšiu štvrt'hodinu.

26. Príkaz o dodržiavaní liturgického kalendára a celodenného odpočinku vo sviatočné dni

Pravidlo prikazuje dodržiavať odpočinok počas celého dňa vo sviatočné dni, ktoré sú uvedené v pravidlach z roku 1758. Zároveň sa prísne zakazuje kňazovi i veriacim dodržiavať počas sviatku Turíč pohanské zvyky.²⁴

²² Serdag, tur. şırdag, „vesta z kože vyšívaná farebnými ľudovými motívmi“.

²³ Huňa ,vrchný odev alebo plášť vyrobený z dvoch vrstiev domáceho súkna s prímesou srsti zvierat“.

²⁴ Ľudové pomenovanie sviatku Turíce v prostredí slovenských gréckokatolíkov známe ako Rusadle a v ru-

sínskom prostredí ako Русланъ má pôvod v lat. Rosaria (vsl. rusadle, rus. русалка). Spája sa s pohanskými zvykmi spätými s rusalkami, odklínaním studničiek, rozličnými liečiteľskými praktikami a vyháňaním chorôb, s pohanským kultovým obchádzaním domov a dvorov s ďalšími pohanskými praktikami. Bližšie pozri v heslách *Русалки*, *Русалка*, *Русальная неделя* v encyklopédii *Славянские древности. Этнолингвистический словарь*. Под общей ред. Н. И. Толстого. Том. 4. Москва: Международные отношения, 2009, s. 494-503.

26. O povinnosti vyspovedať všetkých farníkov pred sviatkom Veľkej noci a o biskupskom rozhrešovaní z t'ažkých hriechov

Pravidlo nariaduje farárom dodržiavať povinnosť vyspovedať všetkých veriacich farnosti aspoň raz za rok, najmä pred sviatkom Paschy. V prípadoch, keď pre t'ažké hriechy môže rozhrešenie udeliť iba biskup, kňaz musí o tejto skutočnosti písomne informovať svojho biskupa. Pri nedodržaní povinností vyplývajúcich z tohto ustanovenia bude kňaz pokutovaný zaplatením jedného toliara.

27. O dodržiavaní predpisanych pohrebných obradov a o zákaze pochovávať heretikov na spoločnom cintoríne

Pravidlo ustanovuje dodržiavanie predpisov slávenia pohrebných obradov podľa typiku a trebníka. Príse ne zakazuje nosenie rakvy s mŕtвym okolo chrámu a zakazuje sa čítať nad mŕtvolou evanjelium o vzkriesení Lazára. Zakazuje sa tiež, aby sa na posvätenom mieste cintorína pochovávali heretici, lebo taký kňaz bude odsúdený a prekliaty.

29. O neutajiteľnosti fyzickej potýčky s kňazom

V prípade, že niekto zbije kňaza, alebo na neho akokoľvek fyzicky zaútočí, či je to farník alebo hoci kňazov svokor (test), a toto sa zatají pred cirkevnou vrchnosťou, hoci sa obaja účastníci aj pomeria, taký kňaz bude obžalovaný a potrestaný.

30. O zákaze vykonávať pohanské liečiteľské praktiky

Ak sa kňaz bude venovať ľudovým (pohanským) liečiteľským praktikám a bude sa pomocou rozličných formúl snažiť liečiť hostec²⁵ alebo triašku (zimnicu),²⁶ vystavuje sa trestu pokarhania a odlúčenia od kňazského úradu.

31. Príkaz verejne prečítať a vysvetliť ustanovenia v štatúte a ustanovenie o vykonaní súpisu majetku po smrti farára

Tridsiate prvé pravidlo ustanovuje, aby všetky pravidlá a ustanovenia sa nahlas prečítali v chránoch pred všetkým zhromaždeným klérom a ľudom. V prípade otázok ich mal kňaz povinnosť okomentovať a vysvetliť.

Biskupským právnikom a sudcom sa v ustanovení nariaduje povinnosť vykonávať súpis majetku po smrti bezdetného kňaza. Ich povinnosťou je nielen spísať zoznam

²⁵ Hostec je choroba prejavujúca sa rozličnými vyrážkami, chrastami, lišajom či karpavými bolestivými očami, opuchom tváre a lámkou. Podľa ľudovej viery túto chorobu spôsobujú zlé sily, ktoré sa zhostili tela človeka a ich podráždenie ostrým jedlom alebo prievanom či tiež urieknutie (úrek) spôsobujú zdravotné t'ažkosti.

²⁶ Triaška, zimnica alebo pocit silného chladu pri horúčke ako prejav choroby sa v tradičných ľudových povierach pokladá za samostatnú chorobu. Jej príčinou podľa ľudovej viery mohlo byť urieknutie, porobenie alebo zlá krv. V tradičnej ľudovej medicíne existovala predstava o mnohých druhoch zimníc, napr. tretiačka či štvrtáčka, ktoré boli démonmi zimnice opakujúcej sa každý tretí, štvrtý deň. Známa bola aj horúca zimnica (hatmaza) či mliečna zimnica, ktorou trpeli ženy po pôrode pri nadmernej tvorbe mlieka a pod.

majetku a odovzdať ho biskupovi, ale zo spisaného majetku nesmie nikto nikomu nič darovať bez biskupského dovolenia.

Tzv. staršie štatúty (pomenované *Pravidlá svätých otcov*) z roku 1752 sú prílohou mladších štatútov, ale vytvárajú s nimi morálnu jednotu. Ich obsah sprehľadňuje tab. 4. Štruktúra týchto ustanovení je katechizmová, zodpovedá poradiu, na ktorý sa kládol dôraz po Tridentskom koncile. Po rozsiahлом vyznaní katolíckej viery nasledujú ustanovenia o siedmich sviatostiach v tradičnom poradí. K nim sú pridružené ustanovenia o chrámoch, nasleduje pôstna a sviatočná disciplína, resp. disciplína dodržiavania sviatkov a praktické ustanovenia o farských a dekanských záležitostach.

Tab. 4. Prehľad tzv. starších štatútor

Obsah	fol.
Úvod	25r
Vyznanie katolíckej viery	25r – 27v
O sviatostiach	27v
O svätom krste	27v – 28r
O myropomazaní	28rv
O Eucharistii a bohoslužbe	28v – 29r
O sviatosti zmierenia	29v – 30r
O pomazaní chorých	30rv
O kňazstve	30v – 31r
O sviatosti manželstva	31rv
O chrámoch	32r
O pôstoch a sviatkoch	32rv
O pohyblivých sviatkoch	32v
O farároch a farníkoch	32v – 33v
O archidiakonoch, protopresbyteroch a ich službe	33v – 34r
Pisárska poznámka	34v

Úvod k pravidlám s vyznaním katolíckej viery

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΕΓΓΥΗΣ ΘΡΗΣΚΕΥΣ ΠΡΕΦΕΤΑΙ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΟΥ ΛΟΓΟΤΟΠΟΥ ΠΡΕΒΕΖΕΝΤΕΡΟΥ ΜΗΡΑΣ ΧΒΖ Η ΙΩΣΕ ΑΡΧΗ Η ΤΕΡΕΝΙΚΟΣ ΕΛΛΑΓΟΣΛΟΒΕΝΙΟΣ.

Úvod s predstavou obsahuje základnú charakteristiku práv viery spolu s vyznaním viery podľa učenia cirkvi. Obsahuje tiež opis kánonov prijatých na všeobecných snemoch cirkvi vrátane Florentského a Tridentského koncilu. Popri opise základných práv viery sa v úvodnom predstavove odsudzujú aj bludy a herézy. Vyjadruje sa zároveň podriadenosť rímskemu patriarchovi ako hlave cirkvi a vyratúva sa sedem sviatostí

podľa katechizmu a cirkevnej tradície. Jednotlivé tieto skutočnosti sa prakticky aplikujú v ustanoveniach a pravidlách, ktoré definujú dušpastiersku prax v miestnej mukačevskej cirkvi.

***O sviatostiach* (ω τὰ κατὰ λαμενάτα γένη)**

Ustanovenie obsahuje všeobecný predpis, ktorý prikazuje kňazom zachovávať stav posväčujúcej milosti, keďže majú povinnosť príkladne sa starať o čistotu a svätosť svojich veriacich, musia byť pre nich príkladom, aby im mohli udeľovať jednotlivé sviatosti. Dôležitou je požiadavka, aby sa kňazi neustále vyznávali z hriechov pri svojich spovedníkoch.

V ustanovení sa kňazom zároveň prikazuje, aby veriacemu spoločenstvu vysvetľovali účinky dobrodení získaných v sviatostiach a pri sväтом prijímaní.

***O svätom krste* (ω κάτιψενήν)**

V ustanovení sa píše o tom, že krstí presbyter.

V prípade núdze môže krst vykonať akýkoľvek muž alebo žena, ktorá pozná krstnú formulku a vysloví ju vtedy, keď sa na hlavu pokrsteného zlieva voda. Okrem samotného aktu krstu je dôležitý úmysel sprostredkovateľa krstného aktu. Po uplynutí núdze alebo nebezpečenstva celý obrad pokrstenia okrem vyliatia vody na hlavu pokrsteného už uskutoční podľa predpisov cirkvi kňaz a udeli pokrstenému aj myropomazanie. Ide o tzv. doplnenie obradu krstu.

Môže sa stať, že grécky kňaz v núdzi musí pokrstit' aj rímskych, luteránskych alebo kalvínskych veriacich. Rímskokatolíckeho krstencu nepomazáva myrom, lebo túto právomoc má v rímskom obrade iba biskup. Luteránskym a kalvínskym veriacim sa myropomazanie pri krste nepodáva.

Rómske (cigánske) deti sa krstia podľa príslušnosti rodičov k obradu. Ak sú veriacimi gréckej cirkvi, prijímajú myropomazanie, hoci by boli akejkoľvek tmavej pleti (Щիғълъының дәбтән мәңгүләр таңбылаңында көпкүләк тәрбиятта мәңгүләр көңіл-жарық "хорта" бың һәм "ионғашын" бың).

Krst sa nesmie vykonať ani na fare, ani v dome, iba v chráme. Údaje o krste je kňaz povinný zapísat' do krstnej matriky. Do krstnej matriky sa zapisujú aj údaje o mieste krstu, o otcovi a matke pokrsteného, o krstných rodičoch spolu s menom farára, ktorý krst vykonal. Po pokrstení a myropomazaní sa má kňaz usilovať o to, aby pokrstené deti ihneď po prijatí krstu a myropomazaní dostali sväté prijímanie, svätú Kristovu krv (پیروخوئے پوئنیا ڙالشے ٻمٺڌتی ۾ ٻڳيچا "پريماجهنڀا" ڪروٻيو ڪٻيو دٺڌئه" ملوي ڙارڊ پو کڀپنهن).

***O myropomazaní* (σ λυροπομάζανην)**

Myro svätí biskup každý rok, preto si ho farár musí prísť osobne prevziať od svojho biskupa. Myro sa má uchovávať v striebornej, nie cínovej nádobe v chráme, nie na fare. Ak si kňaz každý rok neprevezme nové myro, musí zaplatiť pokutu jeden toliar. Ak myro nebude uchovávať v chráme v patričnej nádobe, zaplatí pokutu jeden toliar.

O Eucharistii a bohoslužbe (Ο ευχαριστίη ἡ ελέγκει βέβοη)

Ustanovenie hovorí o používaní pšeničného (nie jačmenného alebo pohánkového) kvaseného chleba a neskazeného nezocotovateného vína ako matérie na slávenie svätého tajomstva Eucharistie. Čiastočku premeneného chleba musí kňaz uchovávať v predpísanej nádobe vo svätostánku, no nie dlhšie ako 8 až 14 dní, aby premenený chlieb nesplesniv a nestratil svoj charakter. Zároveň sa zakazuje, aby sa premenený chlieb pokvapkával premeneným vínom, Kristovou krvou, a tak sa uchovával. Táto prax niektorých kňazov sa pod tŕarchou ťažkého hriechu prísne zakazuje.

Nie je dovolené podávať prijímanie deťom, ktoré nedosiahli schopnosť rozoznávať dobré a zlé, hoci pri krste dostali myropomazenie a prijali svätú krv Krista.

Cirkevné nádoby (kalich, paténa, lyžička, hviezdica) majú byť zo striebra, ak to nie je možné, musia byť aspoň z cínu a musia sa uschovávať uzamknuté na osobitnom mieste.

Predpísaný liturgický odev kňaza predstavuje náplecník, stichar, pás, rukávniky, epitrachil, felón. Všetky tieto časti liturgického odevu spolu s pokrývkami čase a patén, tiež iliton z červeného plátna musia byť čisté. Ak sa ušpinia, musí ich očistiť alebo vyprátať iba kňaz.

Predpisuje sa, aby v každom chráme boli na oltári tri obrusy (oltárne plachty). Tretím vrchným obrusom sa má prikrývať antimenzion a iliton.

Chrám sa musí udržiavať v čistote a bez pavučín.

Cirkevný hnuteľný majetok a cirkevné peniaze musia byť uložené v uzamknutej pokladnici. Prístup k nej má mať kňaz s kurátormi chrámu spoločne.

Kňaz nesmie slúžiť liturgiu po domoch alebo v kaplnkách.

Miestny farár nie je povinný dovoliť, aby v jemu zverenej farnosti a v chráme slúžil liturgiu alebo iné bohoslužobné obrady cudzí kňaz. Môže to však umožniť takému kňazovi, ktorý sa preukáže povolením od biskupa.

Ustanovuje sa, aby kňaz za slávenie obradov nežiadal dary ani almužny a nejednal sa s veriacim o cene za slúženie ich intencie.

O sviatosti zmierenia (ω ποκύπτε τληνή)

Nariaduje sa spoved' najmenej štyrikrát do roka.

Spovedajúci kňaz je povinný mať súpis prehrešení, pre ktoré penitentovi neudeľuje rozhrešenie.

Kňaz je povinný spovedať každého samostatne. Nesmie spovedať ani dvoch starších, ani dvoch mladších naraz.

Hriechy penitentov nesmie prezraditi nikomu, ani biskupovi, ani pápežovi, ani pod hrozbou svojej smrti.

Ak sa penitent so zadržaným hriechom obráti za účelom rozhrešenia na iného kňaza, ten mu také rozhrešenie nesmie udeliť. Rozhrešenie môže penitentovi udeliť iba kňaz, ktorý penitentovi zadržal rozhrešenie.

Veriaci sú povinní veľkonočnú spoved' vykonať iba u svojho farára, ak však veriaci toto nechce, farár môže povoliť vykonať spoved' aj u iného kňaza.

Ak sa niekoľ spovedá v hneve, kňaz ho nemôže rozhrešiť, kým sa so svojím hnevom nezmieri.

O pomazaní chorých (ω ελεοπομάζανη)

Podľa starodávnych ustanovení východnej cirkvi pomazanie chorých udeľujú siedmi kňazi. Ak to nie je možné zabezpečiť, potom nech toto pomazanie udelia traja alebo jeden kňaz.

Pomazanie chorých sa nepodáva zdravým, ale iba ľažko chorým.

Matéria, ktorá zostane po pomazaní chorého, sa musí spáliť. V prípade, že v jednom dome je viacero ľažko chorých, matéria sa spáli až po udelení pomazania všetkým ľažko chorým v jednom dome.

Niektoľ ľažko chorí nechcú prijať túto sviatost', preto povinnosťou kňaza je vysvetliť im dobré účinky tejto sviatosti pre spásu duše.

V ustanovení sa prikazuje, aby kňaz za túto službu neprijímal plácu, lebo mnohí chudobní za túto sviatost' nie sú pre chorobu schopní kňazovi nič oferovať.

O kňazstve (ω καπλανιστεύ)

Priaznzuje sa, aby žiadny kandidát na kňazstvo neboli vysvätený za kňaza preto, že bola na tento účel kňazovi zložená ofera alebo dar. Každý kňaz je preto povinný oznámiť biskupovi úmysel pána alebo kandidáta zaplatiť za vysvätenie na kňaza.

Žiadneho kandidáta nesmie vysvätiť za kňaza biskup inej eparchie.

Povinnosťou kandidáta na kňazstvo je absolvovať trojročné štúdium v mukačevskej kláštorej škole.

Každý kňaz je povinný štyrikrát do roka vyznať svoje hriechy svojmu spovedníkovi.

Za kňazov nesmú byť vysvätení takí muži, ktorí pochádzajú z nezákonných manželstiev, deti pochádzajúce z druhého manželstva, opilci, tiež kandidáti bez ukončeného štúdia a takí, ktorí nedostali pri spovedi rozhrešenie.

Každý kňaz a diakon musí verejne nosiť odev predpísaný ich duchovnému stavu.

O sviatosti manželstva (ω μαλικενιστεύ ταῦτη)

Priaznzuje sa, aby kňaz slávil sviatost' manželstva iba chráme. Snúbenci sú povinní oznámiť svoj úmysel kňazovi vstúpiť do manželstva najmenej 12 týždňov alebo aspoň 3 veľké sviatky pred slávením sobáša.

Ak snúbenci pochádzajú z rozličných farností, povinnosťou je ohlášky čítať v obidvoch farnostiach.

Deň pred vstupom do manželstva sú snúbenci povinní vyspovedať sa u svojho farára.

Ženich pri vstupe do manželstva musí mať najmenej 14 rokov a nevesta 12 rokov.

Snúbenci musia vstúpiť do manželstva slobodní a zo slobodného rozhodnutia, nie z vôle rodičov alebo podľa spoločenského postavenia.

Snúbencov z inej farnosti, alebo snúbencov z prostredia rímskej cirkvi nemožno zo sobašiť bez predchádzajúceho povolenia ich farára alebo biskupa.

Raz ženatý kňaz sa nesmie druhýkrát oženiť.

Ked'že v ľude podnes žije povera, že ak sa muž alebo žena sama odlúči z manželstva a počas siedmich rokov sa do manželstva nevráti, jej je dovolené uzatvoriť nové manželstvo. Prikazuje sa preto, aby sa žena alebo muž, ak sa chce druhýkrát vydať alebo oženiť, musí byť spravodlivým spôsobom a svedectvom súdu plne oslobodená zo zväzku prvého manželstva (~~Покътенъ та��ъде тъкъ кото граѧ междъ многимъ спросы иерегами и парохами е не та[е]гъ си же по астравленію мъжка жены своеї или жены своего мъжка аще прѣ сѣмъ лѣтъ не прибѣнетъ во до[мъ] маложества свободно мъжовѣ а женѣ ѿдатѣ си та[е]къ замыслъ или ради жаде иереи да не имѣетъ да ѿдлѣтъ ѿ себѣ Понеже поты заславленія п[ре]сона ѿдатѣ или ѿженитѣ не можетъ покы колекъ ѿ п[ре]ша мъжка или товариша своего отвѣщена и п[ре]ны" с[вѣ]доцтво" отпелнена на в[е]д[е]тъ~~).

O chrámoch (в церкв[и]ах)

Prikazuje sa, aby sa v chráme neskladovali žiadne veci hospodárskeho charakteru.

Ak niektorý chrám potrebuje renováciu strechy, okien alebo dverí, farár musí zavčať o tejto skutočnosti upovedomiť svojich farníkov. Ak farníci nechcú potrebné opraviť, môže farár požiadať biskupa, aby dišpenzoval farnosť od slávenia bohoslužobných obradov v takomto chráme do skončenia potrebných opráv.

Prikazuje sa, aby všetky príjmy a výdavky farnosti presne a spravodlivo farár registroval v účtovnej knihe, čo svojím podpisom potvrdzujú kurátori chrámu.

O pôstoch a sviatkoch (в постах и святках)

Pôsty a sviatky, ktoré je povinné dodržiavať:

Pôsty. 1) od Syropôstnej nedele do nedele Paschy, pričom týždeň pred týmto pôstom je povinná zdržanlivosť od mäsa, mlieko a mliečne produkty sú dovolené požívať; 2) od Nedele Všetkých svätých do sviatku Petra a Pavla; 3) od 1. augusta do 15. augusta, teda do sviatku Usnutia Presvätej Bohorodičky; 4) od 15. novembra do sviatku Kristovho narodenia; 5) na sviatok Povýšenia Svätého kríza; 6) na sviatok Sťatia hlavy Jána Predchodcu a 7) v každú stredu a piatok počas všetkých týždňov v roku.

Sviatky. Za sviatočné dni sa okrem nediel pokladajú také dni roka, keď je po celý deň prepísaný odpočinok bez t'ažkej práce na poli, v lese alebo okolo domu. Ide o tieto sviatky: 1. januára na sviatok Pomenovania Pána; 6. januára na sviatok Bohozjavenia; 30. januára na sviatok Troch svätitel'ov; 2. februára na sviatok Stretnutia Pána; 25. marca na sviatok Zvestovania Presvätej Bohorodičke; 23. apríla na sviatok veľkomučeníka Juraja; 8. mája na sviatok Jána Bohoslovca; 24. júna na sviatok Narodenia Jána Krstiteľa; 29. júna na sviatok Petra a Pavla; 30. júna na sviatok Dvanásťich apoštolov; 20. júla na sviatok proroka Eliáša; 25. júna na sviatok Usnutia sv. Anny; 6. augusta na sviatok Premenenia Pána; 15. augusta na sviatok Usnutia Presvätej Bohorodičky; 29. augusta na sviatok Sťatia hlavy Jána Predchodcu; 8. septembra na sviatok Narodenia Bohorodičky; 14. septembra na sviatok Povýšenia Svätého kríza; 1. októbra na sviatok Pokrova (Ochrany) Bohorodičky; 8. novembra na sviatok archanjela Michala; 21. novembra na sviatok Uvedenia Bohorodičky do chrámu; 6. decembra na sviatok sv. Mikuláša; 9.

decembra na sviatok Počatia sv. Anny; 25. decembra na sviatok Kristovho narodenia, 26. decembra na sviatok Zboru Presvätej Bohorodičky; 27. decembra na sviatok prvo-mučeníka Štefana.

O pohyblivých sviatkoch (ω τεταγχζ δεήκημνι)

K pohyblivým sviatkom patrí Kristovo vzkriesenie a sviatok Zostúpenia Svätého Ducha. Autor pravidiel však pripomína, že počas všetkých sviatkov sa netreba oddávať iba tancom, zábavám a pijatike, ale duchovne rozjímať a zúčastňovať sa liturgie a bohoslužieb.

O farároch a farníkoch (ω παροχαλ η παροχιτάχζ)

Priaznajú sa farárom, aby sa nevzdaľovali zo svojich farností, ale venovali sa farníkom. Za každú farskú dušu totiž kňaz zodpovedá pred Bohom pri poslednom súde. Kňazi musia pravidelne v nedele a sviatky slúžiť svätú liturgiu a tiež ostatné bohoslužby podľa potreby. Kňazi sú povinní vyučovať pravdy viery a žiť príkladne v posväčujúcej milosti. Povinní sú bezodkladne navštěvovali chorých a vysluhovať im sviatosti.

Farári musia dbať na to, aby vo svojich chránoch nedovolili slúžiť liturgie a iné bohoslužby potulným kňazom a rozličným neznámym mníchom bez povolenia od biskupa.

Kňazi sú povinní dodržiavať ustanovenia v typikone a slúžiť z predpísaných bohoslužobných kníh a trebníka.

Každý rok po skončení veľkonočných sviatkov je farár povinný pred celou farnosťou prečítať sumár príjmov a výdavkov z účtovnej knihy a dať najavo mená tých, ktorí sa pred sviatkom Paschy nevyspovedali vo farnosti alebo u iného kňaza podľa povolenia.

Ked' kňaz zistí, že jeho žena smilní s druhým, musí ju bezodkladne prepustiť, lebo sa vystavuje nebezpečenstvu, že všetky jeho bohoslužby budú neplatné.

Kňaz je povinný zdržiavať sa od pijatiky, nesmie sa zúčastňovať zábav a tancovania, nesmie mať krčmu a nesmie požičiavať peniaze za úrok.

Ked' umrie dajaký kňaz, kňazi z blízkeho okolia sú povinní odslúžiť zaňho liturgiu a ujať sa zastupovania na bohoslužbách dovtedy, kým nebude uvedený na jeho miesto nový farár.

Kňaz má povinnosť viest štyri matriky: matriku pokrstených, sobášených, pochovaných a spovedajúcich sa.

Kňazovi sa zakazuje viest spory medzi sebou i so svetskými ľuďmi a úradmi. Nenesme sa vadiť, sváriť, organizovať výtržnosti, rozbroje a bitky. Ak niektorá duchovná osoba inú napadne slovom alebo telesne, stáva sa nespôsobilá sláviť akúkolvek bohoslužbu do rozhrešenia pri spovedi.

O archidiakonoch, protopresbyteroch a ich službe (ω αρχιδιάκοναλ ω προπο- τεψεύτεραλ η ἡχζ οψράμε)

Ustanovenie sa týka poverení, ktoré archidiakoni a protopresbyteri realizujú vo vzťahu k svojmu biskupovi a zastupujú ho v úradných veciach dotýkajúcich sa kontroly povinností jednotlivých farárov.

Poznámky k terminológii v štatútoch M. M. Olšavského

Text štatútor mal záväzný charakter pre veriacich byzantsko-slovenskej mukačevskej cirkvi, o čom svedčí nariadenie prečítať tento štatút v každom chráme tejto diecézy.

Administratívno-právne dokumenty miestnej cirkvi predstavujú záväzný predpis, ktorými sa riadi konkrétné spoločenstvo, preto takéto predpisy musia používať ustálenú terminológiu, ktorá je zrozumiteľná a platná v spoločenstve, pre ktoré je určená. Takéto dokumenty obsahujú preto ustálenú právnu terminológiu, ktorá je základným prejavom identity cirkevného práva miestnej cirkvi. Právnu využiteľnosť normy podmieňuje jej publicita a všeobecná jazyková zrozumiteľnosť. Právne normy a predpisy preto predstavujú vnútorne koncízny a širokému spektru používateľov jazykovo zrozumiteľný celok, pričom efektívnosť vymožiteľnosti dodržiavania pravidiel závisí nielen od sankcie, ale predovšetkým závisí od zrozumiteľnosti jazyka, používaných lexém a štylotvorných činiteľov, ktoré významne ovplyvňujú obsahovú jednoznačnosť a jazykovú presnosť konkrétneho právneho textu.²⁷

V prostredí miestnej mukačevskej cirkvi byzantského obradu je literárny jazyk vychádzajúci z osnovy liturgického cirkevnoslovanského jazyka založený na prevzatiach z ľudového jazykového úzu a latinčiny. Treba mať však v tejto súvislosti na zreteli, že uplatňovanie sa cirkevnoslovanského jazyka v prostredí právnej písomnej tradície vychádzalo z jeho kultivovanosti a uplatniteľnosti ako jazyka liturgického procesu. Do štruktúry písomného prejavu však prirodzene prenikali javy z jazykového úzu i administratívno-právneho štýlu prostredia, v ktorom dokumenty tohto charakteru vznikali.

Jazyk cyrilskej časti prameňa dokumentuje jedinečný okruh terminológie späť s miestnou cirkevno-právnou praxou, v ktorej sa odráža úzky vzťah cirkvi byzantsko-slovenského obradu s latinským obradovým prostredím. Používanie latinskej terminológie označujúcej rozličné administratívne, cirkevné či religiózne reálne patrí v cyrilskej časti rukopisu k štandardným prejavom tvorby dokumentov späť so životom miestnej cirkvi byzantského obradu, ktorá v uhorskom prostredí bola sice v menšine, preto sa na ňu rovnako vzťahovali pravidlá latinskej pisárskej praxe.

Latinčina v mnohonárodnostnom a konfesionálne diverzifikovanom Uhorsku celé stáročia zohrávala významnú rolu predovšetkým v úradných a verejných písomnostiach a bola jazykom vzdelancov napojených na európsku kresťanskú kultúru.²⁸ Výskum paralelných latinsko-cirkevnoslovanských textov z prostredia Mukačevské-

²⁷ Porovnaj Žeňuch, Peter – Белякова, Елена В. – Найденова, Десислава – Zubko, Peter – Marinčák, Šimon: *Užhorodský rukopisný Pseudozonar*, s. 23-24.

²⁸ Bližšie o tom Doruľa, Ján: *Slováci medzi starými susedmi (môžu byť aj Slováci starí?)*. Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Slovenský komitét slavistov, 2015, s. 10. Pozri tu tiež Zavarský, Svorad: *K latinským pamiatkam späť s zjednotenou cirkvou byzantsko-slovenského obradu na Slovensku (17. a 18. storočie) – prehľad výskumu*. In: Žeňuch, Peter a kol.: *Pohľady do problematiky cyrilskej písomnej tradície na Slovensku*. Vašíčková, Svetlana – Wilinská, Ľubomíra (eds.). Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Slovenský komitét slavistov – VEDA, vydavateľstvo SAV, 2019, s. 113-124; Wilinská, Ľubomíra: *O byzantsko-slovenskej monastickej tradícii na príklade latinskej literárnej tvorby Joannikija Juraja Baziloviča OSBM (1742 – 1821)*. In: Žeňuch, Peter a kol.: *Pohľady do problematiky cyrilskej písomnej tradície na Slovensku*, s. 125-133.

ho biskupstva preto svedčí o používaní latinskej terminológie ako neoddeliteľnej súčasti konfesionálnej písomnej kultúry v prostredí cirkvi byzantsko-slovanského obradu pod Karpatmi.²⁹ Administratívno-právna pisárska prax v prostredí mukačevskej byzantsko-slovenskej tradície obsahovala totiž také prevzatia z latinskej terminológie, ktorá sa prostredníctvom všeobecnej úradníckej pisárskej praxe udomácnila nielen v administratívnom a právnom systéme uhorskej spoločnosti, ale stala sa neoddeliteľnou súčasťou bežnej komunikácie aj v ľudovom jazyku. Preto tieto prevzatia možno pokladať za príklady prevzaté zo slovnej zásoby slovenských i rusínskych príslušníkov byzantskej cirkvi slovenskej tradície v Uhorsku. K takýmto prevzatiám patria napríklad: *пънкътъ* s významom ‚bod, časť nejakého celku,’ napr.: *еетъ напиенъно во пределънъ пънкътъ*; *гомилътъ* s významom ‚kázeň alebo výklad textu Bible ako časti liturgie’, napr.: *слишътъ Григорийъ ѿлътъ во етогорицътъ гомилътъ; еакралентътъ* s významom ‚sviatosť’, ktorou sa veriacim udeľuje osobitná milosť”, napr.: *того ръди въ пънкътъ въ адмиинистровани еакралентовъз; адънциалъ* z lat. officialis, tu vo význame „úradník, predstavený úradu”, napr.: *за кояд[ымъ] разомъ икоемъ адънциловъз побѣненъз бъдеятъ зложитъ еднъ таатъ; штатътътъ* s významom ‚organizačný poriadok, ktorý príslušnými predpismi ustanovuje základný rámec vzťahov v rámci spoločenstva’, napr. въ штатътъ д.омъ [9] *аописанъз; къренъцъ* z lat. currens, tu s významom ‚obežník’, napr.: *къренъцъ на долго оѣ се се залтъматътъ; въикарий* z lat. vicarius s významom ‚zástupca cirkevného hodnostára, napr. biskupa’, napr.: *лиятъ наимъ албо нашемъ въикариеъвъ напиенъни; клоузы* z lat. causa ‚príčina, dôvod, podnet, právny prípad’, napr.: *икою клоузы Прѣкладлъши; штоллъниятъ доходокъ* z lat. stola, tu sa tento termín používa na označenie ‚prijmov z cirkevných úkonov, ide o tzv. štolárne prijmy knaza’, napr.: *штоллъниятъ во гроша доходокъ; икеситътъзъ*, slávnostný obrad uvedenia (vyššieho úradníka, funkcionára a pod.) do úradu’, napr.: *въ икеситътъзъ, не имъзъ же наимъ апнълатъ; икебезътъоръ* v texte sa nachádza s významom ‚vyšetrovateľ, sudca’, napr.: *икебезътъоръ въ Икебезъциинъ оѣстановлены сътъзъ. [7] седемъ мѣашънъ, конднцъти* s významom ‚spôsobilosť na výkon istej činnosti’, napr.: *оѣтъратътъ икою конднцъти дѣлъкъзъ; фишкашъ* z lat. fiscus, ‚pokladňa’, fiscalis, úradník zastupujúci fiskus, t. j. pokladňu’, s významom ‚úradník poverený správou financií’, v našom teste s významom ‚biskupský pokladník’, napr.: *фишкашъ епикънъ и сие добръ вънълатъ; вѣзътъ, vizitacia, kontrola*, napr.: *и началомъ посѣщенътъ илъ вѣзътъ ишеръ извѣстъхомъ илъ; муропомазанія церемонія, обрад myropomazania*; *афѣра, обета, жертва*’, napr.: *дѣбы афѣра тата бѣкрѣната; дѣецъзъна, cirkevno-správna jednotka*, vo východnej cirkvi sa používa označenie eparchia, tu napr.: *нанпаси илъ чжинъ дїецъзъни; днекрнцъти* s významom ‚diškrécia, odmena za službu’, napr.: *не брати вѣроѣдоволнон на молитвъи сѣти днекрнцъти*. V latinskom teste sa nachádzajú niektoré latinizované podoby lexém, ktoré patria k cirkevnej terminológii byzantskej cirkvi

²⁹ O tom bližšie napríklad Strýčková, Mária: *Latinsko-cirkevnoslovanský glosár k Bazilovičovmu liturgickému komentáru*. In: Ženuch, Peter a kol.: *Pohľady do problematiky cyrilskej písomnej tradície na Slovensku*, s. 134-144.

a ktorá navyše obsahuje aj znaky miestnej redakcie cirkevnej slovančiny, napr. *liturhizare* – nie *liturgizare* a pod.

Do jazyka právnych písomností sa dostali aj také slová, ktoré dokumentujú reálne prostredia a pochádzajú z jazykovej praxe ľudového prostredia. K takýmto ustáleným pomenovaniam patria nielen názvy peňažnej meny, ako napríklad *тліяр* (toliar, strieborná minca), *дукат* (dukát, zlatá uhorská minca), *мініш*, dvojtoliar z čias Márie Terézie, označenie má vďaka obrazu Panny Márie vyrazenej na prednej strane tejto mince (pre-vzatie prostredníctvom maďarčiny *máriás*).

Terminológia administratívno-právnych dokumentov tohto typu v Mukačevskej eparchii sa významným spôsobom podieľa na kultivovaní literárnej podoby cyrilského písomného prejavu i bežnej každodennej komunikácie s cirkevnými úradmi.

Záver

Štatúty biskupa M. M. Olšavského vznikli bezprostredne po kánonickej vizitácii Mukačevského vikariátu v roku 1752. Týkali sa sakramentálnej disciplinárizácie východného kléru, zjednocovali sviatostnú prax. Okrem týchto ustanovení, pri ktorých biskup nerobil kompromisy, existovali aj ďalšie pastoračné záležitosti, ktoré doriešil v roku 1755 vydaním tzv. mladších štatútov. Vznikli dve jazykové mutácie, latinská a cirkevnoslovanská. Prvá verzia bola reakciou na pochybnosti zo strany latinského kléru a tiež bola dôležitá pre kontakt so Svätou stolicou, ale sekundárne aj s verejným uhorským prostredím. Druhá verzia bola dôležitá pre miestny uniatsky klérus, aby sa s ňou dobre oboznámil, čo sa dialo predovšetkým na archidiakonátnych stretnutiach.

Viaceré ustanovenia sa opierajú o autoritu Svätého písma a cirkevných otcov, no rešpektujú sa miestne zvyklosti. Obsah štatútov poukazuje na každodenné problémy, s ktorými sa východné kresťanské spoločenstvo postupne vyrovnávalo. Dovtedy boli tieto problémy neidentifikované, prehliadané alebo zliahčované, alebo naopak aj zveľičované či mytizované. O niektorých detailoch nemohol latinský jágerský biskup ani tušiť, no tu zohrala dôležitú rolu práve pastierska starostlivosť jágerského obradového vikára, mukačevského biskupa. Previnenia mali byť potrestané odstavením z kniazského úradu, čo bol vo východnom prostredí zvyčajný postup, no objavil sa aj nový, zrejme účinnejší prostriedok, a to finančná pokuta. Finančné tresty neboli nízke a pri opakovovanom porušení pribúdali nové pokuty. V nie ľahkej sociálnej situácii zrejme zohrali aj účinnú úlohu. Olšavského štatúty boli závažným kánonickoprávnym medzníkom vo vývine východnej ortodoxnej praxe, mali primárne náboženský a spirituálny rozmer, no sekundárne mali aj kultúrny význam, pretože prispeli k disciplinizácii a formácii každodenných reálií.

Pramene

Bibliorum sanctorum iuxta Vulgatam Clementinam nova editio breviario perpetuo et concordantii aucta adnotatis etiam locis, qui in monumentis fidei sollemnioribus et in liturgia Romana usurpari consueverunt. Curavit Aloisius Gramatica. Typis Polyglottis Vaticanis, MCMLIX. Encyclica Excellentissimi, Illustrissimi, ac Reverendissimi Domini Caroli DEI, & Apostolicae

Sedis Gratia Episcopi Agriensis, e Comitibus Eszterházy de Galantha, Perpetui in Frakno, Arcium, & Dominiorum Pápa, Ugod, & Devecser Haereditarii Domini, Incl. Cottuum Hevess, & Exterioris Szolnok Articulariter unitorum Supremi, & Perpetui Comitis, Utriusque Sacratiss. Caes. & Apost. Regiae Majest. Status Consiliarii Act. Intimi &c. &c. Statutorum Diocesis Agriensis per Excellentiss., Illustrissimum, ac Reverendissimum Dominum Franciscum Barkóczy de Szala, Perpetuum in Palócz, Episcopum condam Agriensem, Inlyt. Comitatuum Hevess, & Exterioris Szolnok Supremum, ac Perpetuum Comitem, Sacratiss. Caesar. & Apostolico-Regiarum Majestatum Status Consiliarium Act. Intimum, & Excelsae Tabulae Septemviralis Assessorem, Editorum Confirmatoria. Agriae [1765].

Források a magyarországi görögkatolikus parókiák történetéhez Olsavszky Mihály Mánuel munkácsi püspök 1750–1752. évi egyházlátogatásainak iratai. Véghseő, Tamás – Terdik, Szilveszter (eds.). Nyíregyháza : Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola, 2015, 799 s.

Instructio pro Ruthenis unitis Dioecesis Agriensis post visitationem anni 1749 parata sub episcopatu Francisci Barkoczy, 145 f. In: Barkóczy Ferenc egri püspök instrukciója az Egri Egyházmegye területén élő görögkatolikus számára (1749). 19. századi kéziratos görögkatolikus szerkönyvek Nyírgyulajból és Fábiánházáról. Véghseő, Tamás – Nyirán, János (eds.). Nyíregyháza : Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola, 2012, s. 21-144.

Kódex kánonického práva. Latinsko-slovenské vydanie. Bratislava : KBS, 1996.

Kódex kánonov východných cirkví promulgovaný pápežom Jánom Pavlom II. Lublin : Gaudium, 2012.

Statuta Dioecesis Agriensis; Primum quidem per Excellentissimum, ac Reverendissimum Dominum Franciscum e Comitibus Barkóczy de Szala, Perpetuum in Pálócz, Episcopum condam Agriensem, Inlyt. Comitatuum Heves, & Exterioris Szolnok Supremum, ac Perpetuum Comitem, Sacratiss. Caesar. & Apostolico Regiarum Majestatum Status Consiliarium Act. Intimum, & Excelsae Tabulae Septemviralis Assessorem Edita; Posterior autem a plurimis, quae in ea irrepererunt, mendis repurgata, & jussu Excellentissimi, Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Caroli Dei, & Apostolicae Sedias Gratia Episcopi Agriensis, e Comitibus Eszterházy de Galanta, Perpetui in Frakno, Arcium, & Dominiorum Papa, Ugod, & Devecser Haereditarii Domini, Incl. Cottuum Hevess, & Exterioris Szolnok Articulariter unitorum Supremi, & Perpetui Comitis, Utriusque Sacratiss. Caes. & Apost. Regiae Majest. Status Consiliarii Act. Intimi &c. &c. Una cum Ejusdem Encyclica dictorum Statutorum confirmatoria, Publicis Typis Vulgata. Agriae, Reimp. Typis Scholae Episc. Anno M.DCC.LXXXIII.

Literatúra

Bláhová, Marie: *Historická chronologie*. Praha : Libri, 2001.

Cappelli, Adriano: *Cronologia, Cronografia e Calendario perpetuo. Dal principio dell'era cristiana ai nostri giorni*. Milano : Ulrico Hoepli Editore, 2011 ('1998).

Чуба, Галина: *Українські рукописні учительні Євангелія*. Київ – Львів : Свічадо, 2011.

Doruľa, Ján: *Slováci medzi starými susedmi (môžu byť aj Slováci starí?)*. Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Slovenský komitét slavistov, 2015.

Drobner, Hubertus R.: *Patrologie: Úvod do studia starokresťanské literatury*. Praha : Oikoyemeň, 2011.

Encyklopédia katolicka, tom XVIII. Lublin : KUL, 2013.

Friedrich, Gustav: *Rukověť křesťanské chronologie*. Praha – Litomyšl : Paseka, 1997.

- Fürst, Carl Gerold: *Canones synopse zum Codex Iuris Canonici und Codex Canonum Ecclesiastorum Orientalium*. Freiburg – Basel – Wien : Herder, 1992.
- Gradoš, Juraj: *Dokument Užhorodskej únie z 24. apríla 1646*. In: *Historický časopis*, 2016, č. 3, s. 511-520.
- Heriban, Jozef: *Príručný lexikón biblických vied*. Rím : SÚSCM, 1992.
- Jáger, Róbert: *Komentované dokumenty k štúdiu Dejín štátu a práva na území Slovenska do roku 1848*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Belianum, Univerzita Mateja Bela, 2019.
- Jáger, Róbert – Gábriš, Tomáš: *Najstaršie právo na Slovensku? Pokus a rekonštrukciu predcyrilometodského normatívneho systému*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2016.
- Лучай, Михайло: *Історія карпатських русинів 4. (Historia Carpato ruthenorum 4)*. In: *Науковий збірник музею української культури у Свиднику 17*. Сополига, Мирослав (ред.). Vedecký zborník Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku. Sopoliga, Miroslav (red.). Bratislava – Prešov : Slovenské pedagogické nakladateľstvo v Bratislave, oddelenie ukrajinskéj literatúry v Prešove, 1991, s. 27-182.
- Славянские древности. Этнолингвистический словарь. Под общей ред. Н. И. Толстого. Том. 4. Москва : Международные отношения, 2009.
- Stryčková, Mária: *Latinsko-cirkevnoslovenský glosár k Bazilovičovmu liturgickému komentáru*. In: Žeňuch, Peter a kol.: *Pohľady do problematiky cyrilskej písomnej tradície na Slovensku*.
- Vašíčková, Svetlana – Wilšinská, Ľubomíra (eds.). Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Slovenský komitét slavistov – VEDA, vydavateľstvo SAV, 2019, s. 134-144.
- Šašerina, Svetlana: *Dva uglianske rukopisy ponaučení a exempliel zo 17. storočia / Две угянские рукописи поучений и примеч XVII века*. *Monumenta Byzantino-Slavica et Latina Slovaciae. Vol. VI*. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo SAV – Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2019.
- Вашичкова, Светлана: *О языке евангельских перикоп учитательных евангелий карпатского региона*. In: Žeňuch, Peter – Zubko, Peter et al.: *Liturgické jazyky v duchovnej kultúre Slovanov*. Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Slovenský komitét slavistov, 2017, s. 133-140.
- Wilšinská, Ľubomíra: *O byzantsko-slovenskej monastickej tradícii na príklade latinskej literárnej tvorby Joannikija Juraja Baziloviča OSBM (1742 – 1821)*. In: Žeňuch, Peter a kol.: *Pohľady do problematiky cyrilskej písomnej tradície na Slovensku*. Vašíčková, Svetlana – Wilšinská, Ľubomíra (eds.). Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Slovenský komitét slavistov – VEDA, vydavateľstvo SAV, 2019, s. 125-133.
- Z cestovných denníkov štúrovcov. Eliáš, Michal (zost.). Martin : Vydavateľstvo Matice slovenskej, 2010.
- Zavarský, Svorad: *K latinským pamiatkam späťom so zjednotenou cirkvou byzantsko-slovenského obradu na Slovensku (17. a 18. storočie) – prehľad výskumu*. In: Žeňuch, Peter a kol.: *Pohľady do problematiky cyrilskej písomnej tradície na Slovensku*. Vašíčková, Svetlana – Wilšinská, Ľubomíra (eds.). Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Slovenský komitét slavistov – VEDA, vydavateľstvo SAV, 2019, s. 113-124.
- Zubko, Peter: *O dokumente Užhorodskej únie z 24. apríla 1646*. In: *Slavica Slovaca*, 2016, roč. 51, č. 1, s. 3-9.
- Zubko, Peter – Žeňuch, Peter: *Barkóčiho vizitácia Šarišského archidiakonátu (1749). Rímskokatolíci, gréckokatolíci a evanjelici podľa latinskej vizitácie*. Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2017.
- Zubko, Peter: *Dejiny Košickej cirkvi v prameňoch (1803 – 2006)*. Prešov : VMV, 2006.

- Zubko, Peter: *Zemplínski a abovskí uniati v Barkóczihu vizitácii. Gréckokatolíci v záznamoch latinských biskupov z 18. storočia IV.* Ružomberok : Verbum, 2013.
- Žeňuch, Peter – Белякова, Елена В. – Найденова, Десислава – Zubko, Peter – Marinčák, Šimon: *Užhorodský rukopisný Pseudozonar. Pravidlá mníškeho a svetského života z prelomu 16. – 17. storočia / Ужгородский рукописный Псевдозонар. Правила монашеской и светской жизни рубежа XVI-XVII вв.* *Monumenta Byzantino-Slavica et Latina Slovaciae*, V. Bratislava – Москва – София – Košice : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Slovenský komitét slavistov – VEDA, vydavateľstvo SAV – Институт российской истории РАН – Кирило-Методиевски научен център БАН – Centrum spirituality Východ-Západ Michala Lacka, 2018.
- Žeňuch, Peter: *O prekladaní evanjeliových textov v prostredí cirkvi byzantského obradu na Slovensku.* In: Lapko, Róbert et al.: *K metodike prekladu Sväteho písma do slovenčiny.* Mahto-medi, MN, USA : Vision Slovaka, 2016.
- Žeňuch, Peter: *Preklady perikop v rukopisných poučiteľných evanjeliách zo 17. a 18. storočia v Mukačevskej eparchии.* In: *Pohľady do vývinu slovenského jazyka a ľudovej kultúry.* Doruľa, Ján (ed.). Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2008, s. 82-107.
- Žeňuch, Peter: *Источники византийско-славянской традиции и культуры в Словакии / Pramene k byzantsko-slovenskej tradícii a kultúre na Slovensku.* *Monumenta Byzantino-Slavica et Latina Slovaciae. Vol. IV.* Roma – Bratislava – Košice : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Pontificio Istituto Orientale – Slovenský komitét slavistov – Centrum spirituality Východ-Západ Michala Lacka, 2013.

Štatúty

mukačevského biskupa M. M. Olšavského pre gréckokatolícky klérus

Edícia prameňa

Vysvetlivky

[] doplnený chýbajuci text; v cyrilskej časti sa do zátvoriek píšu arabské číslice

[[]] fóliovanie strán

[pagina vacua] prázdna strana

[[1r]] Admodum Rdis Archi=Diaconis, Protho=Presbýteris, Præsbýteris, Administratoribus,¹ Pax Christi, et Nostra Episcopalis Benedictio!¹²

De Episcopalis Nostri Ministery debito intelligere solliciti, qvæ in pascendo Xti Grege Crediti Regimini Nostro Cleri Cura sit, tempore Visitationis certi sumus redditii præ magna ignorantia, defectu, et negligentia multorum Parochorū multa, ut desiderio Nostro et solicitudini, itā et ejusdem Cleri Vocationi adversa evenire.³ Porrò ut talia erradicarentur, Anno 1752^a in Scripto edidimus, de Sacramentis & eorū administratione erudiantia Statuta,⁴ ubi intelligere datum est omni Parocho, qvomodò oporteat eum in Domo DEI et Suæ Vocationis Statu incedere, qvid item' Agere, et à qvibus Rebus Semet custodire obligatus sit. Et hæc Statuta ut observarentur Sùb animæ Salutis interitu præcepimus. Verùm ò prægravis dolor! qvæ utilitas et fructus progerminavit de hujus modi Salutaris Nostræ doctrinæ Statutis? Antiquū videlicet malum irradicatum est, et secundùm Apostoli dictum Lapis Offensionis si non major certè antiquo par relictus est, 1. Petri Cap: 2. V. 8^a:⁵ ex quo animabus Hominū interitus, DEI Sacramentis irreverentia, divinis Legibus prævaricatio, et Sacerdotali Statui dehonoratio Velùt de Scaturigine qvadam emanant, cùm Sacerdotes in ordinata Sua Vita Dominicum Gregem cui bonâ formâ prælucere jube't S[anctus]. A[postolus]. Petrus. Ibidem Cap. 5. V. 2. 3.⁶ non edificant sed dissovunt, non coligunt sed dissipant, non pascunt, sed veluti erudeles Lupi devorant in perrennem cum adducentes gechenam.⁷ Quibus Nos intellectis magno cordis Nostri cùm mærore indoluimus, et desiderantes, ut Spiritualis hæc pernicies omnino radicitùs rescindatur, et de medio Cleri ejiciatur Annō 1755. Die 12 mensis February in Cathedra Nostra Munkacsensi credita Nobis Venerabili Clero convocatō,⁸ habitōq> ibidem de Spirituali cum primis Regimine et pascendi Christi Oves Curâ, sermone et eruditione, infrascripta Statuta, cum Suis prò prævavicatione præ'nalitatibus constituimus, ut taliter per' in-

¹ Archidiakoni, protopresbyteri, presbyteri a administrátori, čiže kňazi vo všetkých hodnostiach a funkciách sú adresátni štatútov.

² Dokument sa začína klasickým pozdravom, žičením pokoja a biskupským požehnaním.

³ Biskup konštatuje, že počas kánonickej vizitácie sa stretol s obrovskou neznalosťou, nedostatkami

⁴ Odvolanie na tzv. staršie štatúty z roku 1752 sa týkali sviatostí a ich vysluhovania. Boli prílohou týchto novších štatútov.

⁵ *I Pe 2,8: „...et lapis offensionis, et petra scandali, his qui offendunt verbo, nec credunt in quo et positi sunt.“*

⁶ *I Pe 5,2-3: „Pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie: neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo.“*

⁷ Gehena = zatratenie, zavrhnutie, podsvetie.

⁸ Tieto štatúty boli zverejnené pre všetok klérus v mukačevskej katedrále 12. februára 1755 (podľa starého štýlu). K datovaniu pozri poznámku č. 174.

violabile'm eorundem Statutorū Custodiam Christianis Animabus Salus, Christi Sacramentis Reve'rentia, divinis Legibus observantia et nōn solūm auditio /:cūm non Auditores Legis justi sint apud DEum, sed factores Legis justificabuntur:/ Sacerdotali deniq,⁹ Statui debitus reddatur honor. Cum verò prædicta Statuta ad præsens tempus venerabili Clero in Scripto nōn fuerint exmissa in Causa fuit qvotidiana intrà Nostrū Clerum et Latinū Superē annuis proventibus litigiosa contrarietas, qvam oportuit prius Apostolicō Regiō Decreto removere, et demum Nostra subseqvi Statuta.⁹ Qvia igitur DEO adjuvante jañ de Annuis proventib⁹ facta est Regia Determinatio, id circò et Nos nostra cum convocato Clero facta Statuta vulgamus, et omni Parocho potestati Nostræ subjecto seqventi modō in Scriptō súb globis inferius designatis invidabiliter observanda submittimus.

Statutum 1mūm.

Si qvis Parochorum ex incuria, et disidia Dominicis vēl Festivis diebus Salutarem Doctrinam Suis Ovibus de rebus istis, qvæ jam' in præcedentibus Statutis¹⁰ præscriptæ' Sunt inspergere et instillare prætermiserit primā Vice in' Ecclesia Sua unum florenum rhem deponet. Demu'm qvoties neglexerit, toties tot florenos depositurus est, nisi Legitima intervenerit excusationis Ratio, talis erit longa itineratio necessariò suscepta, corporalis infirmitas, Citatio Episcopalis, si vero in negligentia præmissæ doctrinæ et faciendæ Cathechesis perseveraverit maximē post admonitionem Episcopalem vel Sui Officialis ejusmodi Parochus mittetur ad Scholam Mukaciensem, vel arestum aùt certe' Parochiale amittet beneficium.

Doctrina super hocce Statuto 1mō.

Uniqui' Sacerdotū diligenter scire, et semper cu'm timore meminisse incumbit, qvod [[1v]] ille in se boni Pastoris Christi gerat Pastorum et Apostolicam circu'm ferat formam, id circo' obstrictus est in omnibus Christū et Apostolos immitari secundu'm ejus apud Joannem Evangelistam dictum, Si qvis inqvio mihi ministrat me seqvatar. Exemplum dedi Vobis, ut quemadmodu'm ego feci Vobis, ita' et Vos faciatis. Ioannis Cap. 13. V. 15.¹¹ Christus volens homines in Fidem adducere, et salvare ante' Suam passionem, et mortem circu'm ibat totā Galilæam omnes Civitates et Castella et aperiens os suū docebat Eos prædicans Evangelium

⁹ Dotevtedajšie štatúty neboli vydané tlačou, čo bolo príčinou sporov s latinskou cirkvou. Vyriešené boli až vydaním kráľovského dekrétu a týchto štatútot.

¹⁰ Staršie štatúty z roku 1752.

¹¹ *Io 13,15:* „Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis.“

Regni, erat autem diebus docens in Templo: Noctibus vero exiens morabat in monte, qvi vocatur Oliveti: in oratione et ut hoc ipsum facerent discipuli qvoq³ ejus præcepit eis diecens: Euntes in Mundum Universum prædicatæ Evangelium omni Creaturæ, qvemadmodum et apud Math. Cap. 28.¹² Euntes ergo inquit, docere Omnes Gentes baptisantes eos in Nomine Patris, et Filii et Spiritū Sancti docentes eos servare omnia, qvæ cumq³ mandavi Vobis. Math. Cap. 4. V. 23.¹³ 5. V. 2.¹⁴ 9.¹⁵ 25.¹⁶ Luc. Cap. 21^a V. 37^a¹⁷ Mar. Cap. 16. V. 15.¹⁸ Consimiliter oportet Sacerdotes Gregem Xti pascere, Doctrinā Sacramentis et Exemplō, Sive providentiā verbō et opere, et Officium boni Pastoris /:qvod est fore Doctorem, Medicum, et Judicem, fore justum, discretum et y^ovidat justum in judicio, discretum in correctione providum in veritate:/ fidelicer gerere, et adimplere. Iste est triplex Spirituales Oves pascendi modus, qvem ipsem Christus indicavit Aplo Petro Cap. ultimō apud Joannem, cum eidem post trinam de Sui amore factam interogationem Gregem suum pascere demandasset dicens: pasce Agnos meos, pasce agnos meos, pasce Oves meas.¹⁹ Adverte hic ò Sacerdos Christus non facit Dominum /ut loquitur Theōfictus:/²⁰ non Principem, non Regem Petrum, sed Pastorem esse jubet, nec dictum est Apostolo Petro tonale, aut mulge, vel occide agnos vel oves meas, sed ut idem Theofictus super his scribit: pasce inquit non occide, ad ædificationem nòn ad destructionem Officiō fungere: Pastor esto et non Lupus[.] Theoph. com. in Joan. ea ùt ideñ loquitur Theop. non facit mentionem lactis et Lanæ, qvæ tameñ gratæ Oves debent Pastoribus, ùt ne Sua secretur, sed qva aliorum. Pasce igitur, Ó Sacerdos Christi Oves et non solùm baptismate, Sed prædicatione qvoq³ verbi Divini creditum tibi Gregem DEO genera, ùt fecit Aþlus Paulus, qvi ad Corinth. Cap. 4. ista tibi y^o exemplo reliquit in Christo JESU /:inquit Corinthicis 1^a ad Corinth. Cap. 4. V. 15. 16.:/²¹ Ego per Evange-

¹² Mt 28,19: „Euntes ergo docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.“

¹³ Mt 4,23: „Et circuibat Jesus totam Galilæam, docens in synagogis eorum, et prædicans Evangelium regni: et sanans omnem languorem, et omnem infirmitatem in populo.“

¹⁴ Mt 5,2: „...et aperiens os suum docebat eos dicens...“

¹⁵ Mt 5,9: „Beati pacifici: quoniam filii Dei vocabuntur.“

¹⁶ Mt 5,25: „Esto consentiens adversario tuo cito dum es in via cum eo: ne forte tradat te adversarius judici, et judex tradat te ministro: et in carcerem mittaris.“

¹⁷ Lc 21,37: „Erat autem diebus docens in templo: noctibus vero exiens, morabatur in monte qui vocatur Oliveti.“

¹⁸ Mc 16,15: „Et dixit eis: Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ.“

¹⁹ Io 21,17: „Dicit ei tertio: Simon Joannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio: Amas me? Et dixit ei: Domine, tu omnia nosti, tu scis quia amo te. Dixit ei: Pasce oves meas.“

²⁰ Neidentifikovaný cirkevný otec, pravdepodobne biskup Teofil Antiochijský (2. storočie).

²¹ 1Cor 4,15-16: „Nam si decem millia pædagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Jesu per Evangelium ego vos genui. Rogo ergo vos, imitatores mei estote, sicut et ego Christi.“

lium genui Vos, rogo ergò vos inquit, immitatores mei estote, sciates ego Christi. Non est magni laboris baptisare, et Animas ab originali peccato regenerare, baptisare namq3 ignarus etiam Sacerdos poterit, veru'm Evangelicum Verbum Annunciare, et annuntiatione Verbi Divini ab infidelitate in fidem, ob injustitia et falso in justitiam et Veritatem regenerare secundum Joannem Chrysostomum22 hic labor, hic Sudor est. Id circò cùm non in Solo pane vivat Homo, sed in omni verbo qvod procedit ex ore DEI[.]23 Math. 4. Cap. V. 4.²⁴ obligati Sunt Sacerdotes Verbum DEI Hominibus prædicare, et Spiritualem hanc Escam ys porrigere, Secus exspectat eos judicium illud Apli Pauli ad Corinth[.] Cap. 9^a de se dictu: Væ enim mihi est si non Evangelisavero:²⁵ O Clare Sacerdos Væ! in veritate vœ similibus Pastoribus, sunt enim Canes muti. /:Isaæ Cap. 56. V. 10.²⁶ nolentes latrare:/ videntes vana dormientes et amantes somnia. Sunt Pastores non Gregem Sed Semet ipsos pascentes, qvibus DEUS per Esechiel cominat, dicendo: Væ Pastoribus Israel qvi pascebant semet ipsos, lac comedebatis, et lanâ cooperiebamini, et qvod crassum erat occidebatis: Grege'm autem' meum non pascebatis, qvod infirmum fuit non consolidâstis, et qvod ægrotu non Sanâstis, qvod confractum est non alligâstis, et qvod objectu est nòn reduxistis, et qvod periérat non qvæsystis, sed cum austeritate imperabatis eis et potentia, Erraverunt Greges mei in cunctis Montibus, dispersæ sunt oves mea et factæ sunt in devorationem omniū bestiatu eō qvod nòn esset Pastor [[2r]] neq' enim' qvæscérunt Pastores mei Gregem me'um, sed pascebant Pastores semet ipsos et Gregem meum noň pascebant. Esech. Cap. 34. V. 2. usq' 12.²⁷ Propterea audite Pastores verbum Do-

²² Sv. Ján Chryzostom (Zlatoústy) (cca 380 – 450), biskup.

²³ Nasledujúci text od tohto miesta chýba v csl. mutácií štatútov, pretože zrejme vypadol. Nepriamo to dokazuje aj absencia štatutárneho ustanovenia 2 a 3. Predošlé i nasledujúce miesta v obidvoch mutáciách sú totožné.

²⁴ Mt 4,4: „Qui respondens dixit: Scriptum est: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.“

²⁵ 1Cor 9,16: „Nam si evangelizavero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: vœ enim mihi est, si non evangelizavero.“

²⁶ Is 56,10: „Speculatores ejus cæci omnes; nescierunt universi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, et amantes somnia.“

²⁷ Ez 34,2-12: „Fili hominis, propheta de pastoribus Israël: propheta, et dices pastoribus: Hæc dicit Dominus Deus: Væ pastoribus Israël, qui pascebant semetipsos! Nonne greges a pastoribus pascuntur? Lac comedebatis, et lanis operiebamini, et quod crassum erat occidebatis: gregem autem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit non consolidastis, et quod ægrotum non sanastis: quod confractum est non alligastis, et quod abjectum est non reduxistis, et quod perierat non quæsistis: sed cum austeritate imperabatis eis, et cum potentia. Et dispersæ sunt oves meæ, eo quod non esset pastor: et factæ sunt in devorationem omnium bestiarum agri, et dispersæ sunt. Erraverunt greges mei in cunctis montibus, et in universo colle excuso: et super omnem faciem terræ dispersi sunt greges mei, et non erat qui requireret: non erat, inquam, qui requireret. Propterea, pastores, audite verbum Domini. Vivo ego, dicit Dominus

mini: hoc dicit Dñus DEUS: Ecce ego ipse Super Pastores reqvivam Gregem meum de Manu eorum, et cessare faciam eos ut ultra' non pascant Gregem, neq;² pascant ampliu's Pastores semet ipsos. Ad Eph[.] Cap. 4. V. 1°. Obsecro itaq;³ ego Vos Episcopus in Domino, ut dignè ambuletis in Vocatione qvā vocati estis.²⁸ Vocatio vestra est, ut præmisimus, Gregem Dominicum prædicatione Verbi Divini pascere, verbum autem divinum habetis in Libris Evangelistarū, et Apostolorum, de qvo Apostolus Paulus 1ma ad Timot. Cap. 4. Fidelis sermo et omni acceptance dignus²⁹ hunc legite, et hōc docete neq;³ qvispiam Semet excuset qvod non habeat Libros, non enim habetis necessitatem multorum librorū, vel authorū prurientium Auribus, Sed Sufficiunt Vobis S. Evangelia et Aplorū Epistolas nōsse, ibi cuncta continetur, illi proindē legendi et volvendi forent, in qvibus certus Sum inve- riretis qvaliter vobis vivendum, qvaliter et Populus vobis creditus docendus, nec facile Sicut parvuli fluctuantes, Sivè gratiam qvæ data est vobis cum impositione manū negligeretis. 1^a Ad Timoth. Cap. 4. V. 14.³⁰ Ibid. Cap. 2. 1. V. 14.³¹ sivé à bono fidei deposito culto: diendo qvod per Spiritum S. in Vobis ad Eph. Cap. 4. V. 14.³² habetis ventō cujuspīam Doctrinæ et circum ventione erroris eapti recede- retis, etiam si Angelus de Cælo Evangelisaret vobis præterqvā qvod in his Libros Evangelisatum est diceretis[,] Anathema Sit.³³

Statutum 2dūm.

Si quis Parochorum, ut asusq;³ factum est, crapulatus baptisare, Cofessiones excipere, aut ejusmodi Personas copulare, qvæ necessaria necessitate medy et

Deus, quia pro eo quod facti sunt greges mei in rapinam, et oves meæ in devorationem omnium bestiarum agri, eo quod non esset pastor: neque enim quæsierunt pastores mei gregem meum, sed pascebant pastores semetipsos, et greges meos non pascebant: propterea, pastores, audite verbum Domini. Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores: requiram gregem meum de manu eorum, et cessare faciam eos, ut ultra non pascant gregem, nec pascant amplius pastores semetipsos: et liberabo gregem meum de ore eorum, et non erit ultra eis in escam. Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse requiram oves meas, et visitabo eas. Sicut visitat pastor gregem suum, in die quando fuerit in medio ovium suarum dissipatarum, sic visitabo oves meas, et liberabo eas de omnibus locis in quibus dispersæ fuerant in die nubis et caliginis.“

²⁸ Eph 4,1: „Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis.“

²⁹ 1Tim 4,9: „Fidelis sermo, et omni acceptance dignus.“

³⁰ 1Tim 4,14: „Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii.“

³¹ 1Tim 1,14: „Superabundavit autem gratia Domini nostri cum fide, et dilectione, quæ est in Christo Jesu.“

³² Eph 4,14: „...ut jam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris.“

³³ Gal 1,8: „Sed licet nos aut angelus de cælo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.“

Præcepti ignorant, sinē qvibus nemo Salvari potest compertus fuerit, definitum est Congregationaliter, ut ejusmodi Parochus pro sua prima Crapula unū Taletū suæ Ecclesiæ deponat, dein toties tot Talerōs pendat qvoties prædicta Munia Crapulatus exercere deprehensus fuerit.

Statutum 3ūm.

Si qvis Parochorum attentaverit in Nundinis aut in Diversorüs /:excepta itinerariá necessitatē idq, ad Sobrietatem:/ compotare Dohanam fumigare, Eqves cursitare, aut in æneomys baptismalibus parentalib, aut alys qvibuscunq, Convivys ad amissionem sobrietatis semet ingurgitare, aut in publicis Vys depræhensuſ fuerit in Vestitu lacero aut Sæculari, pænæ Statuto Secundo latæ toties qvoties Subjectus erit.

Doctrina super his Duobus Satitus!

Nemadmodu'm Sacerdos sui Statûs dignitare Sæculares Homines antecelit; ita' et moribus exemplaris vita' cunctos excelle debet, neq, enim Sufficit Sacerdoti Gregem Christi prædicatione et Sacramentorū Administratione pascere, verùm etiam bono prælucere exemplô, hinc est qvod Apost, Paulus Suum Discipulum Timothæū ad exhabendū bonum Exemplum ad eū Cap 4. V. 12. adhortatus Sit ita: Nemo Adolescentiam tuā contemnat, Sed exemplum esto fideliu in verbo, in conversatione, in Charitate, in fide[,] in Castitate.³⁴ Titum autem Cap 2. ita admonet, in omnibus re ipsum præbe Exemplum bonoru operum, in doctrina, in integritate, et gravitate, verbum sanū irreprehensibile; ut is qvi ex adverso est vereatur, nihil habens malum dicere de vobis.³⁵ Audite qvid vobis Ap'lus Petrus dicit Epla' 1ma Cap. 5: Pascite inqvie qvi in vobs est Gregem DEI forma facti Gregis ex animo.³⁶ Quid per formā intelligat, innuit Superius Cap[.] 2. V. 11. 12. cum dixerit: Charissimi: obsecro abstinere Vos à Carnalibus desiderys[,] qvæ militant adversuſ animam. Conversationem Vestram inter Gentes habentes bonam: ut in eo, qvod detrectant de vobis tamquam de malèfactoribus[,] ex bonis operibus Vos considerantes[,] glorificant DEum, in die Visitationis.³⁷ Qvæso cum Vos

³⁴ *1 Tim 4,12:* „Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate.“

³⁵ *Tit 2,7-8:* „In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, verbum sanum, irreprehensibile: ut is qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.“

³⁶ *1Pe 5,2-3:* „Pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie: neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo.“

³⁷ *1Pe 2,11-12:* „Carissimi, obsecro vos tamquam advenas et peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam, conversationem vestram inter gentes habentes bonam: ut in eo quod detrectant de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificant Deum in die visitationis.“

Sacris presbýteralibus induitis vestibus, nunc qvid illud Davidicū Psalmō 131. V. 9. recitatis: Sacerdotes tui induant justitiam et Sancti tui exultent.³⁸ Sed qvid hic pēr justitiam desiderat, in Sacerdotibus: profectò non aliud, qva bona Opera, et Vitæ Sancti monia, prout M. Gregorius³⁹ de Sacerdotis scribens interpretatur, qvæ ipse Princeps Pastorū Xtūs Salvator Noster in suis Apo[[2v]]stolis not, ut eos elegit, hanc Vitæ Sanctimoniam et bona opera desideravit dicens: Vos estis Salteria, vos estis lux Mundi, sic luceat lux Vestra corām Hominibus, ut videant opera Vestra bona et glorificant Patrem Vestrum[.] qui in Cælis est[.] Math. Cap. 5. V. 13. 14. 16.⁴⁰ Cum igitur peragenda sint Parocho qvædam Ecclesiastica Munia, præcipue' autèm qvodpiam Sacramentum, necesse est eū non modò puram habere conscientiam secundum' illud Isaia 52ª Cap. monitum. Mundamini qui fertis vasa Domini⁴¹ verum' unà oportet eam etiam' sobrietatem in omnibus operibus suis colere, juxta' illud Apli Petri 1ª Cap. 5. V. 8ª Sobry estote et vigilate.⁴² Hanc sobrietatis virtutem S. Paulus Romanis instilare cupiens, in hunc modum Studebat ebrietatem et qvæ indè seqvuntur visia ab illis removere. Abiiciamus ergò opera tenebrarū, et induamur Arma Lucis, sicut in Die honeste ambulemus non in comessionibus, et ebrietatibus, non in Cubilibus et impudicitijs, non in contentione, et emulatione, Sed induimini Jesum Xrtūm, et Carnis Curā nè feceritis in desiderijs[.] ad Romañ[.] 13. Cap. V. 12. 13. 14.⁴³ Boni Superi qva multi non modò Sæculares, sed et Presbyteri interiérunt, et interituri sunt in hoc Comessarionis, et ebrietatis vitio, ex cuius modi interitu, ut nos Salutis Nostræ reparator Xtūs eriperes Omne ita' admonet: Attendite autem Vobis[.] néfortè: graventur corda Vestra in Crapula et ebrietate: et Curis hujus Vitæ et Supèrveniat in Vos repentina Dies illa: tanquam lanqueus enim Superveniet in Omnes, qui sedent. Super faciem omnis terræ vigilate itaq; omni tempore, orantes, ut digni habeamini frugere ista omnia qvæ futura sunt, et Stare ante Filiū Hominis[.]

³⁸ Ps 131,9: „Sacerdotes tui induantur justitiam, et sancti tui exsultent.“

³⁹ Sv. Gregor Velký (cca 540 – 604), pápež.

⁴⁰ Mt 5,13-14.16: „Vos estis sal terre. Quod si sal evanuerit, in quo salietur? Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus. Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita. Sic luceat lux vestra coram hominibus: ut videant opera vestra bona, et glorificant Patrem vestrum, qui in cælis est.“

⁴¹ Is 52,11: „Recedite, recedite; exite inde, pollutum nolite tangere; exite de medio ejus; mundamini, qui fertis vasa Domini.“

⁴² IPe 5,8: „Sobrii estote, et vigilate: quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret.“

⁴³ Rom 13,12b-14: „Abjiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis. Sicut in die honeste ambulemus: non in comessionibus, et ebrietatibus, non in cubilibus, et impudicitijs, non in contentione, et æmulatione: sed induimini Dominum Jesum Christum, et carnis curam ne feceritis in desideriis.“

Luc. 21^a Cap. V. 34. 35. 36.⁴⁴ Noverat Christus non superventurum qvidem iudicij Diem his, qvos aloqvebatur: Sed qvalis qvisq; in morte reperitur, talis in die iudicij corā DEO sistendus hoc inuere voluit: Sane dum' Parochus Ecclesiastica crapulatus pēragit Munia perāgit illa negligenter et cùm Scandalo; pro' utroq;^o autem severe dijudicabitur, cum e'nim negligentia in opere Divino cum frandulentia Societum pænam maledictionis induit, maledictus inquit Jeremias qui facit opus Domini fraudusentam. Jerem. Cap. 48. V. 10.⁴⁵ Seu ut Septuaginta⁴⁶ vertunt negligenter. Per pende hoc ò Sacerdos! nòn modò qvi crapulate et negligenter sed qvi etiam Cursim, distractè, et inatente Ecclesiasticū tuum, sivè oras, recitas, sivè dècantas Officium.⁴⁷ Quid autem ÿ Scandalo ex crapula tua Orto habiturus sis, audi Christum apud Lucam tibi comitantem: Væ autem illi per quem veniunt Scandala[.] utilius est illi, si Lapis Molaris imponatur circa Colum ejus et projiciatur in profundum mare quam ut Scandaliset unum de pusilis illis[.] Luc. 17. Cap. V. 2.⁴⁸ Utinàm intelligerent Sacerdotes, et Semper circumferrent in cordibus suis illud Ap'li Pauli ad Epheseos Cap. 5. monitum. Nolite inebriari Vinō in quo est luxuria sed impleamini Spiritu Sancto.⁴⁹ Audite ò Ebriosi Sacerdotes, qvis unicuiq; Vestrum Svadeat, idem Aplūs. modico Vinō utere propter Stomachum tuū et freqventes tuas infirmitates.⁵⁰ Hæc si observaretis cautè ambularetis, nòn quasi in sipientes, sed ut sapientes:⁵¹ reddimentes tempus quoniā dies mali sunt, Videteq; Fratres quamodo Caute ambuletis propterea, nolite fieri imprudentes sed intelligentes quae sit Voluntas DEI, et nolite inebriari Vinō sed impleamini Spiritu Sancto[.]⁵² 1ma Timoth. Cap. 5. V. 23. implebimini enim Spiritu

⁴⁴ *Lc 21,34-36:* „Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, et ebrietate, et curis hujus vitæ, et superveniat in vos repentina dies illa: tamquam laqueus enim superveniet in omnes qui sedent super faciem omnis terræ. Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, et stare ante Filium hominis.“

⁴⁵ *Ier 48,10:* „Maledictus qui facit opus Domini fraudulenter, et maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine.“

⁴⁶ Septuaginta je preklad Starého zákona do gréčtiny z 3. – 2. storočia pred Kristom.

⁴⁷ Po toto miesto sa text v csl. mutácií štatútov nenachádza, pretože vypadol.

⁴⁸ *Lc 17,1-2:* „Et ait ad discipulos suos: Impossibile est ut non veniant scandala: vœ autem illi per quem veniunt. Utilius est illi si lapis molaris imponatur circa collum ejus, et projiciatur in mare quam ut scandalizet unum de pusillis istis.“ V csl. mutácií štatútov je odvolávka na paralelné miesto v *Evanjeliu podľa Matiáša* (18,6-7): „Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris. Vœ mundo a scandalis! Necesse est enim ut veniant scandala: verumtamen vœ homini illi, per quem scandalum venit.“

⁴⁹ *Eph 5,18:* „Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed implemini Spiritu Sancto.“

⁵⁰ *1 Tim 5,23:* „Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere propter stomachum tuum, et freqventes tuas infirmitates.“

⁵¹ *2 Cor 11,19:* „Libenter enim suffertis insipientes, cum sitis ipsi sapientes.“

⁵² *Eph 5,16-18:* „...redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quae sit voluntas Dei. Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed implemini Spiritu Sancto.“

Santô si cuncta qvæ² in prioribus Statutis de Parochis vobis tradita sunt accurate observaveritis, in omnibus Actionibus Vestris Sobrietatem colentes.

Statutum 4ūm.

Præcepitur cuiq;³ Parochorum ut Scripturam Sacram præcipuò qvat³ Evangelia et Epistolas Ap'lorum⁵³ tamq;àm fontem Voluntatis Divinæ diligenter legant, parati in futuris ex omnibus respondere.

Doctrina Super hoc Statuto.

Si qvidem ut Veteris; ità et Novi Testamenti Scriptura sit Verbum DEI Spiritu Sancto dictatum, Verbum autem Dei sit Spiritualis panis, sinè qvo Anima ut corpus sinè pane corporali vitam æternam asseqvi neq;eat, oportet qvem liber Animarū Curatorem Sacram Scripturam freqventer legere, et semet in eadem erudire. Nam sic ut bonæ Nutrices et lactantes mulieres ut in uberibus suis ad nutriendum parvulum necessariam possint habere lœ, nutritivam freqventer sumunt eseam, nòn nisi priùs eam [[3r]] benē mandendo, atq;³ ruminando illis porigunt; ità Curatores animarum freqventer Scripturā Sacram volvere, et mente benē ruminare memoriāq;³ receptam velut Spirituale hac Spiritualis Suis parvulis prædicatione et Cathecesi porigere obligantur. Ut ità Auditores sua Sicut modò geniti infantes rationabile sint dolo lac /:Verbum DEI:/ concupiscite, ut in eo crescant in Salutem. 1ª Petri. Cap. 2. V. 2.⁵⁴ Qvemadmodum S. Petrus primā Ep'lā Cap. 2da nos erudit, cui qvàm apositæ ad hanc rem correspondet S. Paulus 1ma ad Corinth Cap. 3. V. 1. 2da audita: tanq;àm parvulis in Xtò lac vobis potum dedi non escam,⁵⁵ qvibus verbis docet idem Apostolus, obligationem Curcitorum fore, parvulos et adultos erudire debere: et parvulos qvidem facili et simplici doctrinā qvalis in Catechismis fieri solet, et hanc lacti assimilavit; Adultos vero altioribus DEI Mýsterijs qvæ solidiori cibō assimilavit, qvæ altiora Mýsteria Superiùs Cap. 2. ità attigit Sapienciam autem, loquimur inter perfectos, in Mýsterio qvæ abscondita est, qvam prædestinavit anté Sæcula in gloriam nostram⁵⁶ Mýsterium enim Incarnationis de qvo hic loquitur ab æterno pro' gloria Nostra

⁵³ Csl. mutácia štatútov vynecháva povinnost' čítať aj listy apoštolov.

⁵⁴ *IPe* 2,2: „...sicut modo geniti infantes, rationabile, sine dolo lac concupiscite: ut in eo crescat in salutem.“

⁵⁵ *ICor* 3,1-2: „Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tamquam parvulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis: sed nec nunc quidem potestis: adhuc enim carnales estis.“

⁵⁶ *ICor* 2,6-7: „Sapientiam autem loquimur inter perfectos: sapientiam vero non hujus sæculi, neque principum hujus sæculi, qui destruuntur: sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinavit Deus ante sæcula in gloriam nostram.“

præparatam non nisi in tempore revelat, tamquam' Cibum solidiorem Nobis quavis ad adultoribus. Ibidem Cap. 3. V. 67.⁵⁷ Sed interogo vos hic Pastores Animarum qvid estis Vos et respondebitis mihi non dubito cum Aplo' Paulo 1ma ad Corinth. Cap. 3. et 4^{la} Dei Sumus adjutores⁵⁸ sic non existinet homo ut Ministros Xti' et Dispensatores Mysteriorum DEI. Ergo obligamini Auditoribus Vestris deo Xto' ejusq;³ Mysterijs prædicatione Vestra Testimonium reddere, Sed qvomodò redderis Testimonium si nec vetus neē novū legitis Testamentum? Audite qvō Xtu's incredulos judæos prius reprehensos pro Testimonio de se reminebat, Scrutemini inquit Scripturas qvia' Vos putatis in ipsis Vitam Æternam habere: et illæ sunt, qvæ Testimonium perhibent de me[.] Joañ. Cap. 5. V. 39^a.⁵⁹ Denuò interogo Vos est nè obligatus Parochus ignaros erudire? peccantes corrigere? et respondetis mihi età esse; mandavit enim inquit Paulus Timothæo in hunc modum. 2 ad Tim: 4. V. 2. Ibidem 1ª Cap. 5. V. 20. prædicta verbum, insta op[p]ortunè importunè argue, obsecra, increpa, in omni patientia et doctrina⁶⁰ peccantes Coram' Omnibus argue, ut et cæteri timorem habeant.⁶¹ Ad Tit³ Cap. 1^l V. 10. V. 11. Hoc ipsū Mandatum dedit Tito, Sunt inquit multi etiam inobedientes, vani loqui et Seductores,⁶² Cretenses Semper Mendaces, Malæ bestiæ, Ventres pigri[.],⁶³ qvos oportet redargui; Qvam ob causam increpta illos durè[,] ut' Sani Sint in fide[.].⁶⁴ Ibid. 13. hoc Capite primô: 2° autem Cap. V. 15. loquere inquit, et exhortare et arguè cum omni imperio.⁶⁵ Sed obsecro Vos undè docebitis? Corrigetis, aut arguetis, si utriusq;³ Testamenti Scripturas ignoratis audire, et Sub interitu Animarum Vrarum benè perpendite' ad qvid Comoneat Aplu's Paulus Timothæu 1ma Eplæ' Cap. 3° Hoc autem' Scito: qvod in Novissimis diebus instabunt tempora periculosa,⁶⁶ lege sis ultra':/ tu vero' per'manæ in illis qvæ didicisti et credita sunt tibi: Sciens áqvo didiceris. Et qvia ab infantia Sacras Lit[t]eras nôstri[,] qvæ te possunt instruere ad Salutem[,] qvæ est in Christo Jesu. Omnis Scriptura,

⁵⁷ Neidentifikovateľné miesto.

⁵⁸ 1Cor 3,9a: „Dei enim sumus adjutores.“

⁵⁹ Io 5,39: „Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere: et illæ sunt quæ testimonium perhibent de me.“

⁶⁰ 2Tim 4,2: „Prædicta verbum, insta opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia, et doctrina.“

⁶¹ 1Tim 5,20: „Peccantes coram omnibus argue: ut et ceteri timorem habeant.“

⁶² Tit 1,10a: „Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, et seductores.“

⁶³ Tit 1,12b: „Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri.“

⁶⁴ Tit 1,13b: „Quam ob causam increpa illos dure, ut sani sint in fide.“

⁶⁵ Tit 2,15a: „Hæc loquere, et exhortare, et argue cum omni imperio.“

⁶⁶ 2Tim 3,1: „Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa...“ V texte štatútov je omylom uvedený 1Tim.

divinitus inspirata utilis est ad docendum[,] ad arguendum, ad Cor[r]ipiendum[,]
ad erudiendum in justitia[,] ut perfectus Sit homo Dei ad omne Opus bonum
instructus. 2^a ad Timoth Cap. 3. V. 15. 16. 17.⁶⁷ Recogitate Charissimi animarū Pastores nōn esse possibile via Salutis Scire, vel Christi Gregem debitē pascere Nisi qvis Scripturam Sacram legerit, Naṁ ut Aplu's Paulus ad Rom Cap. 15. V. 4. inquit: qvæcunq[ue] Scripta Sunt, ad Nostram doctrinam Scripta Sunt, ut per patientiam et consolationem Scripturarū Spem habeamus.⁶⁸ Legite igitur Veteram Evangelicam, legite et Apostolicam Scripturā ut sitis veri adjutores DEI, Xti' autem Ministri, et dispensatores Mysteriorum DEI in Scriptura e'nim non minus continet, Divinam Legum, et Mysteriorum Divinorum, qvām prævaricatorū Divinitus latæ pænæ, vel probationis notio, qvam Vos oportet exactè Scire, hanc enim Scientiam a Vobis DEus per Prophet³ Malachia Cap. 2ª reqvirit. Labia inquit Sacerdotis custodient Scientiā et legem reqvirent ex ore ejus[,] qvìa Angelus Domini exercituum est, Malach 2^a V. 7.⁶⁹ Cupitisnè Scirè undè Noster Rossolanicus Populus tam rūdis hebesq[ue], sit³ indè sanè qvia Pastores eorū rudes et habetes sunt, sic ut prædictū est per Ossa Proph: et erit sicut Populus sic Sacerdos[.] Ossæ 4. Cap. V. 9^a.⁷⁰ Et ut vulgus dicere consvevit qvalis Rex talis Grex et è contra talis Grex, qvalis Rex qvid igitur mirū si Cætus Cætum ducens uterq[ue], in foveam incident, qvid diem mirum si populus rūdis [[3v]] est, cum rectores eorum ignati sint: hanc eorundem ignorantiam exprobrat Deus apud Isaiam Cap. 56. V. 11. Ipsi Pastores ignoraverunt intelligentiam:⁷¹ Et per Eremiā: Sacerdotes non dixerunt[:] ubi est Dominus et tenentes legem nescierunt me et Pastores prævaricati sunt me[.]⁷² Isaiia Cap. 56. V. 11. Jerem. Cap. 2. V. 8.

Hinc est, qvod severē qvondam minatus sit Christus Legis peritis apud Lucam dicens: Væ Vobis Legis peritis[,] qvia' tulistis Clavem Scientiæ[,,] ipsi nōn introīstis et eos qvi introibant[,]

prohibuistis[.] Luc: Cap. 11. V. 52.⁷³ Væ

⁶⁷ 2Tim 3,15-17: „Et quia ab infanthia sacras litteras nosti, quæ te possunt instruere ad salutem, per fidem quæ est in Christo Jesu. Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripendum, ad erudiendum in justitia: ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.“

⁶⁸ Rom 15,4: „Quæcumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam, et consolationem Scripturarum, spem habeamus.“

⁶⁹ Mal 2,7: „Labia enim sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est.“

⁷⁰ Os 4,9a: „Et erit sicut populus, sic sacerdos.“

⁷¹ Is 56,11: „Et canes imprudentissimi nescierunt saturitatem; ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam: omnes in viam suam declinaverunt; unusquisque ad avaritiam suam, a summo usque ad novissimum.“

⁷² Ier 2,8: „Sacerdotes non dixerunt: Ubi est Dominus? Et tenentes legem nescierunt me, et pastores prævaricati sunt in me, et prophetæ prophetaverunt in Baal, et idola secuti sunt.“

⁷³ Lc 11,52: „Væ vobis, legisperitis, quia tulistis clavem scientiæ: ipsi non introistis, et eos qui introibant, prohibuistis.“

profecto' et modernis pluribus animarum Curatoribus, et hi namq̄ culerunt Clavem Scientiæ acceperunt enim potestatem Evangelicam Legem annuntiandi, et populum de ea erudiendi, et non' minús semet, qvā illos salvandi, verum' ut ipsi inerudit̄ ita oves suas rudes negligunt proindé ipsi in Regnum DEi non' introeant et eos qvi intro'ire anhelant prohibit̄, Suâ erassá ignorantiâ negligentiâ & in curiâ. De Similibus Pastoribus pro'nunciavit illa Sanctus Augustinus⁷⁴ multos hodie in Ecclesia Catholica Spirituale Regimen gerere videmus, qvi nec Oves, in Montibus pascere digni fuêre; valtis hujus rationem intelligere Audite Gregoriū 12. Homiliâ Super Evangl. Eccê Universus Mundus Sacerdotibus plenus est nihilominus in Massa DEI Valdi rarus invenit, operarius, qvia Munus Sacerdotale, Suscipiunt qvidem, sed opus muneric non implent, omnes enim qvæ sua sunt, qvæ'runt, et non qvæ Sunt JEsu Christi; En qva de Causa multi Pastores sunt in Ecclesia qvi in Montibus irrationalē oves pascere digni sunt Presbyterale enim Officium suscepēre, sed opus ejus non adimplent.

Duplici autem' de Causa suscepti hujus Officij opus non' adimplent, et in primis qvide'm: pró sua crassa ignorantia et negligentia, nòn modò enim Scripturas ignorant, sed nèc ea, qvæ eos oportet rectè eredere', aut qualiter Sacraenta suis Ovibus cum fructu ministranda, norunt, Sed qvam' miserandi Similes Pastores, audite: Zach. Psal: 113. V. 4. 5. 6.⁷⁵ Cap. 11e O Pastor et idolum!⁷⁶ verè Idolum sicut enim Idola Os habent et non loquentur, oculos habent et non videntur, aures habent et non audiunt, Nares habent et non odorant, manus habent et non palpant[,] pedes [habent] et non ambulans,⁷⁷ ita hujusmodi ignari Pastores oculos habens seu intellectum, verum' Scripturam Sacram et Legem Divinam qvæ lucerna est,⁷⁸ non vident. Sunt id circò Canes muti nòn valentes laetare', qvorum qviq̄ lachrymabilem p'nunciavit Sententiam Prop. Cap. 3. V. 18. dicens: Fili hominis Speculatorem dedi te, si dicente me ad impium: morte morieris, nòn an[n]uncia-

⁷⁴ Sv. Augustín z Hippo (354 – 430), biskup.

⁷⁵ Ps 113,4-6: „Montes exsultaverunt ut arietes, et colles sicut agni ovium. Quid est tibi, mare, quod fugisti? Et tu, Jordanis, quia conversus es retrorsum? Montes, exsultasti sicut arietes? Et colles, sicut agni ovium?“

⁷⁶ Zach 11,17: „O pastor, et idolum derelinquens gregem: gladius super brachium ejus, et super oculum dextrum ejus: brachium ejus ariditate siccabitur, et oculus dexter ejus tenebrescens obscurabitur.“

⁷⁷ Ps 113,13-15: „Os habent, et non loquentur; oculos habent, et non videbunt. Aures habent, et non audient; nares habent, et non odorabunt. Manus habent, et non palpabunt; pedes habent, et non ambulabunt; non clamabunt in gutture suo.“

⁷⁸ Mt 6,22: „Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.“ Lc 11,34: „Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit: si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit.“

veris ei, neq^o₃ locutus fueris, ut avertatur a via sua impia, et vivat: ipse impius in iniquitate sua morierur. Sangvinem autem ejus de manu tua requiram.]⁷⁹ Ibidem Cap. 33. V. 8.⁸⁰ manus et pedes habent, et nec à malo ad bonum⁸¹ errantes manuducunt neq^o₃ in bonis operibus incedunt. Cuncta hæc benè perpende ò ignare Pastor! Sed ut revertamur ad Scopum Nostrum.

Secundò: Nòn implet Opus suscepti Muneris Presbyteralis ea de Causa qvìà non Suat Spiritu Dei in Sacrum Præsbyterium ÿ verò Gregis Domini Gubernio vocati, sed potiùs intruserunt semet ob facilius Suæ Vitæ Subsidium ut super-refugiant hujus Sæculi onera et hujus modi Pastores non Gregis Domini sed potius sui ipsius habent Curam, et esto in Presbyterio suo multos labores et fatigia subeant, tamen nòn propter Salutem crediti sibi Populi, sed propter propria vitæ præsentis commoda:

Esto etiā in presbyteralis sui ordine, qvæpiam exerceant munia cuncta tamen' ex necessitate potius et perfunctoriè agunt qvam amore DEI et Salutis sibi creditorum ut adeò meritò dubitet S. Joannes Chrisostomus utrum possit unus de Rectoribus' Salvus fieri cui S. Hyrō.⁸² Sermone 3º. in acta Ap'lorum consimiliter adstipulatur, dicens Universus Mundus servet Sacerdotibus, non puto utrum unus de centum' Salvus fiet: Sed in Sacri Presbyteri dignitatem Angelicis etiam humeris tremendam non vocati temerè semet subintrudunt, audiant: qvid ipsis S. Ephrem:⁸³ Suô de Sacerdotio dicat Sermone. Ego verò inquit obstupesco Fratres dilecti ad ea qvæ soliti sunt qvidam insipientium audere, qvi impudeter' et temerè se se conantur ingerere ad munus Sacerdoti assumendum, licet nòn adsciti gratiâ Xti' ignorantes miseri, qvod ignem ac mortem sibi acumulent. Ò tremenda! ò horrifica Verba! non dico tibi homo /:pergit ultra idem S. Pater:/ non solùm Sacerdotiū temerè non assumendum, sed neq^o₃ cæterorū qvidpiam ex Vasis verè vénrandi cultūs divini Contingeñdum, si qvidem legisti qvid passus sit Oza, eò qvod Area DEI tetigisset 2º Reg [[4r]] Capit[.] 6^a.⁸⁴ Qvæ cum ita' sint huic Nostræ doctrinæ coronidem inponimus cum eodem Sanc. Patre' Ephrem: positò

⁷⁹ Ez 4,17-18: „Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israël, et audies de ore meo verbum, et annuntiabis eis ex me. Si, dicente me ad impium: Morte morieris, non annuntiaveris ei, neque locutus fueris ut avertatur a via sua impia et vivat, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.“

⁸⁰ Ez 33,8: „Si me dicente ad impium: Impie, morte morieris: non fueris locutus ut se custodiat impius a via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur; sanguinem autem ejus de manu tua requiram.“

⁸¹ IPe 3,11: „Declinet a malo, et faciat bonum: inquirat pacem, et sequatur eam.“

⁸² Sv. Hieronym (347/8 – 419/420), presbyter.

⁸³ Sv. Efrém Sýrsky (cca 306 – 373).

⁸⁴ Cf. 2Sm (2Rg) 6,1-11.

genu lachrymis, atq₃ Suspir_ys oro, ut hunc Sacerdot_y Thesaurum inspiciamus, discamus Fratres qvoniam magna est et multa i_mensa ac infinita ipsius Sacerdot_ydignitas. In ea /:siqvis dignè repertus:/ Sanctè irreprehensibiliter ambula verit, vitam et coronam imarcisabilem sibi conciliat, sed si indignè qvis hanc ipsam sibi usurpare sit ausus tenebras is sibi exteriores, judiciamq₃ ' absq₃ ' misericordia consicset; à qvo ut liberimini Charissimi Patres et Fratres magis satagite ut per bona opera certam Vrām Vocationem et electionem faciatis[.] 2. Pet[.] 1ma V. 10.⁸⁵ Scripturas Sacras, ut initio præmisimus assiduè legite, inde ignaros erudite, peccantes arguite, corrigite, hæc enim facientes non peccabitis aliquando.

Statutum 5tūm!

A modò in posterum obligabuntur Parochi Filios suos ante eorum Con'ubia in cælibatu isthuc ad Scolas Munkacsenses,⁸⁶ qvemadmodum et alij qvorum Filij ad Statum Presbyteralem aspirantes idonei fuerint submitterè, secus à Statu eodem arcebunt₃, nec ullus in Presbyter_y ordinem promovebitur, nisi in præmissis Scholis priùs trienniò Dogmatico, Moralem Theologiam⁸⁷ peñtractaverit, atq₃ in ejusdem Scientia, ac Suorum morū integrare aptum semet y^obaverit: Qvæ porro in Statutis Annō 1752 editis⁸⁸ de Sacerdotis præscripta sunt accurare observabunt.

Statutum 6tūm!

Omnes Parochi temporibus qvatuor jejuniorum obligabuntur statuto suo Confessori peccata sua confiteri, Super cuiusmodi Confessione peracta vel neglecta Confessoris erit sub Districtuali Officiali, officialis verò nobis in Scripto ac curatam submidere informationem, secus tam Confessor, qva'm pænitens sua habituri sunt pænam.

Doctrina super hoc Statuto Sexto.

Sacerdotes ea de Causa Susceperunt suum Sacerdotium ut Sancta DEI vasa portæ et Dominicum Sibi creditum Gregem mundent et Sanctificant, oportet igitur eosdem præprius /:qvoties conscientia nuserit:/ et cum primis prædictis

⁸⁵ 2Pe 1,10: „Quapropter fratres, magis satagite ut per bona opera certam vocationem, et electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando.“

⁸⁶ V Mukačeve sa nachádzala škola na vzdelávanie kňazského dorastu.

⁸⁷ Csl. mutácia štatútov túto dogmatickú a morálnotheologicckú špecifikáciu nemá.

⁸⁸ Odvolávka na strašie štatúty z roku 1752.

temporibus, humili dolorosâq;³ confessione ac Sincera pænitentiâ mundari, et sanctificari secund³, illud Isaiæ Prophetæ monitum: mundamini qvi fertis Vasa Domini.⁸⁹ Etsi quidem Sacerdotes Spirituales Sint medici, oportet ut prius semet ipsos curent, nè eam dedecore audire cogantur. Medice cura te ipsum: Luc 4. V. 23.⁹⁰ Ne vè illis Apostoli Pauli ad Rom. Cap. 2e verbis cum jactura suarū animarum graviter aliquid reprobantur. Qvi ergò alium doces[,] te ipsum nón doces, qvi prædictas nón furandum, furaris, qvi dicit non mæchandum, mæcharis, qvi abominaris Idola[,] Sacrilegium facis, qvi in Lege gloriaris per̄ prævaricationem Legis DEum inhonorat.⁹¹ Nam secùs qvemadmodùm si qvis lutô maculatus, ut S. Augustinus loquitur maculatum Vas retigerit, nón mundat illud, sed potius magis inficit;⁹² itá Sacerdotes maculâ cujuspiem peccati notati oviculas suas pari peccato maculatas nòn mundant, sed potius plus inficiunt, neq;³ enim pari cū illis in Crimine constituti audent illas, conscientiâ suâ redargente monere, aut debitè corrigere: dùm y'indè incorectæ manent, amplieribus semet maculant peccatis. Qvæ proinde in prioribus Statutis de recta administratione Sacramentorum signanter autem pænitentiæ qvæ item de Parochis expressa sunt, diligenter legantur et observentur mandamus.

Statutum Septimum!

Qvivis Parochorum habeat ex albas charta librum compactum, in quo cuncta ea, qvæ pro bono publico Venerabilis Cleri aut Populi Spirituali profectu in futuris congregationibus definita fuerint, diligenter conotet, ac ubi necessitas postulaverit, pro' notitia ea itentidem in memoriam sibi revocet, verba enim prætereunt, scripta autem manent qvæ parata facilè erit revidere. Volamus eutem ut hujusmodi liber procuret, intra' trimestre a dato præsentium, secùs neglegtor de Officio deponetur graviter punietur.⁹³

Statutum 8vūm.

Præter' præmissum librum tenebitur qviq;³ Parochus alterum etiàm habere in quatror parres divisum in qvarū una conotabit numerum suarū oviculavum

⁸⁹ Is 52,11: „Recedite, recedite; exite inde, pollutum nolite tangere; exite de medio ejus; mundamini, qui fertis vasa Domini.“

⁹⁰ Lc 4,23: „Et ait illis: Utique dicetis mihi hanc similitudinem: Medice cura te ipsum: quanta audivimus facta in Capharnaum, fac et hic in patria tua.“

⁹¹ Rom 2,21-23: „Qui ergo alium doces, te ipsum non doces: qui prædictas non furandum, furaris: qui dicis non mæchandum, mæcharis: qui abominaris idola, sacrilegium facis: qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras.“

⁹² Nasledujúci text až do konca odseku csl. mutácia štatútov neobsahuje.

⁹³ Ustanovenie o „ťažkom treste“ za nesplnenie týchto povinností csl. mutácia štatútov neobsahuje.

ex eorum Nomi[[4v]]na qvi Paschalem neglexerunt Confessionem; in Secunda baptisatos et S. Chrismate unctos cùm eorundem carnalibus et Spiritualibus Patribus inscribet. In tertia legitimè copulatos; In qvarta verò defunctos accuratè conotabit, Annô, Mense et Die expresso,⁹⁴ prævarisator autem' hujus Statuti qvoies, toties Officiali suo Visitatori in pænam tenebitur unum Talerum deponere.

Statutum Nonum!

Præcipitur omnibus Parochis nè ullus præsumat alterius Parochi sinè ejus expressa Scientia cujuscunq;₃ Personæ Confessionem audire, maximè tempore Paschalis Confessionis tantò magis alienì Parochi Sinè ejus præmissa licentia copulare⁹⁵, Secùs censurâ Canonicâ punietur, et pænâ in præcedenti Statutò latâ afficietur.⁹⁵

Statutum Decimum.⁹⁶

Notum et Omnibus perspectum est, qvod in Congregationibus negotia ad Spirituale Regimen debitè gerendum necessaria tractentur; in examinibus doctrina pro' eodem Regimine fructuosa instituatur, aut pro' emolumento probantur: consimiliter in Currentalibus qvoq;₃ Literis contingunt urgentia negotia, Sæpius item à Dominus Terrestribus et Parochis vel alýs hominibus scribuntur nobis et Vicario Nostro Litera: Id circò qvicunq;₃ Parochorū ad Congregationem paratus pro examine comparere neglexerit, vel præmissas Literas nostras et Vicariales Statim' ùt Sibi redditæ Sunt, et qvidem illas proximo Parocco, has verò Nobis et Vicario Nostro Suô modô transmittere neglexerit cui Talerem solvet et graviter⁹⁷ punietur.⁹⁷

Statutum 11mūm!

Compertâ in eo veritate, qvod multi Parochorū dum Nobis cum desidia more gerunt Officialibus nostris nòn Raro etiam⁹⁸ contrariantur nolentes ysdem ob-

⁹⁴ Štatút používa dobový termín farské knihy, ktoré viedli aj latinskí farári. Tri z nich sú známe ako matriky: pokrstených, sobášených a pochovaných. štvrtá bola postavená im na roveň a volala sa kniha duší, dokonca sa tu uvádzala na prvom mieste. Farári si do nej zapisovali mená farníkov podľa domov, príbuzenské vzťahy a rozličné poznámky. Tento predpis nariadoval robíť každoročne poznámky o vykonanej veľkonočnej spovedi farníkov. Záznam slúžil na kontrolu. Ide o relatívne závažné nariadenie, ktoré nepriamo svedčí o l'ahostajnosti veriacich pristupovať k sviatostiam a viest' usporiadaný kresťanský život.

⁹⁵ Csl. mutácia štatútov konkretizuje, že za každé opakovane porušenie má byť uložená d'alšia pokuta.

⁹⁶ Od tohto miesta dochádza k odlišnému číslovaniu v tejto latinskej a paralelnej csl. mutácií štatútov. To-muto ustanoveniu v csl. verzii predchádza ustanovenie (tam má č. 10), ktoré rozvádzá predchádzajúci predpis o právach cudzích farárov a tiež hovorí o duchovnej biede.

⁹⁷ V csl. mutácii štatútov nasleduje ustanovenie o alkoholizme a výtržnostiach.

seqvi. Qvam ob rem cuiq₃ Parochorum sub gravi animadversione præcipiut₃, ut Suis Superioribus debitum honorem et reverentiam, in necessarÿs autem rebus etiam' obedientiam præstent; illud Ap'li Pauli ad Hebræos ultimo semper præ oculis habendo: Obedite præpositis Vris et subjacete eis: Ipsi enim pervagilant qvassi rationem prò Animabus Vestris reddituri, ut cùm gaudio hoc faciant et non gementes, hoc enim nòn expedit Vobis.⁹⁸ Et Cap. 13. ad Romanos: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non est enim potestas nisi à Deo[,] qvæ autem Sunt[,] à Deo ordinare' Sunt, itaq₃ qvi resistit potestati, DEI ordinationi resistit. Qvi autem resistunt sibi ipsis: damnationem aqvirunt, vis autem non timere potestatem[,] bonum fac, et habebis laudem ex illa: Dei enim Minister est tibi in bonum.⁹⁹

Statutum 12ūm.¹⁰⁰

Si qvispiam Parochorum in qvopiam deliquerit, et pro' suo delicto citatus fuerit a suo Officiali, ille autem ad Citationem semet sistere neglexerit, severam sentiet Censuram, nisi legitimà eundem excusaverit Ratio, et qvidem totie's qvoties. Non secùs si qvis Parochorum pro' delicto suo pēr suu³ Officialem legitimâ Viâ cor'uptus fuerit, illa autem legitimam correptionem et correctionem Spreverit, vel si idem Officialis emergentem qvempiam Casum limites suæ juris dictio-nis non excedentem in æqvitate et justitiā deciderit, Parochus autem deffinitivæ Sententiæ ejus subjici nolens suum ad Nos prò refugio fecerit recursum usq₃ dum ab eodem Officiali non attulerit Super ejusmodi deciso casu testimonium, curq₃ eidem Officiali detrectaverit obseqvi.

Statutum 13ūm:

Volumus, ut relictæ Præsbýterorum Viduæ' Parochiale fundum usuantes si Administratores tempore præstitorum divinorum Suô victu debitè contentave-rint tam ex annuo qvam ex Stolari proventu tertiam percipient partem, si por-ro Eæ'dem Viduæ Victu Suô Administratores nòn intertenuerint, obligantur ab

⁹⁸ Heb 13,17: „Qui ergo alium doces, teipsum non doces: qui prædictas non furandum, furaris: qui dicis non moechandum, moearhis: qui abominaris idola, sacrilegium facis: qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras.“

⁹⁹ Rom 13,1-4a: „Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi a Deo: quæ autem sunt, a Deo ordinatae sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt: nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac: et habebis laudem ex illa: Dei enim minister est tibi in bonum.“

¹⁰⁰ V esl. mutácií štatútov tomuto miestu predchádza ustanovenie o tvrdohlavých a vz dorovitých kňazoch, ktorí aj po opakovacom písomnom napomenutí nepočúvnu cirkevných predstavených.

usuatō Parochiali fundo medium obtingens Cathedratici solvere, Stolaris autem proventus universus cedet Administratori. Obligabuntur autem Administratores ex Christiana [[5r]] charitate' Ejusmodi Viduas à suis oppræssoribus protegere.

Doctrina.¹⁰¹

Ta'm naturalis est Lex, qva'm Evangelica, ùt qvod nobis cupimus alteri qvoq;₃ faciamus. Prout vultis, in qvit Lucas Evangelista, ùt faciant Vobis Homines et vos facite illis Similiter. Luc[.] Cap. 6. V. 31,¹⁰² nèc qviá potentes vel divites sumas miser idcirco aut contemtendus aut negligendus, sit enim Rex, vel Princeps, Dux vel Jude'x recogitandâ, tamen' est illi accepta potestas, unde? et qvam ob rem promanaverit? Sicùt proindè nocentem non oportet justificare ità nèc in sontem condemnare, nam' similibus clamat Isaias Cap. 5. Væ qui justificatis impiū pro' muneribus, et justitia justi aufertur ab eo: Isaiæ Cap. 5. V. 22. 23.¹⁰³ Hinc est qvod DEus per Zachariam Prophetam seriò ad moneat Judices: Hoc (sic!) ajit Dominus Exercitum dicens: Judicium verum judicate, et misericordiam et miserationes facite unusquisq;₃ cum Fratre suo, et Viduā et Pupillum et advenam et pauperem nolite calumniari[.] Zach. Cap. 7. V. 9. et malum vir nòn cogitet in corde suo fratri suo.¹⁰⁴ Et Exodi Cap. 22. qvomodò DEus illis comminetur qvi Viduas oprimis vel ludunt, audite: Vidua et Pupillo non nocebitis si læseritis eos[,] vociferabunt ad me et ego audiam Clamorem, et indignabitur furor meus, percutiamq;₃ Vos gladiô et erunt Uxores Vestræ Viduæ, et Filij vestri Pupilli.¹⁰⁵ Psalmô 145. V. 9°. Qvi ergò Viduas lœdunt, vel earum bona diripiunt, habent Deum Vindicem Nam Dominus custodit advenas /:di- cit Psaltes: / Pupillum et Viduam suscipiet et Vias peccatorum disperdit (sic!).¹⁰⁶ Proindè ùt monet Jeremias Cap. 22. Viduam nolite contristare neq;₃ oprimatis iniquve[.] Jerem. Cap. 22° V. 3.¹⁰⁷ Non facilè igitur, advensus Viduas suscipiat

¹⁰¹ Celé toto poučenie v csl. mutácií štatútov chýba.

¹⁰² Lc 6,31: „Et prout vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis similiter.“

¹⁰³ Is 5,22-23: „Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem! Qui justificatis impium pro muneribus, et justitiam justi aufertis ab eo!“

¹⁰⁴ Zach 7,9-10: „Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Judicium verum judicate, et misericordiam et miserationes facite, unusquisque cum fratre suo. Et viduam, et pupillum, et advenam, et pauperem nolite calumniari: et malum vir fratri suo non cogitet in corde suo.“

¹⁰⁵ Ex 22,22-24: „Viduæ et pupillo non nocebitis. Si læseritis eos, vociferabuntur ad me, et ego audiam clamorem eorum: et indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, et erunt uxores vestræ viduæ, et filii vestri pupilli.“

¹⁰⁶ Ps 145,9: „Dominus custodit advenas, pupillum et viduam suscipiet, et vias peccatorum disperdet.“

¹⁰⁷ Ier 22,3: „Hæc dicit Dominus: Facite judicium et justitiam, et liberate vi oppressum de manu calumnioris: et advenam, et pupillum, et viduam nolite contristare, neque opprimatis inique, et sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto.“

qvispiam accusationes, sed potius gerat se erga illas ut Sirah præscribit, in iudicio esto pupillis misericors et Pater et pro' Viro Matri illorum et eris tu velue filius Altissimi obediens, et miserebitur tui, magis quam Mater.¹⁰⁸ Ezech. Cap. 4. V. 10.¹⁰⁹ Audi quid ibi DEus dicat per Psalmem; tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adjutor.¹¹⁰ Psal. 10. V. 14.¹¹¹

Igitur Clarissimi Fratres eripite Pauperem, Viduam /et egænum:/ Orphanum, demam peccatoris, et fiet, ut et Vos liberemini à malo in Die mala, nam beatus in qvit Psaltes qvi intelligit super egænum et pauperem. Psal. 81. V. 4.¹¹² Id est ut Sanct³ Hyros: qvi cogicat de paupere et illi prospicit; in die mala liberabit eum Dominus, Dominus conservabit eum, et vivificabit eum et beatum faciet eum in Terra, et non tradet eum in animam inimicorum ejus.¹¹³ Nec abire nam' reliquis munda et immaculata apud DEum Patrem, hoc est: visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum et immaculatum se custodire ab hoc Sæculo,¹¹⁴ digna ýnde ut præmietur.

Statutum 14^{iam}.

Prima Statuta initio suscepti Episcopatū nostri edita qvemadmodum et Annō 1752° de Sacramentis facta volumus, et mandamus ut cuncta inviolabilitē ab omnibus Parochis observentur, obligabuntur idcirco freqventiore lectione illa recolere, et in examinibus sùb animadversione suis respondere examinatoribus.¹¹⁵

Statutum 15tūm.

Qvivis Parochus à dato præsentium post tres Menses, obligabitur suam de Sacramento, pænitentiæ factam Concionem in Scripto Nobis submittere' secu's pro observatione hujus Satuti non erit impunis.¹¹⁶

¹⁰⁸ Sir 4,10-11: „In iudicando esto pupillis misericors ut pater, et pro viro matri illorum: et eris tu velut filius Altissimi obediens, et miserebitur tui magis quam mater.“

¹⁰⁹ Ez 4,10: „Cibus autem tuus, quo vesceris, erit in pondere viginti stateres in die: a tempore usque ad tempus comedes illud.“

¹¹⁰ Ps 9,35b: „Tibi derelictus est pauper; orphano tu eris adjutor.“

¹¹¹ Uvedená lokácia je chybňa, správna lokácia je uvedená v predchádzajúcej poznámke.

¹¹² Ps 81,4: „Eripite pauperem, et egenum de manu peccatoris liberate.“

¹¹³ Ps 40,2-3: „Beatus qui intelligit super egenum et pauperem: in die mala liberabit eum Dominus. Dominus conservet eum, et vivificet eum, et beatum faciat eum in terra, et non tradat eum in animam inimicorum ejus.“

¹¹⁴ Iac 1,27: „Religio munda et immaculata apud Deum et Patrem, hæc est: visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum, et immaculatum se custodire ab hoc sæculo.“

¹¹⁵ Toto ustanovenie je mimoriadne prísne. Biskup nariaduje, aby všetci kňazi bez výnimky pravidelne číitali a opakovali si staršie štatúty z roku 1752 o sviatostnej disciplíne. Majú z nich urobiť skúšku, inak budú potrestaní.

¹¹⁶ Ustanovenie o písomnej príprave na kázne existovalo aj v latinskej cirkvi a kontrolovali ho dekaní.

Statutum 16tūm!

Si cui Parochorum contigerit in aliena Parochia sacram legere aut decantare Lyturgiam, ut in divinis obseqvys uniformitas observet,¹¹⁷ sicut orientalis Ecclesiæ ritus secùm fert et scandalum præcaveatur, lecturus aut decantaturus Sacram Lyturgiam prius loci Parochum, de more et consuetudine in divinis observari solita interoget, et demum obtenta ab eodem indulgentiæ, et rubricis debitè perspectis divina peragat Officia, nam' in omnibus actionibus [[5v]] oportet divinorum Mysteriorum Dispensatores, illud Apostoli Pauli 1ma ad Corinth. Cap. 14 observare monitum; omnia autem' honestè et secundùm ordinem fiant.¹¹⁸

Statutum 17mūm.

Protho=Presbyteri diligenter investigabunt tam' Parochorum, qvam' Cantorum Investituras, et non habentes Nobis denuntiabunt. Consimiliter et Ecclesiastum Visitatores cuncta illa, qvæ Annô 1752 de Protho=Presbyteris, ac eorum Officio statuta sunt accuratè observabunt freqventius illa relegendo.¹¹⁹

Statutum 18vūm!

Inqvisitoribus¹²⁰ pro' peragenda Inqvisitione Statuuntur duo rhenenses, quorum duæ partes principaliori tertia ejus colaterali cedet, antè depositionem autem hujus solutionis Inqvisitores nulli tenebunt, præstare sua fatigia.

Statutum 19nūm.

Cantoribus sub gravi animadversione præcipitur, ut Protho=Presbyteris et suis Parochis debitum honorem, reverentiæ et obedientiam præstent, muneri Suo Cantorali accuratè satisfaciant, parvulos Christianâ doctrinâ diligenter erudiant secús suô Cantoratûs privabuntur Officiô.

Statutum 20mūm.

Siqvidem Regni Poloniae Ordinis Sancti Basilij Magni Religiosi isthuc' in Hungariam prò expetenda Elæmosyna emissi Græci ritûs Populum Suis dipticis libellis et alÿs modis circumventum in Contributione Elæ'mosynæ, in partes suas

¹¹⁷ Csl. mutácia štatútov má na tomto mieste nasledujúcu vsuvku: „... ako nariaduje preosvietená cisárovna [Mária Terézia].“

¹¹⁸ *ICor* 14,40: „Omnia autem honeste, et secundum ordinem fiant.“

¹¹⁹ Mnohí farári a kantori nevedeli preukázat' kánonické obsadenie svojho úradu. Dekani dostali za povinnosť zistiť, či sa tak udialo legálne. Bola to neprijemná povinnosť, ktorá prináležala bremenu dekanského úradu.

¹²⁰ Pod termínom inkvizítora sa myslí vyšetrovateľ, ktorým je v tomto prípade dekan.

pertrahant cominitentes semet harum partium esse Religiosos, undē qvia' nō rara Sacandala etiam' inter' homines emergunt. Idecirco' Prothro=Presbyteris et Parochis Stricte' prae'cipimus, ut hominibus horum et similium Religiosorum fallacem Elæmosynam exsugillandi modum detegant commonentes eosdem nè current Semet decipi à Similibus Religiosio,¹²¹ cum alioqvia Regys etiam arceant₃ Decretis.

Statutum 21mūm.

Nullus Parochorum præsumat benē valentem Hominem /ut adusqvè qvidam imprudentes fecere:/ Sacrō infirmorum oleo ungere, sed eum necessitas postulaverit ut cuiquam infirmorum extremæ Unctionis hoc Sacramentum à pluribus qvām uno aut̄ duobus conferatur, districte mandamus, ut omnes Simul eōdem tempore convenient, et qvemadmodu'm factā intentione qvod Sacramentum illud Simul conficere velint, secundum Xti' instructionem et Ecclesiæ¹²² consuetudinem unā illud etiam' incipient, et unā perficiant sic ut rubrica præscribit, secūs siqvis in hujus Sacramenti administratione processerit beneficiō suō privabitur.

Statutum 22dūm.

Omnis Parochus Sacram Lýturgiam perficere cupiens non solūm obligat₃ mundam habere conscientiam, Horas secundūm orientalis Ecclesiæ consuetudinem absolvere, qvemadmodu'm in prioribus Statutis de Sacramento Eucharistiæ et Lyturgia dictum est, verum' etiam' à media Nocte obligabit₃ semet ab omni esca et et potu jejenum conservare'. Siqvis proindē post mediam Noctem qvidqvam manducando aut bibendo, dein parūm dormiendo Lythurhizaverit, severam subibit pænam: manducantem enim et bibentem post mediam Noctem nō efficit dignum pro' dicenda Lýturgia ejus dor[[6r]]mitio; verū munda Conscientia et post mediam noctem naturale' jejunium, estō etiam' nihil dormiverit.¹²³ Dein nullus Parochorum præsumat sine sua veste talari vel in per omnibus Lÿthurhizare, sed nec qvæcunq₃ alia Divina, ut sunt Vesperæ, matutinum in Causape et Gala, vulgò Guba publicè in Ecclesia peragere sùb gravi animadversione.¹²⁴ Qvi autem

¹²¹ Zmienka o pohoršujúcom žobraní (pýtanie almužien) a sposobovaní škandálov sa nachádza len v tejto latinskej mutácii štatútov.

¹²² Csl. mutácia štatútov uvádzá, že ide o zvyk východnej cirkvi.

¹²³ Toto ustanovenie o liturgickom pôste je zmenou oproti starším štatútom. Eucharistický pôst sa mal dodržiavať od polnoci a týkal sa zdržiavania sa od jedla i nápoja a kňaz sa mal zdržať jedla a nápoja aj štvrt' hodiny po svätom prijímaní.

¹²⁴ V zimnom čase a chladnom období zrejme bolo bežné, že kňazi sa na bohoslužby dobre obliekli do guby (kožušiny) a obuli si teplé kapce. Niektorí preto ani nemali oblečenú sutanu. Biskup túto prax zakázal a nariadił dôstojné oblečenie podľa liturgických predpisov a zvykov. Kňaz konajúci bohoslužbu sa mal navonok odlišovať od laikov, od pastierov či sedliakov.

Statutum post Sacram Lythurgiam in Ecclesia præsumpserit qvemcunqve potum inebriantem Sumere severē castigabitur, dicit enim Christus[:] Domus mea Domus Orationis¹²⁵ et nòn potūs, et Sacerdotem post Sacram Communionem oportet saltem unō quadrante si nòn ultrā in gratiarum actione, et omnis escæ et potūs abstinentia perseverare.

Statutum 23^{am}.

Nullus Parochus præsumat qvæpiam Testa præter qvam qvæ in Statutis Annô 1752.¹²⁶ editis specificata sunt indicere vel prômulgare, proindè Siqvis Parochorū fictum et comentitum Festum Razihry¹²⁷ (sic!) celebrandum indixerit vel ipsemet observaverit, sicut in qvibusdam Locis qvidam celebrarunt Turri¹²⁸ includetur.

Statutum 24tūm.

Siqvis Parochianus Paschalem Confessionem peragere neglexerit, et Spiritu-alis ejus Pastor Discrictuali Officiali ejusmodi Parochianum non denuntiaverit graviter punietur, unum Talerum prô pæna solvet; Consimiliter siqvis Parochianorum sinè prævia acceptūq,: per Parochum, à Nobis facultate, à peccatis Nobis reservatis absolvetur /:exceptō mortis periculō:/ pari pænā afficietur. Obligabun-tur proindè Parochi probè dignoscere qvæ Sacræ Sedi Apostolicæ,¹²⁹ qvæ item Nobis reservata Sunt, et de hoc ipso instructionem in Superioribus Statutis de Sacramento prænitentiæ editis diligenter observare'.

¹²⁵ Mt 21,13: „Et dicit eis: Scriptum est: Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum.“ Mc 11,17: „Et docebat, dicens eis: Nonne scriptum est: Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem fecistis eam speluncam latronum.“ Lc 19,46: „Dicens illis: Scriptum est: Quia domus mea domus orationis est: vos autem fecistis illam speluncam latronum.“ Cf. Is 56,7c: „Domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis.“

¹²⁶ V. csl. mutácií štatútov je uvedený rok 1757.

¹²⁷ Sviatok Rozálie alebo Rusadle čiže Svätodušné sviatky, Sviatky Zoslania Ducha Svätého, Turíce. Po-hyblivý cirkevný sviatok, ktorý sa slávi na 10. deň po sviatku Nanebovstúpenia Pána čiže na 50. deň po Veľkej noci. Slávia sa v Turiču nedeľu a Turíčny pondelok, v našich krajoch sa dlho slávili aj v Turičnom utorok. Sviatok mal hlboké pohanské korene. Kosmova Česká kronika (napísaná v rokoch 1119 – 1125) spomína zákaz kniežaťa Břetislava II. (1092 – 1100) na tento sviatok nosiť k studničkám obetiny a obeto-vat' zvieratá, pretože išlo o pohanské obyčaje (Vašků, Zdeněk: Hold slunci, dešti, půdě a pluhu. Pranostikon. Praha : Academia, 2014, s. 418-419).

¹²⁸ Pod vežou sa myslí (biskupské) väzenie. V latinskej cirkvi boli takého väzenia v knázskych (veľkých) seminároch a latinskí knazi takéto miesto nazývali kamerlík. Knazi tu boli povinní kajať sa, podrobiť sa pôstu (dostávali menej jedla) a modlitbám.

¹²⁹ Pod Svätoú apoštolskou stolicou sa myslí rímsky pápež. V csl. mutácií je tento termín preložený ako svätý patriarcha.

Statutum 25tūm.

Mortua Hominum Cadavera sedundūm Orientalis Ecclesiæ consuetudinem et præscriptas ritualium rubricas inhumabuntur: Id circò mala illa Consuetudo circa' Ecclesiam ferendi Evangelium de Lasaro¹³⁰ Super illis legendi sub gravi animadversione erradicetur. Qvi autem Parochorum in loco Sacro Hereticum¹³¹ inhumaverit, secundum Ecclesiæ Canones incidet in Excommunicationem.

Statutum 26tūm.

Siqvem Parochorum contigerit à sacerdotali Homine vel Ecclesiastico verberari, aut qvod plus est cruentari et hujusmodi verberatus Presbyter absq; notitia nostra, ve'l sui Officialis cum suo verberatore convenerit, et Veberatione'm celaverit, severe punietur.

Statutum 27mūm.

Siqvispiam ex Parochis, et Cantoribus præsumpserit super' Chyragra et Febribus excogitatas qvaspiam Orationes dicere', aut Scripta qvædam vulgare, vel libros qvos piam pungere, atq; abinde Hominibus ægrotantibus, vél damnum qvodpiam patientibus felicitatem, vel infelicitatem prædice're vel cerrè illa, qvæ respiciunt Superstitionem et vanam observantiam, divinare, Officium suum Parochiale, vel Cantorale perdet, vel certě disstrictě punietur.

Statutum 28vūm.

Siqvidem nuper cujuspiam Parochi sine Hærede decedentis remansa substantia [[6v]] pe'r Districtuales Parochos occasione cum primis inhumationis partim' consumpta partim' verò direpta comperiret, adeò ut vix poterant contracta ejusdem complanari debita: Idcirco Districtualibus Officialibus seriò præcipitur, ut dum et qvandò sine Hærede qvempiam contigerit decedere Parochum bona ejus diligenter' conscribantur et obsignentur: connotentur unà, et debita tam activa qvam passiva et Nobis accuratě trumq; repræsentetur.

Statutum 29nūm.

Omnibus Officialibus nostris præcipimus ut hæc Statuta Nostra in singulis Congregationibus relegant, et ubi necessitas postulaverit qvodpiam explanandi

¹³⁰ Podobenstvo o Lazárovi a zlom boháčovi sa nachádza v *Evanjeliu podľa Lukáša* 16,19-31.

¹³¹ Pod označením heretik treba rozumieť protestantov, v prostredí východnej cirkvi to boli dominantne kalvíni.

punctum explanent, et cuncorū Parochorum inviolabili observantiæ illa serio comendent.

Hæc sunt Patres Statuta Nostra ad excitandam in Vobis desideratam pietatem, reformandam Vestram Vitam, ad rectam demùm observandam disciplinam vos erudientia. Igitur apræhendite disciplinam, neqvando irascatur Dominus e't pereatis. Psal. 2. V. 12.¹³² Cuncta hæc eā intentione Venerationibus Vestris constituta et præscripta sunt, nè negligatis gratiam, qvæ Vobis est data cum impositione manuum Presbyteri[.] 1^a ad Timoth. Cap. 4. V. 14.¹³³ ut intelligatis Sacerdotalis Vestri Statūs dignitatem in Ministerio verbi, qvod accepistis à Domino Jesu testificari Evangelium Gratiæ DEI. Act. 20. V. 24.¹³⁴ Dignè ambulare, et cursum Vestrum in Vocazione cùm gaudio, et cùm augmento Gratiæ DEI in Vobis consumare, hæc enim Apostolus Paulus ab omnibus Sacerdotibus desiderat, data suo Discipulo Timotheo doctrina: Noli, inqvit negligere gratiam qvæ in te est. 1^a ad Timoth. Cap. 4. V. 14. Opus fac Evangelistæ, ministerium tuum imple,¹³⁵ solicite cura te ipsum probabilem exhibere DEO operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis¹³⁶ permane in ys[,] qvæ didicisti et eredita sunt tibi,¹³⁷ labora sicut bonus miles Jesu Christi.¹³⁸ Ibidem Ep. 2. Cap. 2. V. 15. V. 3.¹³⁹ Chariſſimi Patres et Fratres levate paululum' oculos Vestros, et circumstantes hujus Mundi Regiones tantisper' pèrlustrare, qvid qvæſo videbitis aliud nisi tempus jām advenisse illud, de qvo Apostolus Paulus 2^a ad Timoth. Cap. 4. hæc prædixit; erit enqvit: cum Sanam doctrinam non Sustinebunt, Sed ad Sua desideria coacer-vabunt Sibi Magistros prurie'ntes auribus: et à veritate qvidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur;¹⁴⁰ Sanè confitendum est vobis Patres etiam si nolitis tempora jam ad esse illa, de qvibus Apostolus Paulus 2^a ad Timot. Cap. 3. hæc prædixit: In novissimis inqvit temporibus instabunt tempora periculosa[.]

¹³² Ps 2,12: „Apprehendite disciplinam, nequando irascatur Dominus, et pereatis de via justa.“

¹³³ 1Tim 4,14: „Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii.“

¹³⁴ Act 20,24: „Sed nihil horum vereor: nec facio animam meam pretiosiorem quam me, dummodo consummem cursum meum, et ministerium verbi quod accepi a Domino Jesu, testificari Evangelium gratiæ Dei.“

¹³⁵ 2Tim 4,5: „Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac evangelistæ, ministerium tuum imple. Sobrius esto.“

¹³⁶ 2Tim 2,15: „Sollicite cura teipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis.“

¹³⁷ 2Tim 3,14: „Tu vero permane in iis quæ didicisti, et credita sunt tibi: sciens a quo didiceris.“

¹³⁸ 2Tim 2,3: „Labora sicut bonus miles Christi Jesu.“

¹³⁹ Lokácia je chybná, správna identifikácia je uvedená v predchádzajúcich štyroch poznámkach.

¹⁴⁰ 2Tim 4,3-4: „Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes auribus, et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.“

erunt nón Solum Sæculares Homines, verùm etiam Presbyteri Se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemii, Parentibus, Suis Superioribus nòn obedientes, ingrati, Scelesti, Sinè affectione, sinè pace, Criminatores, incontinentes, immittes, sinè benignitate, proditores, protervi, tumidi, et voluptatum amatores magis quam DEI[,] habentes Speciem quidem pietatis, virtutem, autem ejus abnegan-tes. Ibidem 3.¹⁴¹

Ist hùc secundô respiciunt nostra Statuta, ùt perniciosi hujusmodi mores in Vobis priùs, dein Vestra Ope'ra in Grege vobis credito, cùm omnibus dissidys eradicentur, forma autem' desideratae' pietatis cum augmento gratiae divinæ, et Salatis Dominici Gregis implantetur, nòn solum enim nobis dictum est pe'r Spiritum Sanctum sed et Vobis: Ecce' constitui te Super gentes hodiè, et Super Regna, ùt evellas et dissipes, et ædifices, et plantes[.] [[7r]] Jerem. Capit. 1. V. 10.¹⁴² oportet enim Scelera et malos mores evellere et dissipare, ædificare autem et plantare Fidem, Spem, et Charitatem, cum pia Vita et bonis operibus ità enim Apostolus Paulus evellebat et dissipabat Ephesiorum Scelera, et inordinatos mores ut Superiùs audivistis dicens: Videte itaq₃, Fratres qvomodò cautè ambule-tis[,] nòn quasi insipientes[,] sed ùt sapientes redimentes tempus, qvoniam dies mali sunt.¹⁴³ Eph. Cap. 5. V. 15. Omnis Sermo malus ex ore Vestro non procedat,¹⁴⁴ omis amaritudo, et ira et indignatio, et clamor, et plaphematio tollatur à Vobis cum omni malitia¹⁴⁵ fornicatio autem et omnis immunditia aut avaritia nec nominetur in Vobis sicut decet Sanctos, aut turpitudo, aut Stultiloquium aut Scurilitas qvæ ad rem non pertinent.¹⁴⁶ Ibid. Cap. 4. V. 29. Cap. 5. V. 3. 4. Ibidem. Cap. 4. V. 32. ædificabat autem et plantabat consimiliter erudiendo eosdem Epheseos inqviens: Estote in vicem benigni, misericordes, donantes sicut¹⁴⁷ Fili_y Charissi-

¹⁴¹ 2Tim 3,1-5a: „Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa: erunt homines seipso amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemii, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immittes, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, et voluptatum amatores magis quam Dei: habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes.“

¹⁴² Ier 1,10: „Ecce constitui te hodie super gentes et super regna, ut evellas, et destruas, et disperdas, et dissipes, et ædifices, et plantes.“

¹⁴³ Eph 5,15-16: „Videte itaque, fratres, quomodo caute ambuletis: non quasi insipientes, sed ut sapientes: redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.“

¹⁴⁴ Eph 4,29: „Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad ædificationem fidei ut det gratiam audientibus.“

¹⁴⁵ Eph 4,31: „Omnis amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor, et blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia.“

¹⁴⁶ Eph 5,3-4: „Fornicatio autem, et omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos: aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet: sed magis gratiarum actio.“

¹⁴⁷ Eph 4,32: „Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem sicut et Deus in Christo do-navit vobis.“

mi, ambulate in dilectione sicut et Christus dilexit Nos et tradidit semet ipsum pro² nobis[,] oblationem et hostiam DEO in odorem Svavitatis.¹⁴⁸ Ibidem' Cap. 5. V. 5.¹⁴⁹ Ut fili^y Lucis ambulate, fructus autem Lucis est in omni bonitate, et justitia, in veritate¹⁵⁰ nos enim Spiritu ex Fide Spem justitiae expectamus[.]¹⁵¹ Gal. C. 5. V. 5. 22. fructus autem Spiritu est Charitas, gaudium, Pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, Fides, modestia, continentia, Castitas,¹⁵² ex qvām oportunē evellebat et plantabat.

Sed ne Vos prolixiori oneremus Scriptō relinqvimus cætera, unicē illud qvod Apostolus Paulus Timotheo, unicuiq³ vestrum et Nos dicimus: Testor corām DEO et Christo JEsu et electis Angelis, ut hæc custodias sinè præjudicio nihil faciens in alteram partem declinando[.] 1^a ad Timoth. Cap. 5. V. 21ma[.]¹⁵³ Hæc meditare[,] in his esto: ut profectus tuus manifestus sit omnibus.¹⁵⁴ Ibid. Cap. 4. V. 15. 16. Attende tibi et doctrinæ /:huic:/ insta in illis: hoc enim faciens et te ipsum Salvum facies, et eos qvi te audiunt.¹⁵⁵ Secundâ Epistola verò Cap. 4. de-nuò item cum obtestatur; testificor coram Deo et JEsu Christo qvi judicaturus est vivos et mortuos[,] prædicta verbum insta oportunē et importunē argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina.¹⁵⁶ 2^a ad Tim. Cap. 4. V. 1. 2. Qvod igitur infirmum est consolidare, qvod ægrotum Sanare, qvod confratum alligare, qvod objectū est reducire, qvod periérat, qvod autem erassum est sevare³ et nolite occidere, et tūm implebitis Vestrum Prædicationis et increpationis manus.

Postremò recognoscere Charissimi Patres qvid vobis Spiritus Sanctus per Judith dicat et nuč inquit: Fratres, qvoniaṁ vos estis Præsbyteri in Populo DEI & ex

¹⁴⁸ Eph 5,1-2: „Estote ergo imitatores Dei, sicut filii carissimi, et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis, oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis.“

¹⁴⁹ Eph 5,5: „Hoc enim scitote intelligentes: quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hæreditatem in regno Christi et Dei.“

¹⁵⁰ Eph 5,8-9: „Eratis enim aliquando tenebræ: nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate: fructus enim lucis est in omni bonitate, et justitia, et veritate.“

¹⁵¹ Gal 5,5: „Nos enim spiritu ex fide, spem justitiae exspectamus.“

¹⁵² Gal 5,22-23a: „Fructus autem Spiritus est caritas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas.“

¹⁵³ 1Tim 5,21: „Testor coram Deo et Christo Jesu, et electis angelis, ut hæc custodias sine præjudicio, nihil faciens in alteram partem declinando.“

¹⁵⁴ 1Tim 4,15: „Hæc meditare, in his esto: ut profectus tuus manifestus sit omnibus.“

¹⁵⁵ 1Tim 4,16: „Attende tibi, et doctrinæ: insta in illis. Hoc enim faciens, et te ipsum salvum facies, et eos qui te audiunt.“

¹⁵⁶ 2Tim 4,1-2: „Testificor coram Deo, et Jesu Christo, qui judicaturus est vivos et mortuos, per adventum ipsius, et regnum ejus: prædicta verbum, insta opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia, et doctrina.“

vobis pendet Anima illorum. Judith. Cap. 8. V. 21.¹⁵⁷ Igitur attendite vobis et Universo Gregi[,] in qvo Vos Spiritus Sanctus posuit Presbyteros, pascete Oves Christi, qvas aquisivit Sangvine Suō[.]¹⁵⁸ Act³. Cap. 20. V. 21.¹⁵⁹ Pascite' qvi in Vobis est Gregem Dei providentes non coacte[.] Se'd Spontaneě Secundum DEum[.] neq₃ turpis Lucri gratiā, Se'd voluntariě, neq₃ ut dominantes in cleris[,]
sed formā facti Gregis ex animo, et cum apparuerit Princeps Pastorum percipietis imarcescibilem gloriæ Coronam. 1ma Petr. Cap. 5. V. 2, 3, 4.¹⁶⁰ Verū enim vero si contráiveritis his Nostris Statutis, nec ea observaveritis Salute Vestrà pericli, taturi denuò cum Ap'lō Paulo vos hodiernâ Die contester, qvia mundus Sum á Sangvine omnium[.] Actorū 20 Cap. V. 26.¹⁶¹ nam' omnia ostendimus Vobis qvæ pro' disciplina, pietate et Gregis Dominici Salute in Domino judieavimus [[7v]] nihil subtrahentes utilium qvò minus et verbō et Scriptō annuntiaremus vobis.

De cætero cum ejusdem Apostoli Pauli verbis comendo Vos DEO et verbō gratiæ ipsius[.]¹⁶² DEus aute'm omnis Gratiæ[.] qvi vocavit Nos in Æternam Gloriam in Christo JEsu[.]¹⁶³ qvi potens est ædificare' et dare hæreditatem in Sanctificationibus¹⁶⁴ ille ad crescendum in gratia et in cognitione Domini Nostri et Salvatoris JEsu Christi¹⁶⁵ Vos illuminet, perficiat, confortet et Sanctificet. Ibid V. 32[.]¹⁶⁶ 1^a Pet. Capite 5. V. 9.¹⁶⁷ Act. Cap. 20. V. 32. 2^a Pet. Cap. 3 V. 18. Ut Sitis perfecti et integri¹⁶⁸ ad omne Opus bonum instructi;¹⁶⁹ cui Gloria et

¹⁵⁷ Idt 8,21: „Et nunc fratres, quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, et ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, ut memores sint quia tentati sunt patres nostri, ut probarentur si vere colerent Deum suum.“

¹⁵⁸ Act 20,28: „Attendite vobis, et universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit episcopos regere ecclesiam Dei, quam aquisivit sanguine suo.“

¹⁵⁹ Uvedená lokácia je chybná, správna lokácia je uvedená v predchádzajúcej poznámke.

¹⁶⁰ 1Pe 5,2-4: „Pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontane secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie: neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis imarcescibilem gloriæ coronam.“

¹⁶¹ Act 20,26: „Quapropter contestor vos hodierna die, quia mundus sum a sanguine omnium.“

¹⁶² Act 20,32: „Et nunc commando vos Deo, et verbo gratiæ ipsius, qui potens est ædificare, et dare hæreditatem in sanctificatis omnibus.“

¹⁶³ 1Pe 5,10: „Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam suam gloriam in Christo Jesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque.“

¹⁶⁴ Act 20,32: „Et nunc commando vos Deo, et verbo gratiæ ipsius, qui potens est ædificare, et dare hæreditatem in sanctificatis omnibus.“

¹⁶⁵ 2Pe 3,18: „Crescite vero in gratia, et in cognitione Domini nostri, et Salvatoris Jesu Christi. Ipsi gloria et nunc, et in diem æternitatis. Amen.“

¹⁶⁶ Myslí na na Act 20,32.

¹⁶⁷ 1Pe 5,9: „Cui resistite fortes in fide: scientes eamdem passionem ei quæ in mundo est vestræ fraternitati fieri.“

¹⁶⁸ Iac 1,4: „Patientia autem opus perfectum habet: ut sitis perfecti et integri in nullo deficientes.“

¹⁶⁹ Cf. 2Tim 3,17: „...ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.“

Magnificentia, Imperium, et Potestas antè omne Sæculum et nunc et in omnia
Sæcula Sæculorum. Amen.¹⁷⁰ Jac. Cap. 1. V. 4. 2^a ad Timoth. Cap. 3. V. 17. Judæ
Ep. V. 25.

[[8r]]¹⁷¹ [pagina vacua]

[[8v]]¹⁷² dd^a 12ª Febr³ 1755.¹⁷³

Statuta Ep̄pi Munkac₃ Suo Clero publicata.

[[9r]] Annō Domini 1755 Die 12ma Februarŷ stilō veteri.¹⁷⁴

Puncta in Congregatione' proponenda Constitutionibus deservienda.

1mo: Cùm secundùm Dictum Christi, apud Marcum, et Mathæum: Ultimò Fi-des, et Prædicatio Verbi DEI, sit fundamentum; De eo imprimis Nobis hic Sermo occurrit; quibus neglectis Succedit in Populo, et Clero Summa ruditas, Nisi enim in initio Prædicatio Verbi DEI fuisse, Mundus conversus non fuisse, ex quo solo Neglecta Puncto gravis perditio Animarum profluit. Proinde:

2do: Curabit quivis Curator, ne fiat Canis mutus secundùm Isaiam:¹⁷⁵ Post Missæ Sacrificium ad Populum Verbum Dei dicere debebit Dominicis & Festis Diebus, et hoc ex Evangelio pro ea Die assignato.

3^{ti}: Cavebunt Parochi, nè Vespertas Diei Sabathi, qvæ sunt Initium ad Complementum Divini Officij institutæ, Ut dicitur à primis Vesperis usque ad Secundas, negligant¹⁷⁶

¹⁷⁰ Ids 25: „Soli Deo Salvatori nostro, per Jesum Christum Dominum nostrum, gloria et magnificentia, imperium et potestas ante omne sæculum, et nunc, et in omnia sæcula sæculorum. Amen.“

¹⁷¹ Vnútorná strana obalu spisu, v ktorom boli uložené štatúty.

¹⁷² Vonkajšia strana obalu spisu, v ktorom boli uložené štatúty.

¹⁷³ K datovaniu týchto štatútov pozri nasledujúcu poznámku.

¹⁷⁴ Pápež Gregor XIII. (1572 – 1585) bulou Inter gravissimas z 24. februára 1582 nariadil reformu používaného kalendára. Po 4. októbre 1582 mal nasledovať 15. október 1582. Vo svojej dobe bol nazývaný nový štýl (stilus novus) na rozdiel od starého štýlu (stilus antiquus), t. j. od juliánskeho kalendára. Uhorsko prešlo zo starého spôsobu počítania dátumov na nový v roku 1587, po 21. októbre nasledoval 1. november. Pravoslávne prostredenie a jeho kultúrni pokračovatelia uniatí si z liturgických dôvodov ponechali starý štýl. Od zavedenia gregoriánskeho kalendára do 28. februára 1700 bol rozdiel medzi obidvoma počítaniami času 10 dní; od 1. marca 1700 do 28. februára 1800 rozdiel činil 11 dní (Bláhová, Marie: *Historická chronologie*. Praha : Libri, 2001, s. 111-115; Cappelli, Adriano: *Cronologia, Cronografia e Calendario perpetuo. Dal principio dell'era cristiana ai nostri giorni*. Milano : Ulrico Hoepli Editore, 2011 (1998), s. 30-31, 34-35; Friedrich, Gustav: *Rukověť křesťanské chronologie*. Praha – Litomyšl : Paseka, 1997, s 96-104). Uvedený dátum 12. február 1755 podľa starého štýlu je 23. február 1755 podľa nového štýlu.

¹⁷⁵ Cf. Is 56,10: „Speculatores ejus cæci omnes; nescierunt universi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, et amantes somnia.“

¹⁷⁶ Dodatočne dopísané slovo.

4to: Instruens Populum, qui aliunde in pietate refixit, ex Negligentia Curatorum, ut cùm aliás ob Labores nequèrunt ad Vésperas Die Sabathi, convenient ad Matutinum, Sacrificium, & Cancionem. Atq;³:

5to: Adhortetur Populum, ne Vesperas Diei Dominicæ' negligent, ad quas ipsi cum suis Prolibus convenient, ibiq;³ Instructionem Catecheticam audiant, aliás si quis in his Curatorum Negligens adinventus fuerit poěnas condignas damrus. Nec Secùs.

6to: Si quis Administrationem Sacramentorum vel maximè Baptismi, qvod omni Pietate, et Sanctitate, Sobrietateq;³ administrari debe't, præsumpscerit, nisi urgenti Necessitate', potus administrare', punietur.

7^{mō}: De Vīta, & honestate' Clericorum, de Convèrsatione' Domestica, et maximè publica in Vestitūs decentia. De Publicis Conventibus puta: Nun[[9v]]dinus Encæmýs, Indulgencys, et Baptismalibus Tractationibus, atq;³ Nuptialibus. Pariter.

8^{vō}: De Excessibus in Potu, quod est Scandalosissimum.

9^{mō}: De Cavendis inter Se Dissensionibus, Contentionibus altererationibus, Vexis, rixis, atq;³ invidýs, atq;³ his attendandis inter Suas Oviculas, et cavendis inde Sacandalis provenire solitis, ut Sunt percussines, odia, Invidiæ, aversiones. Tandem:

10^{mō}: Agetur De gravaminibus Secundùm Declarationem Archi=Presbyterorum.

11. Qvi Ordinem volunt Sacrum Conte qvi antequa Matrimonia ineant Scholas Munkacsini freqventent alias nisi instructus bene, nemo Ordinabit.³

[[10r]]¹⁷⁷ Ill. et Rme Dne Vti Fr.¹⁷⁸ Sæpe, ac multum datae ab hac S. Congregatione¹⁷⁹ ad Episcopos, Vicarios Apostolicos, ac Præfectos Missionum literæ sunt, quibus monebatur, ut ordine eam, distinque de statu cujusque Missio-nis ipsorum fidei, curæque concreditæ facerent cortiorem. Atque ejus quidem rei causa variis temporibus aliquod ad eos instructiones transmissæ sunt, qui-

¹⁷⁷ Fol. 10rv je tlačený dokument.

¹⁷⁸ Toto oslovenie je na tlačive dopísané rukou. Na spodku strany je dopísané rukou: „Rossensi Vic.o Ap. [Epp. Munkacsensis]“. Do kánonického erigovania Mukačevského gréckokatolíckeho biskupstva existovala kánonickoprávna pochybnosť o existencii eparchie kedykol'iek v minulosti, preto dovtedy neboli vymenovaný mukačevský biskup (ani titulárny, a už vôbec nie rezidenciálny). Problém bol riešený podľa kánonického práva vymenovaním obradového vikára za titulárneho rosenškého biskupa (*titularis episcopus Rossensis*), ktorý potom mohol v rámci katolíckej cirkvi prijať biskupskú vysviacku. Mukačevský apoštolský vikariát viedol obradový vikár, ktorý jurisdikčne spadal pod jágerského biskupa. Adjektívum *apoštolský* neboli udelený cirkevnou autoritou, ale bol spontánne používaný preto, lebo vikár bol konsekrovaným biskupom. Útvary cirkevnej organizácie, na čele ktorých stál konsekrovaný biskup, sa tradične nazývali apoštolské, pretože biskup je dogmaticky považovaný za nástupcu apoštolov.

¹⁷⁹ Kongregácia Propaganda fidei.

bus res omnes, quæ petebantur, describi accuratè possent. Sed his tot mandatis, atque hac tanta diligentia impetrari a quibusdam non potuit, ut omnino officio non deessent: alii verò etsi non defuerint; perrarò tamen, aut tam parcè, tamque perturbatè, confusèque scripserunt, ut ex eorum scriptis nihil percipi potuerit utilitatis. Quamobrem Eminentissimi Patres, quibus nihil magis cordi est, aut fuit umquam, quàm Sacris Missionibus summa cura, iisque modis, qui aptiores videantur, prospicere (quo sanè omnis hæc rerum investigatio pertinet); optimum factu esse judicarunt, hac Instructione cæteras omnes, quæ scriptæ olim fuerunt, strictim, breviterque comprehendere, ejusque exempla ad singulos Episcopos, Vicarios Apostolicos, Missionumque Præfectos dare. Sic autem unicuique persuasum esse cupiunt, eos, qui in hoc genere studiosiores fuerint, gratiore Sacrae Congregationi, suisque Missionibus fructuosiores fore.

Monent præterea etiam atque etiam Eminentissimi Patres, ut cum Episcopi temporibus a Sixto V.¹⁸⁰ Pontifice Maximo præscriptis celeberrima Constitutione, quæ incipit *Romanus Pontifex*, confirmata, ac renovata a SSmo D. N. BENEDICTO PP. XIV.¹⁸¹ Constitutione, cui initium est *Quod Sancta Sardicensis Synodus*,¹⁸² Romam suarum Diœseseon Relationem transmittent, eam articulis quibusque præsenti Instructione comprehensis consentaneam confiant, atque componant, & ad Sacram hanc Congregationem mittant.

Vicarii autem Apostolici, ac etiam Præferti Missionum in Germania, Gallia, Belgio, Bohemia, Hungaria, Anglia, Scotia, Hibernia, aliisque locis Europæ fines sunt, [[10v]] quarto quoque anno; qui verò in Africa, Asia, & in novi Orbis terris orientalibus, meridionalibus, occidentalibus, & septemtrionalibus, tam in Insulis, quàm in continentibus, & denique in quibuslibet mundi partibus commorantur, quinto quoque anno de Vicariatum, aut Missionum sibi commissarum statu pari modo referre debeant.¹⁸³

¹⁸⁰ Pápež Sixtus V. (1585 – 1590).

¹⁸¹ Pápež Benedikt XIV. (1740 – 1758).

¹⁸² Apoštolská konštitúcia z 24. novembra 1740.

¹⁸³ Tento odsek všeobecne vymenúva krajiny a územia, kde pôsobili riadne ustanovení apoštolskí vikári a prefekti misií: Nemecko, Francúzsko, Belgicko, Čechy, Uhorsko, Anglicko, Škótsko, Írsko a ďalšie končiny Európy; okrem toho končiny v Afrike, Ázii, Novom svete (Amerike) – vo východných, južných, západných, severných častiach, ako na ostrovoch, tak i kontinentoch. Mukačevský apoštolský vikár v tomto kontexte nebol výnimkou, ani dôsledkom údajnej svojvôle jágerských biskupov, ale riadne kánonicky ustanovenou osobou na základe vôle Svätej stolice. Vzťahovali sa naňho rovnaké práva a povinnosti ako na iných apoštolských vikárov vo svete. Inštitút apoštolských vikárov v katolíckej cirkvi ustanobil v roku 1215 Štvrtý lateránsky koncil v 9. konštitúcií. V 18. storočí ich existencia bola frekventovaná za pápeža Benedikta XIV., ktorý bol najlepším znalcom kánonického práva vo svojej dobe.

Res autem omnis sic a Vicariis Apostolicis, ac Missionum Præfectis instituenda est, ut eo ipso anno, quo reddita ipsis hæc Instructio fuerit, priorem & scribant, & Romam transmittant relationem: & deinceps singulis quarto, vel quinto annis, sive quadrienniis, vel quinquenniis a tempore primæ relationis computandis novam relationem de suarum Missionum statu ad Sacram Congregacionem mittere teneantur.

Neque verò putare debent, se eo onere liberatos, quod cuique ipsorum incombis, referendi quotannis Sacræ Congregationi, quæ in eorum Diœcesibus, Viacariatibus Apostolicis, Missionibusque contigerint.

Atque a dilinetia {.....} ¹⁸⁴, quæ Sacræ Congregationi perspecta est, id sibi Eminentissimi Patres pollicentur, sperantque fore, ut non modo, quæ ab ipsis sunt constituta, exequare; sed hanc etiam Epistolam, atque Instructionem ad utilitatem, ac regimen tuorum Successorum conservare, & custodire cures. Denique hoc Tibi persuade, quidquid in hoc genere operæ, laborisque contuleris, id Sacræ Congregationi gratissimum futurum.¹⁸⁵ et tibi appreco a Deo Summam incolumitatem.

Romæ 15 Februario 1758

Vti Frater

J. Card. Spinelli Prefectus¹⁸⁶

N. Anbonelly Secr.

[[11r]] [pagina vacua]

[[11v]]¹⁸⁷ [Ill. ac Rdmo Dn]o Vti Fratri [Michaëli M]anueli [Olsavszky, tit. eppo] Rossensi [vic. ap.] Munkaciensi in Hungaria¹⁸⁸ per Cassoviam Munkacsini¹⁸⁹

25. Aprilis Roma Munkacsini perceptæ¹⁹⁰

¹⁸⁴ Dopísané nečitateľné slová.

¹⁸⁵ Tu končí tlačená časť a pokračuje rukopisný text.

¹⁸⁶ Kardinál Joannes Spinelli (1694 – 1763) bol od roku 1756 až do smrti prefektom Kongrácie Propaganda fide (predchodkyňa dnešnej Kongregácie pre evanjelizáciu národov).

¹⁸⁷ Vonkajšia strana obálky predchádzajúceho tlačeného dokumentu.

¹⁸⁸ Text na obálke je adresa prijímateľa napísaná odosielateľom. Na obálke sa nachádza suchá pečať podpisaneho kardinála prefekta.

¹⁸⁹ Posledné tri slová sú napísané inou rukou a iným atramentom, boli dopísané uhorským poštovým zamestnancom.

¹⁹⁰ Rukopisný text napísaný d'alšou rukou sa nachádza pri suchej pečati.

[[12r]] III. ТАТЫГТА МАНДЫЛА БППА ӨЛШАВЫКИ

Ex deliberatione, ac determinatione: Illustrissimi, ac Reverendissimi Dñi, Dñi Michaelis Manuels Olssavszký Dei, & Apostolicæ Sædis Gratiâ Eppi Rosensis, Munkacsiensis, Maramarusiensis per Inclytum Regnum Hungariæ partesqve Ei- dem adnexas Super Populum Græci Ritûs Unitorū Viacarii Apostolici, Sacro Cæsareo, Regiæque Majestis Consiliary Intimi /:Titl:/ Domini Græci Ritus & Protectoris Nostri Gratiotissimi, Benignissimi Extra datae regulæ ad emendandos errores Parochis Græci Ritûs Unitorum Sunt; Qvos Reverendissimus Dominus, Dominus Georgius Szabados Sacrae Theologiæ Doctor Digniti necnon Ejusdem Epp. Superius renominati Vicariatu Generalis, et ad latus Cæsarum Aul.....
.....¹⁹¹ Rutenio Idiomate nostro nex Servitoram, Sacram
.....¹⁹² misit, ut reflexionem Super eam in fati habeamus, Servemûs, & fatiamus.

In Annô Milesimo Septengentesimo qvintagesimo octavo, id est 1758. mis- sa est.

[[12v]] [pagina vacua]

¹⁹¹ Не читаемые слова.

¹⁹² Не читаемые слова.

[[13r]]

Всечеснъимъ ѿцемъ Аѳхнинакономъ, Прото-Презвітєромъ, Презвітєромъ, Адміністраторомъ Міръ Христовъ, и Наше Аѳхнине!

По должності Нашего Аѳхнине складжітєліства Тѣлащеста Урадзьмѣтгій ката Пасцва естъ Стада Хтба междъ Клуромъ власті Нашей брѹченомъ, Пô часу вѣзвітгі нѣзвѣстніхомъ іш, иже ради великої нѣдоуਮѣтності, скідості, и небреженії; многіи свѣщеннікѣ, многати Протиблага, таікъ желанію Нашему, и Попеченію, Таікъ тогожде Клуръ званію вывають. Да бы такова га нікорененіа были рокъ афнв [1752]. Писмено нѣздахомъ Пѣнкта ѿ Сакраментѣ, и еї адміністраторомъ Пooуїтєлна, где разъмнітъ діно віакомъ Свѣщеннікъ: како Подобаетъ емъ во домъ Божіимъ нѣзвѣніемъ своимъ а[а]мъ¹ ходити, что творити, и чого ста хранити долженъ естъ; и Пѣкта Сіи содержати по пагубою дшевнаго Спасенія Повеліхомъ, Нш ѿжалю тіашкі! Каіа Ползъ, и Плотъ Прозіае, нѣзданаго таковоаго Нашего дшѣ Полезнаго Пooуїеніа, дреѣнага злоба оўкорененіа, и каменъ Претиканіа по глаголъ Апостола. Іще не болшай дрѣнемъ равный ѿсталъ іш, с котораго дшамъ чѣвакымъ Погнбелъ, Тайна^м Божіимъ Знеблага, закона Божаго Пресгѣленіе, и Санъ Свѣщенніческомъ бесчестъ, и ністочиника ністѣкаетъ, когда Свѣщенніци нѣстѣройнимъ Своимъ житіемъ Стадо Божне, емъже Благіма ѿбрѣзы быти. Повеліваетъ С. Апостолъ Петръ: Несознайтъ, но разоргайтъ, несобираютъ, но разбираютъ, не пасдѣтъ но лкнъ волкы лютыи Пожираютъ, во вѣчныи адъ и Пріводѧще.

Щомъ мы оўразъмнівшеса со болестію веліею єнідѣрнаго серца нашего Побоіхомъ, и желлючи сеи дховной пагубе нікорене цѣле нѣзвѣченой, и ѿ спреды Клуръ нѣзвѣрженой, бытъ годъ афнв. (1755) дніа бі (12) Іца Февральни: въ кадедрѣ нашои Мікалаевской чеснѣй Клуръ Намъ брѹченый Собравше тало ѿ дшевной наипаче паствѣ слово и поѹченіе ніже спісаніи штатгута [[13v]] ллко оўстаноблениа со сбоима за Пресгѣленія Кафты, юборнѣ Постановліхомъ; да бы тако пресъ нерѣшилое Сохраниеніе, тогожде оўстаноблениа дшамъ Хрѣткымъ Спасеніе, Тайна^м Хрѣтви^м Благочестіе, закона Божеїтвеннаго Твореніе, а не токмо Послышаніе По Глаголъ Апостолікомъ: Неслышателне по Тѣснѣ, и чинъ Свѣщенніческомъ, доітодолжната честь воздавалася:

Коѧ Пакъ вѣнѣ ради Прѣреченыи Штатгута, до сего врѣмене чеснѣмъ Клуръ сложена, и Писменѣ нѣздана не быша, вѣна была віегдашилѣ междъ нашы^м, и

¹ Нечитательнѣ.

рымскы́мъ Кл̄нромъ ѡ ро́чны́мъ Дохóковъ Паст̄римъ съвонмъ належáши, б҃раждесна́гъ распра́; которъю һмъ належлащю ны́ждно было пре́жде Де́кре́томъ Ца́рскы́мъ ѿразънти, һ Шдлнити, ә потомъ Нáшымъ Штат8тамъ, һли ѹст́ановленнгамъ Послн́довати, зане ѹбо Биг8 Постншествьющюже Де́тёфмннацн́га Ца́рскы́мъ Де́кре́томъ въ ро́чны́мъ Дохóк8 ѹчи́нена, һ мы Штат8та на́ши Созваннмъ Кл̄нромъ ѹст́ановлена һзде́мъ, һ ви́аком8 Свáщеннк8 влáстн Нашей Плэглом8 Послн́довщи́мъ Способомъ Писменн по Гла́вою ниже ѡпн́саною до сохрани́я Твéрдаго Препогн́ллемъ.

ОУСТАНОВЛЕНИЕ ПЕРВОЕ

Ище кин свáщеннк8 Небреженнга һ лбностн съвонн рдн, во дны недѣлнныа, һ Свáтга Прáзвнчныи Ашне Полезн8ю Нау́к8 Съвонмъ ѹвцамъ, ѡ тѣи веци, которыи южко во предешлв8 П8нкт8 Прéшпнсанн с8тъ, подлтн ѿстáвнти; Першы разо^м на церквовъ единиц а. [1] золотыи кáры зложнти, ә то колко рлзы замедлнти, толко кáры Пбсг8пнти. развѣ гла́шиной Прнчнни таковыи с8тъ: Долгн П8тѣ, Немоющ Телеснага һ Позванне ѿ Спѣ, коеа ѹбо Прнчнни рды, аще же во нѣблгтвѣ наклада пре́вдегтъ, наипаче По напоминнїи Спѣпомъ албо съвонн ѡгннцнла Таковыи Свáщеннк8 посланъ вдегтъ до школѣ М8кач8ской, һли до т8нѣ, албо ѹтргнти съвонн ѹрт, и Парохн.

ПОУЧЕНИЕ

[[14г]] Всаком8 бо Свáщеннк8 Належнти ѡпено знати, һ всегда со стрáхомъ размылиаги, һжко ѿ на се́бѣ но́нитъ ѿбрѣ Доброго Пасти́ра си́рнци: Хт8, һ Япостольскіи; того рдн до́женъ во всемъ Хт8, һ Япостоломъ Послн́довати, по глагол8 егѡ² ѹ євангелистн Іѡанн: һже мнѣ хощетъ гла́жнти, да мнѣ послн́довтв8етъ; дален ѿбрѣ да влмъ, токоже азъ твори, токожде һ вы творнте. Хт8съ хотяше. Наро ѹвьырѣвшыи Спасти, пре́жде съвонн Страсти; һ Смѣти, ѿхождалше ви́ю Глнлею, по се́бѣ телеств8 євангелистн Матднєя: һ ѿверше ѹста Своя ѹчи На Сонмнїа, һ, һ Проповѣдалъ євангелие Ца́ствн; бы же во дны во цеквѣ ѹчи, ноцию же неходя водворашеся на горѣ, нарѣцамои єлеѡ һ молѣтвѣ. һ да бы си творили,³ һ ѹчиеници егѡ, повелн һмъ ѹ С. Мѣка: шеше во всез грѣ Проповѣднте євангелие всакой твѣры; һ ѹ євангелистн Матднєя зачало ѿстапти. шеше ѹбо наѹчнте всака та́зники Крестгаше һ во һмѣ ѿцла һ Спѣ һ С. Ахъ ѹчаще һ, блнсгн ви́я; Сн естъ храни́ти, елика заповѣда влмъ; Тако Ние́ремъ подоблгтъ Стадо Хт8ово Пасти Нау́кою, Сакралмннгамъ,

² Poznámka na pravom okraji: Глава д. [4] һ е. [5].

³ Poznámka na pravom okraji: Глава си. [16]

и ѿбразомъ, албо мыслею, слово^м, и дѣломъ, и оураꙑдъ добраго Пасхыраѧ еже естъ: бытъ оѹнителемъ, бѣачемъ, и Сѹдиню, бытъ Прѣвѣднымъ во сѹдинѣ, розбажкыемъ во наказанїю, и Промыслителымъ во Прѣблѣ, вѣроно Прѣвадѣти, Син естъ дѣбнало Пасхва Тронственныи Способъ, Сгоже Слъвъ Христосъ, и здѣвы Апостолъ Пётръ зачало эз. [66] ѿ Іѡана. Когда емъ по трыкратномъ вопросѣ побѣли Стадо свое пасхы, рекши: Паси Агнца моя, Паси ѿбца моя, вѣнчай зде ѿ Иерою, и пасху речено. С. А. Пётръ: Яко Февофилактъ, на сиѣ пішетъ: стринжі, албо дои ѿбца моя, но паси Слово^м⁴, и Проповѣдни, и не токмо Крещеніемъ, Стадо твоѣ ѿбрѣніе ради Богъ но и наказомъ С. Писма по глаголъ С. А. Павла: ѿ Христѣ бо Иудѣ Благовѣстованіемъ вы роди, не традио креститъ и дѣшь христеніанскы ѿ грѣха Переборѣнаго новородитъ, креститъ бо и не оумѣетъ ииерей можетъ, но слово Евангелское Проповѣдатъ, и Проповѣдни Слова Божаго ѿ невѣрестыя во вѣрѣ, ѿ непрѣдѣ, во истинахъ, ѿраждатъ по глаголъ С. Іѡаны Златоѹстаго: Сеи тѣ⁵ и потъ естъ, не дано Слово ко проповѣдни Неразумномъ но [[14v – 15r]]⁵

[[15v]] Истинно когда Свѧщенікы ѿбраты цѣковныиа, [содѣи]стѣвѣтъ, со неизреженіемъ Проклата гъ естъ; Понеже смилающи сюлѣзвиетъ лѣчище вы таکовомъ било по глаголъ С. Евангелистѣ Матѳея⁶: ѿбнѣтъ женою ѿселскій на выно свою и потонѣти до пѣчины Мореинфѣ. Горе того рода таکовомъ Свѧщенікъ, имъже сюлѣзви походицъ ии изъ его панѣства. Дѣбы позналъ Свѧщенікъ, и всегда во сѣрциѣ своемъ ноги ии, и Паматалъ, еже рече: С. А. Павелъ;⁷ Не оѹпнѣвалнѣтъ вѣномъ въ немъ же естъ блѣдъ, но паче исполнѣнїе дѣломъ: Синий Иеро Планѣцо С. А. Павла ко тѣмодѣю⁸ Нерече Тѣмодѣю не пин води, но много вина, но мало вина. Стотиаха ради твоего, и чарти твои недѣгдѣ, Сиѣ аще вы если сюхрангаль, ѿпастино бысъ ходицъ, не та́ко не мѣдрии, но та́ко премѣдрии, искѹплющие времѧ та́ко дны лѣкабы ѿтъ, што тѣго ради естъ написано во пределы пѣнкта ѿ Порохѣ, треба вѣроно сюхранитъ, и во вѣи дѣле трезвѣти.

Оѹстѣновленіе д. [4]

Оѹстѣновлено Соборнѣ дѣбы кождїи Свѧщенікъ, кождой Семинѣцѣ, аще не болше Прѣнаимнѣ рѣ единиѣ глаголъ, зо свѣтѣ честирѣ Евангелистѣ порадъ прочитали, и позналъ што въ ии пішетъ си на ѿдущемъ вѣдѣменѣ во кратциѣ ѿбѣтотобалъ.

⁴ Poznámka na pravom okraji: Ко корѣдомъ пѣсъ пѣнне Глава д. [4]

⁵ Pri prepise sme nemali elektronický podobu rukopisu, preto fol. 14v a 15r neprepisujeme.

⁶ Poznámka na ľavom okraji: зчально од. [74].

⁷ Poznámka na ľavom okraji: зчально ик. [229]

⁸ Poznámka na ľavom okraji: зчально тв. [287]

Поученіе:

Понеже бо таکъ ветхаго, такъ Новаго Завѣтта Писмо есть Слово Божіе дхомъ Святымъ глаголаное, а слово Божіе есть хлебъ дѣвній безъ котораго душа, аки тѣло безъ хлеба тѣлеснаго вѣчнымъ животомъ живити сѧ не можетъ, лѣтъ єъ либо потреbно виакомъ священникъ Писмо Святое читати, и въ немъ поучати сѧ, и собратье его во разумъ своихъ, аки догадали жона во перегбъ своихъ мleко маетъ его дѣтемъ своихъ дѣвнімъ наказомъ рѣмегати, и подавати да Слышашіи таکо ново рожденіи Младенцѣ словесное, и нелегкое мleко [[16г]] возлюбилъ, и ѿ немъ возратилъ во спасеніе, таکо же С. А. Петъ⁹ глаголетъ: Слышите ѿцеве и С. А. Павла ко Коринтамъ, таکо послѣдуетъ Петъ⁹ Глаголющомъ¹⁰ мleкомъ вы напои, а не брашно¹¹ во енрѣхъ: словомъ Проповѣднію, и Премъдроestни Божію во тайнѣ Сокровенію, юже преѹстѣлъ Богъ прежде вѣкъ во славѣ нашѣ. Но зде вопрошай вѣсъ Пастырь, что есть вы? и ѿвѣщаете со святымъ Апостолу Павлу ко Коринтамъ¹² есмы сопришніцѣ, и строителъ Тайнамъ Божіимъ; Должни оубо есть слышателемъ свѣднителѣство дѣти, таکо вы есть Божіи Поспѣшишніцѣ Слуги Христовы, и Строитель Тайна, и ѿкъ¹³ дасте свѣднителѣство иже, аще Писаніе не читаете, ии Евангелие, ии Писанія Апостолскія: слышите Иоанна Евангелиста¹⁴ испитъ¹⁵ Писанія, таکо вы мнѣте въ ии имѣти жиботъ вѣчній и та суть Свѣднителѣство ваша ѿ мнѣ. Паки вопроши вѣсъ долженъ ли Европенникъ? Иловчати не оумѣетны, и Согрешашюющи ѿблѣчати? и ѿповѣсте мнѣ, и ѿвшемъ: есть бо написано апло¹⁶ Павлу: Ко Тимоѳею¹⁷ Проповѣднѣ Слово, настоинѣ благовременіе, и безвременіе, ѿблѣчъ, заприятъ, оутоли то виакимъ долготѣбеніемъ, и оученіемъ. но ѿкъ¹⁸ илѹчице, и ѿблѣчите? аще Писанія не оумѣетъ, и Евангелие, и Писанія Апостола не читаетъ. Слышите и добре вѣмайтъ по стратою дѣш вѣши таکъ напоминаетъ А. Павелъ. Своего оученника Тимоѳея¹⁹ и настав Письме, и ѿ того оучицеста: Тако ии млада священата Писанія оумнеши, могущиа та оумѣрѣти во Спасеніе, всако Писаніе благодѣхновено, и полезно есть ко оученію, ко ѿблѣченію, ко исправленію, ко наказанію, еже во прѣдѣ дѣ собершенихъ бдѣтъ божіи человѣкъ на виакое дѣло благое оуготованіе, оважайтъ себѣ Іерей, и есть возможно знати путь, до спасенія и есть возможно, и Стадо Христово Пасты. Аще кѣто во Писаніи не исклѣаетъ сѧ, елика бо рече: С. А. Павелъ ко

⁹ Poznámka na pravom okraji: Нѣкое Писаніе глава в. [2]

¹⁰ Poznámka na pravom okraji: Нѣкое посланіе Глава ѻ. [3]

¹¹ Poznámka na pravom okraji: Писаніе Первоє Глава д. [4]

¹² Poznámka na pravom okraji: Зачало зѣ. [17]

¹³ Poznámka na pravom okraji: Писаніе второе глава д. [4] Зачало гнз. [297]

¹⁴ Poznámka na pravom okraji: Зачало гнз [296] и гнз [297].

Корінтом: ¹⁵ прѣнапѣсаныи быша въ нашее наказанїе, прѣнапѣсаныи сѧ. да тेरпѣніемъ, и оутишеннемъ Писанїе оуповданїе иламы. Того ради, аще злѣбета ветхаго Евангелие, и посланїя не читаемо, и не вѣмо что въ ии не возможно людемъ сѧчи, и потрееніи иаѹкъ Подати; ѿтъдъ естъ, иже дѣз Стыи оу Свѧщеніковъ, мѣрости илѣбти хощетъ, когда [[16v]] Тако глаголетъ. Презъ Иллакніа Пророка: оусти Свѧщеніческа сохраниютъ разумъ, и законъ возвѣщъ ии ѿтъдъ Егѡ. Внемлінте ѿцеве катъ вини иже нарѣ російскїи таікъ глубокъ неоѹмѣетъній естъ, ѿтъдъ бъ прадѣ, бо Пастыре ии неоѹмѣетъніи сѧти, по глаголу пророка ѿзии речено ¹⁶ и едуетъ рѣ, таікоже Свѧщеніковъ, и просто речи таікіи хлопъ, такіи попъ, и вонреинъ таікіи попъ таікіи хлопъ, что дѣбно аще сѧпіи сѧбаго ведетъ, ѿба въ рѣ оупладѣти, ¹⁷ хощи речи: что дѣбно иже рѣ неоѹмѣетъній естъ. Когда Свѧщеніци неоѹмѣетъніи сѧти; ѿтъ той неоѹмѣетъності жалуетъ сѧ Богъ чре Іеремію Пророка: ¹⁸ Самы Пастыре неразумна разумъ: не держаще законъ не знаша мене; Слышите что рече: Христъ, Неоѹмѣетъніи Свѧщенікомъ оу Лѣкы: Горе вѣмъ законікомъ, иако вѣтъи ключи разумнія, и Самъ не виндоите, и входащи въозбраніи. Горе вѣмъ Свѧщенікомъ многимъ, когда во Свѧщеніи, пригали ключи, сиричъ: вѣстъ Евангелие проповѣдати, и разуміти, и стадо Хтобо, оуразумляти, и тако сеbe и ѿвца оуразумивше спасти пригали, но ни сеbe оуразумляти, ии ѿвца самы спасиутъ сѧ, и хотащи въозбраніи. Горе того ради таковыи законікомъ ѿтъ сѧ бо рече: С. Абгустинъ: ¹⁹ Многи днесъ въ цекви Православной пастыри дѣбныи провадити вѣдімо, который ии ѿвца во горѣ пастыри достойніи быша. Хощеш Свѧщеніче Прічини иего воззнати, Слыша С. Григорія ѿвца во второнаціи гоміліи, Си естъ слови на Евангелия. Се весь миръ со Свѧщеніки наполненыи естъ, ѿнакожж житви Божией зело рѣткіи, находитъ сѧ дѣлателъ иако оурага свѧщеніческии приимаете но дѣло оурада не исполняете вѣсъ бо та же сѧти, и ицидѣти, а не та же сѧти Исаиа Хтѣ, се ко сио ради вини многи пастыри сѧти въ цекви, который ии сѧти досто[и]ны ии во горѣ ѿвца пастыри; Свѧщеніческии бо чинъ пригали, но дѣло Чина, и Сана не исполнюютъ. Во сѧтии паки причини дѣло сана возможніи [[17r]] дѣло Сана не исполняютъ; во Первыи: Про сио велікѹю и глубокѹю неоѹмнегностъ, не тѣлко не вѣдлюютъ Писанія, но иже что имъ подобаетъ вѣровати, албо како належитъ Свѧтыи Тайны испрѣліати вѣдатъ.

¹⁵ Poznámka na pravom okraji: Зачіло рѣ. [117]

¹⁶ Poznámka na левом окраji: Глава 6. [2]

¹⁷ Poznámka na левом окраji: Глава 4. [4]

¹⁸ Poznámka na левом окраji: Глава ии. [56] и и. [2] ии [11] Зачіло ѿв. [62] при кѣци.

¹⁹ Poznámka na левом окраji: Глава 6. [5]

н̄ ѿ тақовы¹⁹ Свя́щенік²⁰ пророкъ Захарія дѣно рече:²⁰ Сына, ѿ Свя́щеніцї! ѿ Идоли! И́ко бо Идоли ѿчи нѣмѹтъ, и не вѣдатъ, о́ста нѣмѹтъ, и не глаголютъ, рѣци нѣмѹтъ, и не ѿсказуютъ, ноги нѣмѹтъ и не ходятъ, тақъ и Свя́щеніцї Несѹмієтнин, ѿчи нѣмѹтъ, но Стое Пи́мо, и заетъ Божій, иже естъ сефетъ, не вѣдатъ; о́ста нѣмѹтъ, и не ѿчатъ, небо не знаютъ, сѹтъ того ради Фи нѣміи, не могѹтъи брехати, и маже коеуджно Езекіил²¹ Пророко²² Богъ рече: аще не речешъ, да бы сѧ грѣшикъ сохранилъ ѿ пѹти Своего, и ѿ бо безаконіи своему помреши, ико²³ его вѣнци²⁴ и з рѣкы твои, рѣкы, и ноги, нѣмѹтъ и на добре ѿ злага ии рѣководатъ, ии бо добри дѣле не ходятъ; добре вѣнимай сѧ иеразуминый Свя́щеніче По второе: дѣло чина Свя́щеніческаго не исполнятъ, либо вѣмъ ии сѹтъ звани ии Свя́щеніство, вѣрою ради пастыры сгѣда Хѣба но оутиснлися иибодного ради, и лехкаго жития, оуклонишися ѿ Ѹданіи, и ташкаго жития, и ищевый Свя́щеніцї не пеудтъ сѧ ѿ сгѣда Хѣбомъ, но ѿ сефѣ, и сюи, штагчмлючнія пеумы жителскімы, многа помышляютъ, много традатъ сѧ до Свя́щеніство, но не спасенія ради сгѣда сефѣ брѣченаго, но жития ради своего часнаго; и аще же иикто в чинѣ своему творатъ, но ии иаждои, и со неизреженнемъ велікімъ. и ѿ си не ииное что глаголетъ С. Іѡан²⁵ Златоуст²⁶. токмо си: чадю сѧ, можетъ ли едни з радиителей спасенъ быти, емаже Пострадствуетъ С. Ерони²⁷ во Словѣ Третемъ на дѣяніи; еже рече: весь миръ кин²⁸ Свя́щенікамы, не ми єдва едни зо сѧ Спасенъ бѣде²⁹, вѣнриаютъ сѧ во Свя́щеніство, егоже рѣзумъ не вѣдаше, понеже до оурода и слѣжителетъ Свя́щеніческаго брѣмѧ, и самымъ ангеломъ трепетнаго, ии неносилико въ илѣпотои бовѣглютъ ии. Слышите С. ѿциа Бфрема, что ѿ ѿ свя́щеніство глаголетъ: [[17v]] Аще кто не доетоино дерзнетъ прніати, достоинство Презбѣтерства, тмъ кромышнію, и ѿ ѿ мілосердія сефѣ прнѣмлетъ ѿ сгѣашніи! ѿ трепетнаги Слова! Дален³⁰ идетъ во Словѣ: и паки чадю сѧ возлюбленыи Братніи? рече: ии тимы которы не мѣдро, и слѣпо оудаваютъ сѧ, до вѣпрніатиа Свя́щеніческаго Сана, неуванніи Благодати Хѣбою не разумише ѿкатанніи! Ижъ ѿгенъ, и Смѣтъ сефѣ собираютъ и посемъ напоминаетъ каждого хотящаго Свя́щенікомъ быти не кажъ тесе чловече слѣпо Свя́щеніство Прніати, но ииже ѿ сефѣ Свя́щеніческыи ѿсвященіи еднаго коинѣтнія, чнта еси что претерпилъ Іѡзъ, ижъ заета коинѣта, сѧ молю ѿце вѣ добрѣ помінайте, да не бѣдетъ, часу баша со рабомъ ѿнымъ, иже вѣнде на брѣкъ, не имѣй ѿдѣгнне брѣчное, и звѣзанімы рѣкамы бовѣженыи естъ во тмъ кромышнію, либо со рабомъ лѣніивымъ и лѣкавымъ иже прніалъ среbro, и талантъ Господина Своего, но злока иго, нехотяще кѹплю творнти,

²⁰ Poznámka na pravom okraji: Глava л. [11]

н үмножати, н воверженый естъ такожде во тмѣ кромышнѹю, идеже естъ плачъ и скреже звѣтъ вѣчный!

ОУСТАНОВЛЕНИЕ ۴. [5]

Шелѣ побѣни бѣдѣтъ Свѧщеніцѣ свої синѣ посыпать до школы Мѣдѣцкой Младенцѣ прежде своего Мѣдѣнства во младенчествѣ также и иныи. Прочее во ѿбѣсприятіи сана свѧщеніческаго ѿберженіи бѣдѣтъ, и никогда же бѣдѣтъ ильѣти надѣю тогоже сана полѣтѣти, и жаденъ на превознѣтерство не посыпать сѧ, аще въ Мѣдѣцкѣй школѣ три роки не преѣдетъ; чѣто паки ѿ Иеремѣствѣ естъ издано во пѣнктѣ рокъ аѣнѣ. [1752] хотѧщіи Превознѣтерство пріятѣи ѿгласно да содержатъ:

ОУСТАНОВЛЕНИЕ ۵. [6]

Каждыи Свѧщенікъ побѣненъ бѣдѣтъ ѿстановленомъ Своемъ сповѣднію, въ рокъ четвѣрти рѣ сѧ сповѣдатъ, и сповѣднікъ [[18г]] долженъ бѣдѣтъ, ѿ сеи четверорочной сповѣдѣ писменѣ спѣднителство дѣтъ, ащеже ии, то ѿба кардиналъ ильѣти бѣдѣтъ.

ПОУЧЕНІЕ:

Свѧщеніцѣ бо того ради, свѧщеніческіи сѧ изъ восприняли да бы свѧтаго соѣдь Господы носилъ, и стадо сеи вѣрѣніе ѿ гроба, ѿчищали, и ѿсвѧщали; Подобаетъ ѿбо ильѣ прежде ѿчиистѣти сѧ, и ѿсвѧтѣти сѧ, чѣ Свѧтѹ Спобѣѣ, и вѣроно покланяне, по наученію Исаїиа Пророка:²¹ ѿчиистѣти носиши соѣдь Господы, и понеже Свѧщеніцѣ бѣтъ вѣрчеве дѣбѣніи самимъ прежде иасциблены²² и ѿврачены²³ бытъ належитъ, да не ѿслышатъ со страмотою; вѣрче иасциблѣ сеи прежде, рече: бо и я. Павелъ; ²² научай ѿбо иинаго сеи ли не ѿчишь, проповѣдѣтай не красті, крадеші, глаголай не прелюбы, прелюбы твориші, гнѹшаиасѧ идолъ, свѧтага крадеші, иже въ законѣ хвалішиасѧ преступленіемъ закона, Бога безчестивеші; аще бо кто ѿскрененіи коснетъ сѧ соѣдь ѿскрененіаго, то иначимъже ѿчиистѣтъ его, но болѣе ѿскреннѣтъ по глаголу С. Августиниа, чѣто того ради въ пѣнктѣ ѿ админастраториї Сакраментовъ, ии Тайнѣ, ѿ Покланеніи, такоже и ѿ Порохѣ написано естъ, ѿгласно сиѧ вѣи сохранити належитъ.

²¹ Poznámka na pravom okraji: Ілѧ иѣ. [52]

²² Poznámka na pravom okraji: Ко римлянамъ зачало тѣ. [302]

ОУСТАНОВЛЕНИЕ З. [7]

Маєтгъ свіашенікъ кождін ікнігъ із білого паперу һмѣтн того рâди, абы дѣла, на пріспіло^м соборъ говершена, і постा�новлена, таکоже і на пріходіації соборъ совершилема, і постा�новліема в' ню написалъ, і сеbe на науцкъ назначилъ, слова бо мімо һдгтъ, а пнімо зостаетгъ, которое готовое лежко прѣпредзрѣтъ, а тое сице по трема Міламы начие бо Замѣлѣвше зо Своего оурядда зложитъ илъ таکо ся южъ въ Парохъ пѣктѣ предешли пренаписало.

ОУСТАНОВЛЕНИЕ ІІ. [8]

Имъ Прѣпостановленої книгъ маєтгъ кождін Свіашенікъ єще таковыи четвірн һмѣтн со которыи: таکо ся южъ въ пѣктѣ въ Парохъ [[18v]] Прѣнаписало: / оу едной лѣчебії дшіз своеа пастѣви, і котого рокъ которы не сповѣдаліся злійлати маєтгъ, въ драгой; Кресченыи и Миро^м Свіатыи Помазаны, до третьої злакої вѣнчины, до четвертої: починши да злійдуетгъ. Прѣстѣпнікъ паки сего постановленія за кожд[ымъ] разомъ своею ѿбніціаловы побѣненъ бдегтъ зложитъ еднѣ талії.

ОУСТАНОВЛЕНИЕ ІІІ. [9]

Іще кін Свіашенікъ знатеетъ илъ, іжъ ѿсобы лаковыи колвекъ побѣнчаетгъ, проти оустановленія таکо выше въ драгомъ оустановленіи ѿписаномъ, таکо въ пѣктѣ рокъ ағнѣ. [1752] ѿ малженіствѣ ізданы, едніз талії кары зложитъ, а то толко разы, колко разы въ то^м прегрѣшиштъ.

ОУСТАНОВЛЕНИЕ ІІІІ. [10]

Сърою пріказдуетгъ илъ всѣмъ свіашеніко^м да бы жаденъ не оуважилъ ся члжого пароха, таکою колвекъ ѿсобѣ сповѣдніи сліхати прѣ тѣної і вѣрзної словодії, діної ѿ бласного пароха, а найпаче жаденъ да не дерзнетгъ, члжого пароха парохніальній персони бѣ таکової вѣрзної бласти своего Пароха, побѣнчать, іначеи соптворибыи карою въ штатѣ [9] ѿписанію карлній бдегтъ.

ОУСТАНОВЛЕНИЕ ІІІІІ. [11]

Вѣстно естгъ, і тѣно, іжъ на соборъ веци до пастѣва дівнаго потребныи, ісправлайотгъ илъ; на екзаменѣхъ, наука до тогожто пастѣва дівнаго полезна і даєтгъ илъ, альбо на ползъ ісклішаєтгъ илъ, во кѣренцѣ таکожде ілчайотгъ илъ, дѣла нагліи про короткіи часъ, таکоже і намъ альбо вѣкарніевы нашемъ, пншѣтъ илъ листн, ци ѿ Панѣ, цілн ѿ дховни. Того рâди который колвекъ парохъ замѣлѣтгъ прінѣтъ на соборъ, ілн на екзаменъ, альбо же кѣренцъ на долго оу себѣ залтриматъ, і не даєтгъ его пренести на драгѹю парохію таکъ наикорше; ілн

же лиртг намз албо нашем⁸ вікарнебы напінаный намз албо ем⁸ щдатн, ын
Перепослатг замелбтг, талт кáры нзложнг.

Оўстáнобление ві. [12]

[19г]] Понеже ыз піанетва добро не походнг, но бл⁸, тақз тфлесный,
тақз ы оўмный бнтка, звада, ы Зрада, Паро жаденг да не дрнегтг оўпнватг
ста с плебанамы, ы да не дастг ста звестн, аще бо ымз албо ыннымз, ылже не
належнг тайн⁸ нфак⁸ю ын дѣла таемный собора, албо своего праведнаго
шьцилла щкренетг, ы нбфтг, не щмѣно шьцилловы Своем⁸ ы. [1] дѣкатг
кáры нзложнг.

Оўстáнобление гі. [13]

Избѣстнвешеста, ыж многи Парохн, кохда намз лѣноѣтно повѣнчютг ста,
шьцилло⁸ нашымз чисто протнблатг ста, не хотаще ымз повинноватнг,
сего рдн ёдрово прнказбетг ста дабы всіака Свяшенник, ы Паро бллстн нашой
врдченый, сион⁸ настогателемз честг достойн⁸ю вождалг, ы в поутрени⁸ веци
належнгое послушание творилг; поміаще С. А. Павла наказзющаго ѿ ын;²³
повѣнчнеста настннко⁸ вашы⁸, ы покаргнтиеста: тын бо едатг ѿ диш⁸ вашы,
тако Слово вождатг хотаще: да со радостню си творятг, ы не вожднхоще;
ибесг бо полезно вамз си: ы всіака диш⁸ бллстемз Прележажимз да повѣнч⁸т
ста нбесг бо бллстг, аще не ѿ Бога, ёщн таже бллстг ѿ Бога оўчиннена
тгтг; ²⁴ Тѣмз же протнблатгай ста бллстг, Божий побеленю протнблаетгста;
Протнблайчн же иа себѣ грѣхз прнеллнг, хотешн ли же? Не болгтгн⁸
бллстг, благое творн, ы ымѣтг бдешн похвал⁸ ѿ него, Божий бо Слагла естг,
тебѣ бо, благое ѿт⁸.

Оўстáнобление ді. [14]

Ище который Паро оўпадаетг в' нбкое Прегрѣшеніе, ы За оўпадоку Свой
цинтованг бдуетг ѿ Своего шьцилла, ы ѿ на цѣтацн⁸ его не ставбтг ста,
зложнг ы. талт кáры томдже шьцилл⁸, ы то сице толкократа, колкократа
на цѣтацн⁸ не ставнгтг ста, ѿт⁸ поѣторе.

Оўстáнобление еї. [15]

Ище который Паро во прегрѣшеніи Своемз ѿ тнста своего наказзаный
[[19v]] бдуетг, ы паро⁸ его не послушаетг, албо же в' слышной, ы правеної

²³ Poznámka na pravom okraji: Ко еўропам Глѣба гі. [13]

²⁴ Poznámka na pravom okraji: Ко римлянам Глѣба гі. [13]

Клоу́зѣ, то́йжде ти́стѣ пе́вныи пора́докъ, и́ конецъ добреи о́чиини́тъ, а́ Пара́шъ
шложи́ше Посла́шаннѣ, до насъ сѧ бѣде́тъ о́утѣкатъ, свою́ клоу́зъ Прѣклада́шъ,
албо́ своеего ти́ста о́удава́шъ, таковыи Пара́шъ не бѣде́тъ о́чилишаннъ, донеши же
не при́несе Свѣдни́тельство ѿ́ своего Ти́ста, Про та́кѹю ви́хъ, лю́без при́чину́ не
хотя́въ сѧ емъ Пови́новати.

Поо́членіе:

И́ще ки́и хоти́ште да твора́тъ вамъ чловеци́, тако и́ бы твори́те, си́ншнитъ
шце́ве что́ Бого́ За́довеци́, и́ сироты мови́тъ: цѧ ли еси? и́ли кна́зъ? и́ли
воевода? и́ сѧнъ то поми́сліи, ѿ́ кого еси вѣ́стъ прія́лъ, и́ли кто далъ есъ
вамъ вѣ́стъ, и́ сѧнъ, о́умъ и́ мѣро́стъ, да нака́жете лю́дн; Си́нце о́убо глаголе́тъ
Го́спо́: не шпра́дните ви́новатого мѣ́зы рáдн, и́ не о́устри́дните си́лнаго лнца;
и́звѣ́бните ѿ́бнди́мago, да самы о́убо и́звѣ́бенъ бѣде́тъ, во дени́ стрáшиаго сѧ
да; ви́такъ же є́довѣ не шзлобе́ните да не ражи́тваетъ сѧ Го́спо́, та́ростню на́ вы;
Глаголе́тъ бо Иса́иа́мъ Пророко́: а́ще непра́дою ѿ́злоби́ши сиротъ, и́ли є́довеци́,
и́ въ горе́стъ дишн и́ возви́хаю́ще возопи́ютъ ко лнфу, скоро о́челнши вопль
и́, и́ плачъ на́ вы ги́бэв мои, и́ поги́блю на́ вы въ незлапъ. и́ бѣде́тъ жены
ваша є́довѣ, и́ чада вѣ́шы сироты, и́ ни́кто же и́ поми́луетъ, а́ ѿ́ и́мѣни́
сироти́къ помышлягай, и́ хотя́лъ є́ взи́тъ, мес́тъ ѿ́ Бого́ при́ниметъ, си́ленъ
бо есъ го́спо́, ми́шаетъ та́, рекый: И́звъ есъ изъ ѿ́зле́цъ Си́рота́, и́ ѿ́злоби́тъ та́,
и́ є́довеци́амъ и́зъ рѣ́кы си́лныи и́звѣ́блю та́; Го́ре ѿ́бнди́мъ сиротъ, и́ли є́довеци́,
ла́чше бы́ емъ ѿ́згиз въ домъ и́вой вове́ргшъ, и́ запали́бшъ и́звѣ́гнитъ неже́ли
за и́ возви́хаине вове́ргенъ бы́ти бо ге́енъ ѿ́згненъ. Тѣ́мже бе́зъ и́спытани́я
не при́нимле́ните клеветы, на сироты, и́ є́довеци́, и́ не виско́рѣ ве́фъ и́мѣни́те
вади́ашъ, но блю́дни́тельствъ ви́нмѣ дніа́волъ; Посла́шаннѣ же Пи́саннѣ глаголи́ща.²⁵
Сиротѣ бѣде́тъ помо́щи́ка, и́ благословля́тъ та́ о́уста є́довеци́, бѣде́тъ си́римъ
тако ѿ́зле́цъ, и́ во мѣ́жа мѣ́сто є́довеци́амъ, и́мы же попеци́ сѧ, и́ моленни́я
и́звѣ́бнаго скоро посла́шанъ: се бо ве́ликा доброде́тель зре́ Бого́мъ, еже не
дѣла́тъ не дѣла́тъ(sic) є́довеци́ и́ сиротъ, и́ мѣ́ловати, и́ о́утѣшати во печа́лѣ
и́зби́тия ла́чше о́убо при́збѣре́стъ и́мія добрео со благословеніемъ неже́ли [[20г]]
Бога́тство то кла́твою́ многого; Посла́въ ли та́ цѧ во ве́ликіи сѧнъ, и́ къ та́е́вѣ
при́ндѣтъ маліи, и́ ве́лици́, си́лныи, и́ бе́зси́лныи, дары, и́ чести при́носи́ща ти. То
благо есътъ, и́ ѿ́ Бога та́ даровано, но блю́дн сѧ, Со грѣхомъ ѿ́згнитъ та́
сие бо непрѣда́ є́ егда кто мѣ́за́ дастъ хотя́лъ си́перника препрѣти; и́ бѣдеши на
пра́бено ѿ́згнитъ члове́ка во ѿ́бѣлъ Божіи́ сопрѣвена́го, его же ради Христъ
Кро́дъ и́вой проли́тъ; Прокла́тъ рече: ви́такъ си́дѣ́тъ непра́бено, и́ та́ростъ Го́спо́ни́а

²⁵ Poznámka na ľavom okraji: Склезна́ръ гла́ва А. [4] Ст. 5.

не һесцѣла на ны^х до вѣка, һ ѡгнъ сиғетг домы в'землющ^х мѣд^х; һ чада^х не пожибутъ нечестія ради, мѣды ѿтвѣту һ, юже непрѣдою в'зимах^х; ѿ властітєлі, неправедныи, һ мѣдомци, та же собрасите, ѿ вѣдо, һ Сѣротъ, то в' негасимѣмъ ѿгнѣ, погнѣта бѣдуетъ душа вѣша; Того ради ѿщеве попечітєса душамъ вѣшымъ, һ мѣлостібы бѣднѣте ко маломощнымъ, да Богъ мѣлости^х бѣдуетъ һ вамъ.

Оұстапановленіе 51. [16]

Хоциемъ дабы попадѣ бѣовѣці, ѿреикъ цѣкѣній оужинвалющи, аще своя адміністратіорѣ, гастріемъ һ пытнѣемъ своямъ ховилютъ, һмѣлі трапет^х частвъ һ з роковыны, һ һ з гроши, аще же ли адміністратіорѣ своямъ етоло^х трапмати не бѣдуетъ, побѣни бѣд^х попадѣ ѿ оужинванаго ѿреика половѣн^х кадедралной побѣносты платнѣти, һ штоллѣній во грошѣ доходокъ оушнитокъ адміністратіорѣ бѣдуетъ. Должни пакъ бѣдуетъ адміністратіоровѣ з люебы христіанской таковыи бѣовѣці ѿ хотіаш^х һ оутѣсніатъ, хранітъ, һ застѣпоблатъ.

Оұстапановленіе 51. [17]

Пънкта пооუчнителнага в' началѣ епїба нашего ѿпісаны, та же һ рок^х ағиев [1752]. һдана ѿ Сакрамент^х хоциемъ, һ повелѣваемъ, да еслѣ непрест^хпно, һ не ѿмѣн^х, ѿ вѣи парох^х содержана, һ сохранина бѣд^хтъ, должны того ради бѣд^хтъ презвѣтери ѿната чисто чтеніемъ сеєтъ пріпоминатъ, һ на екзален^х з ны по каюи своя^х екзальнаторомъ ѿбѣтоблатъ.

Оұстапановленіе 51. [18]

Каждиин парох по тра мѣрехъ побѣнен^х бѣдуетъ казаніе свое ѿ покаяніи, оуучненое намъ писмено препослать, һначеи превз кары за сиे оұстапановленои не бѣдуетъ.

[[20v]] Оұстапановленіе 51. [19]

Аще сідчиш^х еслѣкоторомъ парох^х в' чудждеи парох^и лѣт^хгнозатъ, дабы сідженіи едногласие было, та ко пресвѣтла царбца повелѣваетъ, һ на бѣко восточное то гоюю пріноситъ, һ дабы сиблаз^х ѿдалена была, таковыи парох^и хотіаше лїт^хгнозоблатъ, прежде да прїндуетъ къ мѣстному парох^х, һ тамо Гѣпн^х добро да превзри^х, һ потомъ ѿтрымаше благословеніе, да лїт^хгнозаетъ, та ко бо подобаетъ исполнитъ ѿный словы С. А. Павла:²⁶ еслѣже благошѣрѣзно, һ по чин^х да бываютъ.

²⁶ Poznámka na īavom okraji: Ко корѣдом Глѣба дѣ. [14] Ибои [...]

ОУСТАНОВЛЕНИЕ К. [20]

Протопрезвутерий малютъ шпáсно, испитовати Парохомъ, и днáкó, ѿ и нине стнгтдя, не имáши же намъ шпнсати, та́ко ии[к]и вѣзвнтарове должны бддуть въ та́я сохранити, та́же сдуть оу Пчнкта рокъ афнб. [1752] ѿ протопрезвутера, и ѿ побѣносигъ шпнсаны, и повелій на, который часто честн малютъ.

ОУСТАНОВЛЕНИЕ КА. [21]

Инквѣзѣторовы ѿ Инквѣзиціи оустановлены сдуть з. [7] седемъ мѣсяцъ, да въ честн начальствѣющомъ, а третята честн его побѣочномъ. Прежде же сен пла́тнѣ оустановленной не бддуть побѣнны Инквѣзѣторове жаномъ Инквѣзицію творнти.

ОУСТАНОВЛЕНИЕ КБ. [22]

Днако сдово прнказдуетъ са, да бы протопрезвутеремъ, и парохомъ своимъ должны честн, и послышенство навсегда воздавали, набожнно спншно пнлновали; да вты малыи науки христнанскои вѣрою научали, прочее бо оуправлѧть свою конднцѣю днакдуетъ.

ОУСТАНОВЛЕНИЕ КГ. [23]

Понеже полискии законнци чинъ С. В. Василія Зде междудь народомъ нашымъ на дннду сеєѣ мѣлостнниа своимъ грамотамы, и своимъ прочннмы способами люднй наши звождаютъ, и прелциютъ, и ѿтъдь много соблазны походитъ. Того ради протопрезвутеромъ, и парохнлныи презвутеромъ, сдово повеліваютъ, да бы людемъ парохнлныи ѿбгаивали и лесгнныи спусбез, и напоминали и да бы са не далъ звестн и прелестн [[21r]] ѿ таковыи и симъ подобныи законнко.

ОУСТАНОВЛЕНИЕ КД. [24]

Жаденъ Прѣвутеръ Парохнлныи да не дерзнетъ здраваго человѣка /:тако въ нѣкоторыи мѣсца неразумныи соптворнша доселѣ/ елеѡ помазаннне помазати, по оуправтою своего оуправа священнческаго; но и когда болномъ елеѡ святнне сдѣлчнти са подати множайшнмы парохы нежели едныи, либо двома сдово повеліваемъ, да венъ еднаго часу разомъ собокупшеси то же Сакраментъ совершити значдуетъ, прежде сего интенции оучннвша венъ, аще желаютъ по хѣтомъ оустановленю, иль починъ С. Цѣкви восточнна елеѡ святнна Сакраментъ совершити, и совершивша та же тѣпнка въ требннкѣ оучнти, потомъ венъ ѿходнли аще же кто иинныи способомъ дерзнетъ са всемъ Сакраментѣ соптворнти, ташикъ кардиналъ прїиметъ.

Оұстаповленіе кѣ. [25]

Кождін паки свіашенікъ літѹгнозаті ҳотіашін не толко маєтъ һмѣтъ праежде сөбѣтъ чистъю; часы һ бѣ починъ С. Восточныа церкви ўпрашеватъ, тақо въ пѣтакъ ѿ еухаристіи речено естъ, но һ ѿ пѣноши, долженъ бѣдетъ возвращатися ѿ всіакаго брашна һ Пітніа һ Погрѣбіи бытъ, әще кѣто по пѣноши, һвшій һлі пившій потомъ мало проспѣшиа, літѹгнозоватъ бѣдетъ велікъ карѳ прїиметъ, һвшаго бо һ пившаго по пѣноши не оѹйнінѣ достоінаго до літѹгнозованіа его іспаніа, но сөбѣтъ чистата [[21v]] һ по пѣноши постъ; әще һ нічтоже спалъ естъ. Потомъ жаденъ да не дерзаетъ бѣ реверенды, албо въ очикорѣ сілжітѣ һні жіное набожѣтво, тақошто вечернію, албо оѹгрнію, въ сірдақъ һ во гѹнѣ, въ цѣкебѣ ўпрашеватъ по карою велікому, һ ташкою; который паки зара по сілжебѣ Божой въ цѣкебѣ дерзнетъ неіакого напою пітні єфрово караный бѣдетъ. Глаголетъ бо Хс домъ мой домъ молѣтвы һ не пітніа, һ свіашенікъ подобаетъ по причастію, ҳотіа толіко еднъ чвертгодніи въ благодареніи преображеніи, һ вѣдержаніи ѿ всіакаго брашна, һ пітніа.

Оұстаповленіе кѣ. [26]

Инныи святъ на вез денъ свіатити, жаденъ паро һа не зікаズуетъ, кромѣ ѿпнисанѣ въ пѣнкта рокъ ағніз. [1757] Инданъ того ради, әще которий паро зважитъ сіа зіказоватъ святого розамъ вѣмисленіи, албо самъ свіатити бѣдетъ, тақо въ нѣкоторыи мѣсцѣ нѣцин доселъ свіатилъ, до тѹрии посаажденіи бѣдетъ:

Оұстаповленіе кѣ. [27]

Аще который парохнанъ вез спобѣдн ѿстаповленіе пасхалной, һ пасты өгш дшебвный, намѣстникъ нашеіи не ѿпнішетъ тақоваго: таңа кари зложитъ, тақожде нализ ѿ грѣха задержанаго, әще вез благословенія нашего оѹбажінія рѣгрѣшитъ /кромѣ по часу смѣти/ тақожде караный бѣдетъ. Должны сего ради бѣдетъ парохн добре розбінаватъ һ разнѣтвоватъ; который свіатишомъ Патріарховы, который нализ задержаніи сѣтъ; һ ѿ семи Погрѣбеніе въ пѣтакъ ѿ Покрѣбѣ данное ѿпнисанѣ содержатъ.

Оұстаповленіе кѣ. [28]

[[22r]] Мергтвыи тѣла чиовеческія, по чину С. Восточныа цѣквы, һ по тѣпнікъ въ треңникѣ ѿпнисанъ, мають сіа ховатъ, һ погрѣбатъ; Того ради злыи ѿнныи ѿбычай, мергтвыи тѣлеса ѿколо церкви носитъ, һ провадитъ һ евангельне Лазарево на нѣма чѣтатъ, по карою ташкою да нікорени сіа понеже противное естъ оѹстаповленію цѣковномъ; который паки паро на мѣстѣ свіатого ереғтика погрѣбетъ; по цѣковномъ правилъ до кліатвы оѹпадетъ.

ОУСТАНОВЛЕНИЕ КД. [29]

Ище сѧчиитъ сѧ мѣрсикомъ чеовѣкъ, албо свѧщенникъ побѣтъ свѧщенника, албо што болше и поранитъ и таковыи свѧщенникъ побѣтыи прѣ вѣдомоетъ нашои, албо тиета нашего, понднитъ и помѣрнитъ сѧ зъ бѣющимъ ешь, и бѣтикъ таковью закрнитъ, и затакиитъ, сѣрово караный бѣдетъ.

ОУСТАНОВЛЕНИЕ Л. [30]

Ище кѣй, цѣлнѣ свѧщенникъ, цѣлнѣ дѣакъ зважитъ сѧ на гоциемъ и зѣмннцемъ чиитатъ пнѣма змышеныи и даватъ албо до книгѣ запинатъ, и ѿтѣдѣльстватъ любез непечестіа, людемъ профорнцатъ, албо что иного непотребного и чародѣнного дѣла тѣворнитъ, оѣтъ свой оѣтрагнитъ, албо тиашко и налицемѣроно кара бѣдетъ.

ОУСТАНОВЛЕНИЕ ЛЛ. [31]

Кѣмъ налибенникомъ нашии побелѣвлемо, да бы выше ѿпнсаныи оустановленія на всѣхъ соборѣ парохомъ почитали, и идѣже идежда бѣдетъ, и потрѣба, протолковали, и сѣрово всѣмъ до содѣжанія и сохраненія звѣщали; имаютъ пропорѣвутерн таѣко што бншкѣши епїкѣи и снѣ добрѣ вѣннмати, таѣко аще иѣкѣи свѧщенникъ помретъ бѣ всѣакаго потомка то всѣ его позосталое илѣнне вѣрою да испишетъ и наимъ ѿпнсаное препошлетъ иничтоже безъ вѣстї нашои комъ даѣше. [[22v]] Снѣа сѧтъ ѿустановленія наша поѹчалица и накаズѹщата, бы на желаемое во всихъ благочестнѣ, и житнѣ непорочное. Пріимѣните того ради наказаніе снѣ, да не когда Господъ прогнѣблетгсia, и погинетъ ѿ пѣти; снѣа снѣа, всѣмъ налибеніемъ чесностемъ вѣшыи издана и ѿпнсаныа сѧтъ, да не не гадатъ ѿ своемъ кїнждо дарованіи жиевѣщемъ во всихъ, еже дѣло вами бытъ возложенемъ рѣкѣ свѧщенстви, ибо оуразумѣсте сана бѣшего свѧщенническаго достоинства во слѹжителствѣ слѹжеи Божиѣ, юже прніасте ѿ Господа Іса за свѣдѣтелствованіи евангелие благодати Божиї, достойно ходитъ, и течение вѣше во званіи со радиостню, и со ѿмноженнемъ благодати Божиї во всихъ скончайти. Снѣ бо С. А. Павелъ; ѿ вѣнѣ свѧщенникѣи желаетъ наѹкою своею Тимодѣю дѣлою: не неради ѿ своемъ дарованіи; дѣло сотвори благовѣстнника слѹженіе тѣое извѣѣти сотвори, пощїи сѧ себѣ искѹсна поставѣти прѣ Богою, дчлателі непостѣна, правопрѣглаща слово иѣтнны преъбыവлай въ иїже наѹченїи еши; ти оубо зло постражди таѣко добра зъ Христомъ.

Ще вѣре Братнїа. возведѣте мѣло ѿчн вѣши во ст҃раны мѣра сего и что оузвѣти иѣнного, токмо времіа иѣнное прнѣпнѣшее, ѿ немъ же С. А. Павелъ въ посланіи своемъ ко Тимодѣю. прѣрече; бѣдетъ бо рече времіа, егда Здраваго оѹченїя не послѹшалица, но по свой похотѣ извѣрѹти сеи ѿчнитела, чешемы

и сла́хом и ѿ ѿтчины сла́хъ ѿвратитъ и ко власнемъ оўклонитъ сѧ, идеждно вамъ есъ ѿ ѿтчины, аще и не хочете исковѣстити, иже ѿтчины насташи ѿтчины посла́дныи дни, въ иныхъ прѣрекшии Апостолъ Павло: сла́хъ времена люта, не токмо бо люде иго вѣка но и святеници сла́хъ самолюбци, сре́бролюбци, величавы, горды, хулигани, роднителемъ либо ивой изъ наставникомъ противилъющи сѧ. [[23г]] иелюбовны, иепримирятели, протерзивы, вознесливы, прелагатели, клеветники, иевоздержники, некротики, иеблаголюбци, предатели, наги, написщели, слѣстолюбци, паче иежелъ Боголюбци, иамъ ѿтчины ѿвратитъ сѧ иже егъ ѿвратиши сѧ сѧмъ; Повторе ѿвратиши оўстановленія наша да сѧ дішепагубное безнравие во власъ, пержде Потомъ камы ѿтгадѣ вами врѹченіо, со всѣмы распры искоренитии сѧ обѣ же благочестія со оўминоженіемъ славы Божой и Спасенія сїада Господня наследитъ сѧ не тылко бо намъ рече сѧ Ахомъ Стыи, но и вами къ Стадъ Господню; се да тѧ иль языки, да искогнешъ, и разориши, и расгочинши, и гожи здешъ, и наследиши; подобаетъ діше пагубно злобъ, безнравые распры, искогнѣтии сознаніи паки, и наражданіи вѣдъ, любъ, и надѣю, со благочестіемъ, житіемъ, и добрыми дѣлами, тако С. А. Павелъ искоренилъ ѿ ѿтчины безнравые поѹчиюще и: Блюдѣйте оўбо рече: Кико ѿгласио ходите, и якоже не мѣдринъ, но якоже премѣдринъ, искогнѣтие времіа, яко дни. Аскавы сла́хъ ѿтка горестъ, и гнѣвъ, и яростъ, и худа, да возметъ сѧ ѿ власъ, со ѿтакою злобою, блѣже и ѿтака и нечиистота, и лихомѣство, иже да именуетъ сѧ во власъ; якоже подобаетъ святыи, сознаніи и наражданіи, такожде наѹчающи и; бывайте рече: Аргахъ къ аргахъ благи, мѣлосерди, прощайущи аргахъ аргахъ, якоже и Богъ, бывайте оўбо приложителъ Богъ; якоже чада возлюбленіа, и ходите въ любви, якоже и Христъ возлюбилъ есъ насъ, и предаде себѣ за ны приношеніе и жертву Богу во воню благоѹханія, якоже чада свѣтла ходите, творящи плѣдъ добровольный, во ѿтакою благости и прѣдѣ, и искажи искогнѣтие что есъ ѿвратиши Боговы!²⁷

[[23v]] ѿцеве не хочемъ власъ многимъ писаниемъ, ѿтгахчати ѿвратилемъ того ради прочай, но токмо еже С. А. Павелъ рече: Тимоѳею, сиа и мы глаголемо ви, коемъ иконо По единому: за свѣднителствомъ прѣ Богою, и Господемъ Ии Христомъ и извѣднѣмы егъ Аггли, да сиа написашъ себѣ сохраненіи вез личемъриа, иначеоже твориа по оўклоненію, вѣнчай себѣ ѿгласио и оѹченію, и пребываи въ иныхъ, сиа бо твои[а] и самъ спасеніи сѧ, и Поглавиша тиже. Проповѣдь слово, настой благовременіе и безвременіе, ѿблічи, запрѣти, оѹтоли, со ѿтакимъ долготерпѣніемъ, и оѹченіемъ погибшее вѣнчи, и ѿвратилемъ приведи, союзшеное звѣтажи, немощное оўкрабѣни, тѣчное и крѣпкое сохраніи.

²⁷ Poznámka na pravom okraji: Ко Вѣдесову глава 4. [5]

Воспоміаннїтє ющеве еже рече: ѿ власи дѣкъ С. Іудитою: вы есте превзятыерн, пастын цѣкѣ Господа Бога, юже стражжа кровлю своею:²⁸ Пасите еже ѿ власи стадо Божне поснцающе не нѣждесо, но болею, и по Бозѣ ниже не пращеннаша пребыткы, но ощердно; ни тако ѿбладающе причтъ по и ѿобразы бытланнїтє стадъ, да таблшъ сѧ пастыре начальнїкъ прїиметъ неоѹвѣдаемыи Славѣ вѣнецъ. Но аще кто противно ходитъ будетъ симъ нашею оѹстаниовленню, и неодержитъ выше ѿпненага, Со сѧмъ А. Павломъ, свѣдѣтелствѹ вамъ во днешнии денъ; тако чиста азъ ѿ кровей быти. еже бо ѿ Господѣ сѹднѣко ко наказанню вашему, ко благочестию, и спасеню стада Господня, нѣждна и полезна, по силѣ нашеи, и ѿбиннѣко сѧ писменѣ зкачати, вамъ.

Прочее, предаю власи Боговы, и слава благодати его; Богъ же всиакнѣ благодати привѣтавъ власи во вѣрнѹю свою славу ѿ Христѣ Господа, и могіи наше дати, и дати вамъ наслѣднє во ѿсвѧщенїи вси той нарастѣннє во благодати, и разумѣ Господа нашего и Спаса Господа Христа, да совершиши вы да ощущеднитъ, да ощирпнитъ, и да ѿсвѣтнитъ, томъ Слава и Держава во вѣки вѣкѣ Аминь.

Finis.

[[24r]] [pagina vacua]²⁹

[[24v]] 1758.

Statuta Dioces.

²⁸ Poznámka na ľavom okraji: Къ дѣянїи глава и. [8]

²⁹ V spodnej časti tejto strany sa nachádza neskorší prípisok v znení „Мембрїк вишны“ Перевѣзеніо, ktorý je však napísaný hore nohami. Uvádzaný prípisok pravdepodobne patrí niektorému z vlastníkov rukopisu.

ПРАВИЛА СТЫХОГЕЦА
ПРЕЧТЫМ ШУЕМ АРХИДИАКОНОМ ПРОТОПРЕЗИТЕРОМЫ
ПРЕЗИТЕРОМЫ ПАРОХИАЛЬНЫМ АДМИНИСТРАТОРОМЫ МИРЪ ХѢЛ
И НІШЕ АРХИ И ЕРЕЙСКОЕ БЛАГОСЛОВЕНІЕ:³⁰

О началла за проповеденіем Бѣжнѣмъ вѣведенія Нашего на Господи Иоаннѣренскій I самыимъ сѣламъ агглийскимъ трапезный ѿсмъ паче вѣтъ и мѣхомъ попеченіе дабы христіанское благолѣпіе могло расті ѿ сѣлы во селы и славы во славы Бѣжю. И пасхва словесныи ѿбвѣцъ пасхнага могла Троїстѣніемъ способомъ ѿ пасхыре на вѣтъ и тако же Христъ Петровъ пасхыре начальнікъ повелѣ трикраты пасхыре ѿбвѣцъ: Мыслю словомъ и дѣломъ добрыи прикладомъ тымъ быти да вѣрлюющіи на Господа таикожде творятъ слово иже поѹчатъ тыи ѿ вѣрѣ Христіанскою ѿ приказанія Бѣжнѣ и церкви ѿ Сакраментахъ и оѹстава сты ѿщца на вселенскій Соборѣ преданы мыслю иже вынѣ промышляти ѿ и спасеніи Но не зъ малою єрца ишего болестю си писмено пречтнотга вашнѣмъ предатъ про многія иная дѣла ѿбвѣшено пречтнотъ клурии клурии вѣстна до сего часу не вѣдомохомъ ииѣ паки Бѣгъ поспѣшествѹющи начальомъ посѣщенія ииѣ вѣзвѣты ишетъ извѣстнокождо си и зъ велію болестю єрца иже много во чтнотъ клурии не по ишомъ желанію таикожде клурии званію вываютъ.

Тако того ради да таикожде вси извѣреніатъ си послѣдовѹщага всемъ клурии властнѣ ишой вѣтъ ииѣ писмено паки тѣпомъ болшага Бѣжю помоцию издадиши си прѣвшнѣи да вси содержатъ по пагубои дѣянію спишию повелѣвлемо.

Ко пѣви исповѣданіе вѣры ведающи фомы Оурбаніа Папы Римскаго сицевѣмъ ѿбразовомъ,

Изъ Імѣкъ: вѣрою крестикою вѣрѹю и исповѣдую вси и единоокождо во Симѣонѣ вѣры ѿдѣжнмы сиѣ: вѣрѹю во единаго Господа ииѣ ѿщества ииѣ рођена а не сотворена единогѹщна ѿщь прого тварь не можетъ си назвати и нечестивыи ѿныи глаголы право на шмъ же соборѣ ѿдѣжненіи иже никогда не быти ииѣ быти ѿществи ииѣ ииѣ ѿщества или естества или премѣнна либо преложна Сиѣ Божия.

³⁰ Poznámka pod názvom nečitateľná.

Иже во царн градѣ ѿн [1] и въ Чинѣ є [2] и исповѣдѹю иже на немъ противъ Несторіѧ ѿсвѧженія памятнъ ѿ божества и члочества не изреченіемъ и непостижимыемъ соединеніемъ во единомъ собствѣ Сна Божія единаго на Гла Ха составлена бытъ сего ради вѣны Преблагословенію дѣду бытъ Бого родицъ,

Иже во Халкідонѣ ѿн [4] въ чинѣ исповѣдѹю также на немъ противъ Евтихія и Діоцикора ѿбои ѿсвѧженія памятнъ ѿ предѣлена сутъ тогожде сна Божій Гла ишего Гла Христа совершенія бытъ во божествѣ и совершенна во чловечествѣ бга истинна и члвка истинна ѿ душѣ словесныя и тѣла единогодшина ѿнъ по божествѣ и тогожде единогодшина на по чловечествѣ во всемъ на подобна кромѣ грѣха прережде вѣкъ рождена и изъ ѿнъ во послѣдніаго дни тогожде Ха Сна Божій Гла единородного во двою естество несмѣстно и непремѣнно нераздѣлно неразлучно познавлемо никакоже ѿнъ разнѣство разнѣство естество за соединеніе паче же хранимъ свойство ѿбою естество и единособство и тогожде Сна единородного бга слова Гла Гла Христа.

Паки тогожде Гла Ишего Гла Ха божество понемѣдже единогодши: и и да ѿ Стомъ бессстрастина и бессмертна тогожде распятія и оумерша токмо по плоти такожде подобнѣ ѿ предѣлъ сна на пререженомъ соборѣ во посланїи отъго Левона Папы Римскаго Ахнієреѧ егоже ѿсты блаженаго Апостла Петра возглашала ѿны на томже соборѣ возопѣша иже прѣдѣломъ ѿсвѧдѣаетъ сна нечестивага ереси иже ко прѣтомъ ѿ агелу преданомъ и на пререженомъ соборѣ возпѣтомъ Халкідіскомъ Стыи Бже Стыи Крѣпкіи Стыи Безсмертный помилѹ на Прѣлагайши Разглатніи сна на ради и тако божество трои собствъ естество пронзѣющи и смерти,

Иже во Царн градѣ ѿн [2] и ѿн [5] во чинѣ исповѣдѹю на немъже прѣ[26г.]реченоаго иже во Халкідонѣ собора Предѣлу изволѣ бытъ.

Иже во царн градѣ Гла [3] и сна [6] исповѣдѹю также на немъ противъ единоволіемъ ѿ предѣлена сутъ во единомъ томъжде Гла ишемъ Гла Христу є [2] бытъ Естествоеній болѣ и є [2] естествоеній дѣтелъ нераздѣлно неразлучно несмѣстно и члвчи єго болю непротиѹ и неповиненѹ Божествоеній его и всemoщной бытъ боли.

Иже во икнин ѿн [2] и въ чинѣ ѿн [7] исповѣдѹю иже на немъ противъ иконоборцемъ ѿ предѣлены иконы Хбви и прѣтон дѣбы вѣн и прѣ: стыи имѣти и держати и должною и чѣ и бѣгословеніе вѣдавати.

Иже во царн градѣ ѿн [4] и въ чинѣ ѿн [8] исповѣдѹю также на немъ Праведно фотиа ѿсвѧженія И иже сѣло Игнатиа во патриархѹ прибрашенаго.

Чтѹ паки и премлю всѧ иныя соборы вселескія влѧти Римскаго Ахнієреѧ Законо правильнага и оукрѣпленыя паче же флоressкіи собо: исповѣдѹю также на немъ ѿ предѣлена ен єстъ стыи Гла и изъ ѿнъ во вѣчно бытъ и существо

Свое во соборе же и мътнѣи и въ юдеи къпно и сѧ и въ ѿбою вѣчно такоже въ едѣнаго начала и дыханія неходиць.

Также речение ѿно и сѧ изъщеніемъ истины належащей ныжды лѣтъ и благословенон вѣрѣ быти предано

Также въ оправданіи илъ въ Касиномъ Христѣ пшечномъ Тѣлѣ Христѣ истино совершили И ѿженникомъ должнымы быти во Единомъ въ ии совершили сирии: Единомъ каждомъ во Свое ємъ Церкви илъ востоны илъ западны ѿбычай.

Также иже ищутъ истины кающесѧ къ любви Божией претставляти достоинъ прежде поклонія плодовъ въ содѣяніи и составленіи не соверши душа мѣкамъ чистителныи по смиреніи ѿчищителнии а на ѿслабѣ мѣкъ сициевъ полезна иль быти вѣрныи жибыи жребія си есть иудеи иудеинъ жертвы молитвы и мѣлостина и иная благочестія иудеи вѣрныи творити по остава цѣковныи И душѣ иже по крещеніи и ии во едѣнаго ѿно гроба сквернѣ вѣши: И паки также по содѣяніи гроба илъ во сионѣ телесъ и ии изшеша ѿчищителнии на небо аби въходиць и зреиць гоно самаго во тронци едѣнаго такоже есть въбаче поразицтвѣ заслугъ единомъ совершиеніи драгаго душѣ же иже въдѣте ио смирино гроба илъ въ сионѣ первородномъ оумерши И би въ адъ то есть что въ дѣтнѣ безъ крѣтѣ помирающи до ѿхланѣ иисходиць ѿбаче нерѣнныи мѣкамъ мѣчтнici ѿтъдѣлъ иикогда въклободиць сѧ могутъ:

Также Аполлиномъ Престолъ и Римикомъ Ахніересонъ на вѣ Мѣ: [[26v]] держати пѣвоначалники и самаго Ахніерса Римикаго наслѣднника быти блаженаго Петра є: Аппита истина Хѣла иамѣстнника и всегда церкви глаголь вѣтъ христинъ. ѿ ѿчинителѣ быти ємъ во блаженомъ Петровъ въ Гдѣ ишего Еса Христа полнѹю днѹ быти вѣтъ пасты рѣднѣти и правити собориѹю церковъ токоже оубо свѣднителствѹю ттоможде флоренсскомъ соборъ въ дѣланії вселенскѣи соборѣ и въ сѣти правиль содержатъ сѧ:

Также тѣко законы вѣтхаго звѣства илъ Могиевъа Законъ вѣроятныи жертвы и тайны Праведшъ Гдѹ ишемъ Ісѹ Христѹ престаша и проповѣдѣномъ Евгелии иромѣ гроба не мошн хранити сѧ тогожде паки вѣтхаго закона чистыи и нечтны разнѣство сиизъ ѿбрадомъ прѣчнѣтнега таже въсташъ Евгелию мимо идоша мимо идоша:

И тѣко ѿно Апѣлъ вѣроятнѣи ѿ идоложертвены и крове оудавлены ѿномъ временіи прѣслѹшахъ да во Іоанѣ и тѣзыще расколъ веци ѿемлетъ сѧ егоже Апѣлскаго вѣроятнѣи престаше и вѣнѣ преста преста веци

Равнѣ чѣтъ и прѣмлю иже во тридѣтнѣи соборѣ и исповѣдѹю таже на илемъ ѿпредѣлена и извѣщенна пачеже прѣносити Ісѹ во сѣонѣ Тронци иудеи и истино оумѣлости вително жерть ѿ жибыи и мѣртвѣи и въ престо Евхаристинъ и тайнѣ по вѣрѣ таже по всегда гдѣ во церкви вѣжой содержатъ сѧ истино веши

священство священство, Тебе и крови твоей и бессмертном Где ишего
Бога Христова ради цфла Христа бытия премыненю всего естества хлеба въ тело
и всего бытия во крите Бже премыненю собоюага Церкви благо приклади
представляемъ нарицаемъ и Помощникою каждовидомъ, и кийждымъ и помощью
каждовиду частымъ радиленю бышь всемъ Христу.

Также же бытия тайн: новаго Завета и Христо постраданеныхъ ко спасению члвчаго
рода аще не всакое мздро потреена сирии: Крещеню Миропомазанию, Благодати,
Покаянию, Последнее помазание чи: и Брака и онымъ благодати подавати и
и крещеню Миропомазанию и чину Иерейства непофториму быти

Также крещеню потрееню бытия сего ради настоящие и едѣ смѣтнои Абие бѣ
всакаго продолженя поданю бытия и въ каждого и когда по доиной венецю
шеразомъ намѣреніемъ поданю быти

Также тайны брака союзъ нерѣшии бытия, и воли прелюбодѣянія илъ ереси
илъ иныхъ ради би: можетъ во союзе [[27r]]жиницѣ ѿдру и союзитиа рѣдченія
бытия ѿблажи и Брака не лѣтъ и сочертати также аппликація преданіи церковнага
пріемлема и чтомъ

Шесто паки вѣдь и Христъ цѣкви ѿставлену бытия оу потреевленю и
христіански людемъ зѣло спасено быти

Равно же и грѣхъ прѣородно и ѿправданіи ѿглавленіи и толкованіи
сѧи книгъ ветхаго и новаго Завета на прѣреченомъ соборѣ тридесетомъ
ѡ предѣлена сѧи пріемлю и исповѣдью,

Прочай паки всѧ пріемлю и исповѣдью та же пріемлетъ и исповѣдуетъ Стмѣ
Кадолическага Церкви вѣдѣ прорѣтия и раздоры и ереси и тогожде Церкви
ѡсажденія и индемиція преданія и подобнѣ ѿмѣтъ проклиняю

Сю вѣдѣ собоюага Церкви ея же кромѣ никто же спасе бытия може та же
и настоящо чистъ самоволиѣ исповѣдью и испѣнио держи тѣюожде цѣль
непорѣшии даже до послѣднаго жибота тѣхненія благостояніе помошю ежено
держати и исповѣдати и и монѣ ѡрѣтии илъ и оныи попеченіе въ моемъ чину
мѣтии бѣдѣ держимо оѹчимои бытия проповѣдати сѧ елнію во мнѣ бѣдете
пещи сѧ азъ: Имѣк: ѿблажи и пріестаго тако мнѣ Г҃рѣ да поможетъ и сѧ
божественага еулии

Посему же каждыи парохъ оу своеи парохїи что илла и сѧ оуточнестое побѣнѣ
собранїи на набожество парохїано икону поѹченіе давати архиерѣи вѣры
сѧи и молитвъ по оутратою спасенія вѣчнаго что и Г҃рѣ что естъ Тронца
Стмѣ многое и приказаи ежини и цѣковныи грѣхѣ голуби и цнотъ тыи протиини и
сакраменто и прочага

Которинъ паки тѣю наѹкѣ бѣ иловшно прічини колко рѣ занехаетъ либо
шестигнитъ зъ недалествѣ только золо твары на свою цѣковъ да ище паки по

напоминий епико^м чре^з тру мѣ^б тое поученіе занѣблетъ таковы^и въ запрещеніи и твари постѣтъ

Томъ званію своеемъ лице чѣнныи прѣвѣтеръ задосытъ оѹчиннитъ хотятъ маютъ пѣнио кла^зшѣ^б оѹчиннитъ которы^и [[27v]] тѣ^ю моралию богословію и нравоученіе въ себѣ задержую^т и чомъ тру разы каждого рокъ ѿ езамина торѣ ѿ на постанблѣн[...] вонрошены бѣдѣтъ изъ немаглющіи ташко караны и до шко мѣка^бскон ѿсылѣны бѣдѣтъ.

О САКРАМЕНТАХ:

Ище которы^и паро^з званію своемъ могъ задосытъ оѹчиннитъ и требѹющими Сакраментъ стыдъ преподадѣти побѣнии звѣши оѹхованіи бѣже по чѣ побѣтъ гостя ватъ и сопѣсть чѣю имѣти да дѣвествѹчи та^ки Сакраментъ во грѣ^б смертномъ не пополнилъ грѣ^б стокрадетъ И если бы имѣючи на сопѣсть та^ки грѣ^б смертномъ прѣ дѣвествѹемъ Стыдъ Тайны не могъ ѿнаго выисповѣдатъ а велико^и идежды ради маєтъ сѧжнитъ побѣнии прежде жалъ и скрѣхъ сердѣнѣю оѹчиннитъ и пото^м Стыда тайны дѣвествѹатъ а по совершеніи Стыда Тайны та^ки наискорѣ маєтъ сѧ выисповѣдатъ та^киожде побѣнии заховатъ прѣзбоегъ при дѣвествѹи побожности интѣцѣю мѣти фомъ^з каждого Сакраментъ^у вырази^б нѣчого не ѿмѣнгайочи и прикладаючи анъ ѿмѣшлючи вымѣлатъ левы для ѿмѣненя Слѣдъ Сакраментъ^у та^ки въ небожности не бы^и подѣнъи чого Іерей не заховѹющи^и грѣ^б смертѣнъи на себѣ затѣглаетъ

Да знаєтъ Христо вѣрныи зъ болшии^и набожество^и оѹстанблѣнїе^и и пожѣткомъ дшени^и Стыдъ Тайны приимовали маєтъ имъ чѣнныи прѣзвѣтеръ выкладатъ та^ковыи пожнитки та^ки Сакраментъ^у чѣннитъ на та^ки конецъ єстъ постанблѣнъ.

О КРѢЩЕНИИ

Сакраментъ^у сего наимогребенѣшаго единому^и чѣвикъ матерю и фомъ^з та^ко оѹказѣ^и та^ко и писаніемъ та^ки възвѣстѣхомъ вѣ^б чѣнныи иеремѣлъ проче^и токмо напоминае^и и приказ^иемъ Да всѧ^и паро^з та^ко добро знаєтъ иже оѹ потребѣ пѣнио и припадкъ Министеръ сего Сакраментъ^у не токмо іереи^и но и просты^и свѣцкы^и чѣвикъ и небѣста можетъ Только да наѹчанъ пѣнио людѣ^и пастыри^и своеи^и илъ чѣждѣ^и матерѣ^и и фомы^и интѣцѣи до даваніа сего Сакраментъ^у и сюок^иплѣнага матеріа^и со фомою вырази^бше интѣцѣю прежде иже хощетъ крти[[28r]]ти ѿроча починъ^и Стыдъ Ка^здомѣческій Церкви и зливаючи на главъ^и ѿрочати непримѣнѹю проситъ^и да оѹрѣ^и тогда и фомъ^и мови^и коли водъ^и и зливає^и тѣ^ю а и нѣ нѣ^и Крѣсле^и сѧ ра^и: Бѣжнѣ^и Имѣ^и во имѣ^и ѿса и сѧ и сего Ахъ амнину

Всѧи пакъ дѣтіѧ з небѣпѣстѣа вѣндеетъ іерей на нимъ вѣць церемониї кромѣ нѣлѣнїа воды и фомы крѣщенїа и муропомазанїа приличныи повиннѣ ѿправити: во церкви си^м образо: аще не є крѣщеный крѣшаеть сѧ разъ бѣни имарекъ во нима ѿца и сѧго да алии аще вонпланѣ ци влажнѣ естъ ѿкрѣено,

Сїе пакъ да задѣжаетъ всѧк: іерей иже аще въ нѣждѣ простыи свѣцкыи чѣвка дѣтіѧ крѣтигъ іерей по кѣдициевъ тое крѣтигъ повиннѣ

Когда сѧчнѣтъ сѧ ншему⁸ поповѣ въ нѣждѣ крѣтигъ роднѣнелѣ⁹ илъ иныи таки^х когдако¹⁰ бекъ не греческаго ншего набожестѣа то естъ лютерансѣ илъ калвинскѣ понеже ри^мскыи ѿ своего епса Муропомаздютигъ а ереѳническыи муропомазанїе не выизнаютъ за сакраментъ тогда по пророчено¹¹ еѵгелїи повиннѣ прочинъ до Муропомазанїа церемониа належащїи ѿставити и не помазовати муро¹² но ѿпѣ ѿбычныи

Циганскии дѣтіи аще ншего набожестѣа ѿтъ коненѣ трема мѣромъ помазати коли крѣтигъ хоти¹³ бы и на чонѣши¹⁴ бы¹⁵.

Посему¹⁶ каждое дѣтіѧ Зарѣ по крѣщенїи до мѣрнїи запилено да бѣдетъ со роднителми ѿрочати и кѣмъзъ ѿмою, и дхонима та^к оу каздѣ¹⁷ написанно ѿ про¹⁸: нагло¹⁹ потрещи а венико²⁰ нѣжды да не дѣзвнетъ паро²¹ во дому²² свѣцкомъ илъ парохѣ а на фарѣ²³ свое²⁴ по тѣшкыи карами цѣковыи дѣтіѧ крѣтигъ но всегда во церкви.

Шльбъ ко посѣнїю вѣлѣ ѿглашеныи парохове повинны здеше илѣтнѣ ѿбычнѣ причащенїа Кроѣю Хѣю дѣте²⁵ малыи Зарѣ по крѣщенїи аще бы во кое²⁶ мѣтѣ дѣжѣ илъ оу кое²⁷ парохѣ до сего часу да посему²⁸ нему²⁹ не бѣдетъ но ѿстави³⁰ сѧ длиа оушанованиа болшаго Сѣмѣшои Евхаристїи

О МУРОПОМАЗАНІИ:

Понеже сего сакраменту³¹ Матерѣи Сѣтъ Муро Сѣпса ѿ писанное того ради каждого року³² каждый паро³³ повиненъ є Муро Сѣтое ѿ своего епса вѣйтѣ подъ карою твердою и биршагомъ таларѣ Такожде муро є: во цѣкви а не во дому³⁴ свое³⁵ идѣ держати подъ би[р]шагомъ таларѣ посѣ³⁶ болше сидѣ аще не возможно бѣдетъ илѣтнѣ ѿѣбнѣ³⁷ поне цѣновыи³⁸ кожды³⁹ да оушановати сѧ илѣтнїи Прочие [[28v]] ѿ семи Сакраментѣ⁴⁰ та же оу каздѣ⁴¹ и требеникъ ѿтъ ѿпиленыи да ѿгласно содержати сѧ.

О ЕУХАРІСТИЇ И СЛУЖБѢ БѢЖОИ

Всѧи сѣйи соборы вселенскїи сему⁴² сакраменту⁴³ ѿписанаша и пригаша первы⁴⁴ матерѣю и предаша оушановленїе Хлѣбъ чѣвкыи самыи пшеничныи греческыи квасныи римскыи пакъ ѿприсненыи И драгаго матерѣю виною прѣднео⁴⁵ иначи⁴⁶ не приправное и на ѿцѣ⁴⁷ не претворенное прито да оубѣси іерей истино не держи

жадныи ѿ про⁴: самаго пшеничнаго чистаго не можно быти важною матернею ани жадныи чистыи ани житныи любо татачаныи кое колвекъ нажды рады ани половинчатыи кромѣ пшеничнаго самаго и вина чистаго

Тогоже да не дѣзнетъ илъ на то^м хлѣбѣ илъ на то^м винѣ Славежъ Бѣжъ сложнѣти паки Кожды иерей до же мати интѣцію вырази⁸ со лгнцемъ и положеніи часткы постнѣти и ты часто для людѣи хоры ховати оу гробницѣ и кожды шемыи а на паче дї [14] днъ Мѣса кождого и перемѣннати да не поплѣснѣютъ и да вѣхъ хлѣба не перемѣннитъ сѧ.

Ище бы дѣгде ѿбычай посѣнаго и кровью напоенаго Ігнїца Во Великий Четвергъокъ чрезъ Ѣѣлии рокъ дѣжати да болше іерей тое по велікою карою чинити не дѣзнетъ яко посѣнны наплавати непотребно кровью понеже тѣло бѣ крове не можетъ быти и напавающи можетъ Сакраментъ зневлага быти аще бы пролило Кровъ Хѣс.

Также звычай причащати дѣти малыи еще разъма не мающиихъ да не дѣзнетъ

Ище гробницѣ серебраной и прочага согдьи Сѣты Тайнѣ не могутъ быти поне Ѣѣновыи да бѣдѣтъ а ѿ томъ Парохове Старатиса на пеше побѣни да по залкомъ во ѡрдѣ илъ гробницѣ Ѣѣново Сѣтыа Таныи держаны бѣдѣтъ келѣ тежъ патиниа ложнца звѣзды всюдѣ да бѣдѣтъ належнѣтыи и четино тежъ сохраниены неполаманныи

Шдежды іеренскїя такоже то напечиника сѣтихъ погасъ нарквицѣ епнтрахналь фелѣ да бѣдѣтъ Ѣѣлыи чѣтии яко же и возвѣшии напо покровителныи сдарецъ которыи изгнаны маетъ а гѣбѣ держати и нею потрати патинѣ и келѣ жадѣ да не дѣзнетъ наитѣ та же да бѣ[де]тъ і красного леного полотна Сїта аще злѣдѣтъ да не дѣзнетъ іерини небесста^m Илъ иныи сѣвецкыи простыи людемъ дати вымывати [[29г]] но сѧмъ да вымыаетъ презде и тѣю водѣ на сохрѣнное мѣсто излнется На прѣтолѣ велікомъ оу кожданіи цѣкви кождані да бѣдѣтъ по г: чѣтотныи и по вѣрхнѣмъ ѿбрѣсомъ маетъ быти положе итнми на вѣрѣ ѿбрѣса лнитѣ посѣ чѣтотно прѣтолѣ да держитъ сѧ звѣхъ его на крывати его ѿбрѣсомъ потребно Такоже ѿмѣтати ѿ плодчини и порохъ цѣквъ и ен ѿчищати да повелѣвле^m илъ дїако^m стоячныи илъ где сѣтъ церковнїкамъ.

Сѣрены церкви илъ грошѣ по едини^m залко^m паро со цѣковымъ браты побѣни мати и ѿде бѣ дѣрагаго ни на что же не выдавати ани жанымъ способо^m не тратити но со радою з ни до^m Бѣжъ приѡздобляти вещамъ потребнымъ аще сѣтъ где прѣ церквѣ таюи грошѣ.

Іерей ходатайи Литургіати по грѣху^m смерте^m побѣни бы^m: посты ѿ полночи и нѣчтоже гадши и пышн Таксъ дамѣ побѣ мѣтн собѣсть чѣхъ ѿ грѣха смертельнаго глободнѣю Славежъ Бѣжъ оу домѣ да не дѣзнетъ сложнѣти илъ в каплицѣ бѣ выѣнаго на сѧ благословенїя ѿ Іхніерега.

Макожде то^икобат^и люд^и спроты^и тае^иност^и Сл^ижбы Бж^иїа церемоній пожитки ہ конецу про которы^и оуеталена ест^и

Напомінат^и такожде люд^и ѿ то^и и наочат^и побінни же на велико^и воходѣ поч^и перено^и со жетвеника на великий пр^итолоз Ч^их^и Дар^и иже не є претворенно хлебъ во тѣло а вино во кро^и Х^иба й та^и еще тогда по виду хлеба і вину не сущ^и жицом^и Х^ит^и да не кланяют^и та^ико пр^иднцом^и тѣл^и і кро^и Г^ир^и Х^ибон токмо Б^ига да молят^и дабы ѿ фара та^и б^иєкр^ина га^и котрия за в^ив^и м^и б^иг^и щ^и н^ином^и пр^иносит^и иа пр^ин^иагна била за вс^и за ты^и которы^и на не^и пр^ито^ины^и ест^и

Та^ико м^ис^иким^и іерес^и та^ико і законником^и ѿ ини^и д^иецн^изни^и ил^и ст^ира ч^ижн^и пр^ишелец^и в^и сл^ижбе^и ил^ижн^ити иа Сакрам^иета н^ик^икторы^и ѿ фрадоблат^и а шафоблат^и жад^и пар^и во свое^и ц^икви^и позволит^и не побинн^и и не может^и покы таковы^и пр^ишелец^и ѿ своего еп^ипа ил^и іг^имена власное ів^иедн^ите^иство в^и то^и рок^и п^иено ил^и д^ино^и

Аще б^идет^и же к^ито д^и на сл^ижбе^и Бж^ию та^ик^ию алм^ижн^и х^иотга^и ѿ мал^ию побинн^и іерес^и т^ию пр^ин^илюци^и за того ѿправит^и самаго еже тою иа інте^иц^ию д^и да за него самаго Сл^ижбы Бж^и: ѿ фара^и б^идет^и Аще пак^и вым^иолют^и пр^ин^иагна таков^и алм^ижн^и ани^и т^иг^ит^и на то^и з людми^и не потре^ибно ест^и:

[[29v]] О ПОКУТЬ ТАНН^и:

Дознано єсть же множ^и и^и ѿ з^им^ибл^иост^и свое^и і н^ираденії^и свой парох^и не токмо част^ише но ил^и в^и рок^и з^и гр^их^и сво^и а но ил^и ч^иє множайше рок^и не іпоб^иедлю^и иа Того ради да таковы парохове не токмо слово^и но ил^и д^иблом^и пон^иждаю^и побінни^и часто іспов^иедати Такожде і еп^ит^ием^илам^и з^и номокано^и котре^и з^илавны^и токмо гр^ихы ѿ и^ити^и ѿц^и з^ивно гр^их^ишаці^им^и на^идавали^и іа ѿт^иагчоват^и Споб^иедлю^и иа іс^иеб^и по с^ил^и і пр^ист^ид^ик^и ю^и кождого р^ис^ид^иаше ил^иек^ию д^иже пок^ит^и з^и ташкы^и гр^и не на^идават^и да ты^и способом^и словода до гр^их^и бол^ие дат^и но мнит^и іа ни^иже ташкое д^иже времія^и на^иаждати^и которое н^изнести^и не может^и Й без^и еп^ит^ием^и жаднаго которы^и іспов^иедлю^и и которого разгр^ишає^и по гр^ихом^и ташкы^и да не ѿп^исти^и ѿц^и ил^и іпоб^иеди^и но по^ити^и тридн^иеній^и албо і дн^иеній^и пр^и іспов^иеди^и ил^и пр^ичасті^и никого с^ил^ин^ити^и непотре^ибно ио кто ѿвоніт^и не пр^ин^ижде^и благо^и сотворит^и.

Іерен^и сл^их^иючи^и іспов^иеди^и побінни^и знати^и гр^ихы та^ико Пап^и ри^иском^и та^ико^и власном^и еп^ип^и з^идержан^и и для л^исп^ишо^и памят^и ма^ити^и м^ист^ии^и ре^итр^и ты^иже гр^ихов^и пр^и себ^и ѿп^исан^ии^и:

По велико^и каро^и іерен^и двое люд^и еп^иры^и ил^и молоды^и д^ит^иен^и до іспов^иеди^и пр^ин^ид^иплат^и жаны^и способом^и но кождю^и ѿ себ^и ѿ^ис^ик^ир^ити^и іспов^иеди^и сл^их^ити^и и^из^игр^иша^ити^и.

І грѣкъ іакы^ико^векъ іере^и на сповѣдніи ѹслышнѣтъ нѣколѣ жѧны^и способо^и хотїа^и бы смиrtle ма^и пост^испѣти нѣком^и ани епїкѣн ани самом^и Ри^иком^и Папѣ со ѿтавленіем^и іакылинико^векъ школянностгам^и пѣсонаы исповѣдлшеса^и Іщє которы^и іере^и тое преступн^и таковы^и ѿ чин^и іеренскаго низверж^и и на вѣчнѣю пок^ит^и ѿдѣтъ ѿт^иученіем^и до тѣнѣ.

Іщє кто грѣкъ задержаный на себѣ маючи исповѣдуетъ сѧ іерен таковаго не маючи властѣ на задержаный грѣхы повиннѣ ѿслати до епїкпа своего Іщє тамъ не може: итти и не приймата^и на тое тогда маєтъ его до таковаго намѣстника алео ишаго мѣста епїкаго направн^и которин маєтъ влѣ ѿ задержаны^и грѣхѣ раздрѣшати Іщє паки на тое исповѣдающи^и сѧ прийтѣтъ алео далеко традѣдати^и сѧ потребно алео жебы ѿдѣжде бы^и алео про гѣб^и не хоще жаном^и ином^и дрѣгом^и грѣкъ то^и ѿзна^имити іере^и до епїка сицево: [[30г]] Іасне великоможный Пане и прѣ Слѹхочючи ѿ сповѣдніи кляющи^и сѧ людни имѣ персон^и ѿ задержаным^и грѣхом^и которат напоминана была до того по раздрѣшенію да идѣтъ которыи на задержаный грѣхы маєтъ влѣ Но не хоще^и алео не можетъ далеко традѣнти^и Сего ради да не погибнетъ прош^и благословеніе тѣюжде ѿ того грѣха раздрѣшити^и и такъ имѧ свое и парохий^и пѣписавши до епїпа пн^ино препослати^и Жаде іере^и тако мнѣ^иный тако и законникъ не маючин парохий^и илъ и зъ ины^и дїецїзм^и злншлыи по оупаданіем^и ѿ клатв^и ты^и самы^и оѹчнком^и не повиннѣ жанаго сповѣдніи слѹхати^и бѣ выражнаго на сѧ ѿ тѣюшаго епїкпа благословеніїа.

Напоминати теже кжды^и паро^и своя^и ѿбца маєтъ и наѹчати да хо^и рѣ тое^и каты^и во рок^и по чѣ Рождѣ^и а Веконія Сты^и вѣховны^и иппил^и Петра и Палы и Оѹспенія^и Прѣ Б҃ца коли не болѣн грѣхѣ^и своя^и исповѣдати сѧ.

Которы^и паки ѿна^идѣтъ сѧ жебы Великон^и сповѣдѣ прѣ свон^и парохом^и илъ ины^и зъ дозболенія а за благословеніем^и власнаго пароха не оѹчнннл^и таковы^и паро^и да извѣнитъ намѣстн^икоби которы^и и карали^и и сповѣдати^и егѡ приходнитъ

Всѧкъ члвкъ ѿбога^и пол^и по заповѣдн^и цекон^и повиннѣ сѧ прина^имѣ а: [1] в рок^и грѣхѣ^и свон^и прѣ власны^и парохом^и исповѣдати^и сѧ танн^и прічастнити^и ѿ тое^и пн^ины^и по зѣ всѧкъ парохъ да илѣетъ аще всѧкъ парохий^и тое^и приказанія исполніл^и

Іщє кто тѣю^и сповѣдѣ прѣ власны^и парохом^и не хощетъ оѹчнннти^и да за благословеніем^и своеого пароха ином^и сповѣдуетъ сѧ таковом^и бороннити^и жадны^и способо^и паро^и не маєтъ еднакогво же свѣднителство маєтъ принести^и ѿ того паро^и ѿ которого сповѣдал^и сѧ:

И сем^и в гнѣвѣ^и зостаючи^и поки сѧ не ѿмѣрнитъ ѿ свонм^и гнѣвн^ико^и да не дерзнетъ разгрѣшити^и иная ѿбшиннѣше ѿна^идѣтъ ѿ казнѣ^и в сем^и Сакрамѣтѣ:

W ЕЛЕОПОМЫЗАЙНІЙ

Веда⁸гз давны^х церкве с^тыг^а о^устаб^о елею помазанії о^у в^оточны^х с^емиз іерее^й д^ѣбре^твоват^и маю^тз **Ище** 3: [7] не б^{уд}ет^з мог^{ут}з **ш**правит^и Г: [3] є [1] і єдн^и **Ище** бо^ше ѿ **една**го іерее^й б^{уд}ет^з при^даваню **сего** сакрамент⁸ не поб^ины в^еб^о бо^{наго} елео^м помазоват^и толко єдн^и начальн^ишний і то толко ѕ: [1] На в^иб^у члона^х по ш^{ест}и^тно^м **Евгелій** да помаз^{ует}з

Да знае^т іере^й тако то^и сакрамент⁸ здравы^м не дае^т с^и токмо ташко нemoцны^м і такж^и ч^токо^бек^и елея^м помазаніїа ѿ бо^{наго} ш^{ест}ане^т по [[30v]]^ини^о быти Спалено а не мле^т ховат^и для иаго болажаго Кром^ѣ токмо аще когда с^лучи^тся и бо^ше о^у **едно**м^о дом⁸ ташко нemoцны^и алео по ч^и морон^и раны и для тога поб^ине паро^з завше доспата^о шл^ибы мат^и такоже то матер^ѣ тога сакрамент⁸ по ташкым^и карам^и.

Мноз^и та^кожде З люде^и просты^и вшешакы вым^бокы маю^тз не хотгацин^и сен^и Сакрамент⁸ до и^сеніїа полезны^и з^ело пр^инимат^и и д^ѣйволо^м пр^елещен^и є^т него помиряют^и раз^дм^ѣючи^и же тон^и Сакрамент⁸ икорк^и смртъ чл^ик⁸ пр^иносит^и для тога кожды^и іерен^и поб^ине хораго напоминат^и и нау^чат^и же тон^и сакрамент⁸ є^тиг^и ѿ Х^{ри}ста Сп^исит^ила по^{ст}ган^ил^иен^и не то^{ко} на ш^{еб}орон⁸ д^ѣй при конаню ѿ иск^ви^дшени^и наважден^ии наст^уплен^ии д^ѣйволски^и но и для ш^ириман^и здравїа т^иблеснаго.

Ище през^иде єлея^м свѧщена^и іерен^и платни^и брал^и понеже прот⁸ и мноз^и х^{уд}обны^и а но можн^ишний и с^илн^ишний люде^и є^т того сакрамента помирал^и пр^иказ^{ует}з с^и т^иб^о в^ие^м ч^твим^и парохом^и да жад^е по с^им^о бо^ше за еле^шт^ие и найм^ѣшой плацы ѿ люде^и вым^блат^и но зад^а т^{ак} х^{уд}обны^и т^{ак} и ѡм^ѣшем^и еле^и да с^ти^т: с^и в^и ташко^и хороб^и б^{уд}ущом⁸ иначе^и кар⁸ не ш^ибы^иде^т ташк⁸

W КАПЛАНІСТВѢ:

Ч^и іерен^иств^а пр^инат^и хотгацин^и пр^{ез}ет⁸ ш^ден^иан^и пан⁸ на парох^и выгл^ад^иющ^ий аще зл ш^ириман^и то^иже Патронов^и что д^ѣл^и н^и заплатит^и ташкы^и И^{ко} до^зн^и б^{уд}ет^з ж^{ан}ым^и сп^особом^и до по^си^щеніїа не пр^инимет^и с^и А кожды^и хотгацин^и с^тит^и пр^ѣ еп^їкопом^и по ташкы^и гр^ѣх^о поб^ине ш^ин^иам^ин^и аще паном^и ил^и ином⁸ ком⁸ ил^и с^им^о ил^и пр^{ез} кого иаго да^т или ш^иб^ешал^и за пр^{ез}ен^ит⁸ дат^и

Поб^ины т^{ак}же мат^и певное і прав^ивое с^вѣдн^ительство ѿ жит^ии с^воем^и и добры^их Нрав^и и Рожден^ии с^воем^и.

Жад^е да не д^ѣзнет^и о^у ч^ижин^и еп^їбов^и с^тит^и с^и Я которыи то^и є^т пр^{ес}л^ишан^ит^и о^учиинит^и ташкы^и навсегда в^и запри^шен^и заслават^и б^{уд}ет^з ѿ с^вено^дб^ест^ив^и да знает^и єдн^и кожды^и ч^и іерен^иств^а пр^инат^и хотгацин^и же по^ты не б^{уд}е^т по^си^ще пок^и о^у школ^и М^инка^чб^ес^ик^и в^еш^и до капл^ист^иа по^тре^бны^и не н^изо^уч^ит^и и д^осто^и не зна^идет^ис^и

Нӣ ёдн̄ та̄ко же пакорти на̄ да не твори́тъ кото́ры" на та́ко въю парохъю оӯ кото́ро" дла пароха выжи́вленю мѣтъ и пост́ре́ба хо́щетъ сънгтнсъ небо хо́щетъ тра́ждатъ и кълчиги се́бѣ чиннитъ бъде́тъ.

Ста́рающи́ся ѿ́ презе́тъ на парохъю вакхюши́нъ во пѣвъї прѣ на а́льбо прѣ ѿ́ фѣцѣалѣ нішн̄ на езламѣ побѣни прннитъ Й та": аще до́стонны прооука́ждатъ ся ѿ́ презе́тъ ста́рати́ся могдатъ [[31r]] и́нчтъ за то́ датъ не маю́тъ во а́щє ктъ за презе́тъ плацъ та́ко въю и́нѣвъ дѣ та́ковы" смѣрте́нѣ грѣши́тъ но и въ кла́гъ тъмъ салмы" оу́пада́етъ.

Кождъи́ парохъю побѣни́е д: [4] рѣ се́бено постаномъ ѿ́ побѣни́къ грѣхъ и́сповѣда́ти ся По д: [4] посты на́паче ѿ́ церкви сътой постановлены по ташкѣ ка́ровъ за кождъи" рѣ аще ѿ́пастнитъ и прѣ:

Паки ѿ́ ѿ́ роди́теле" не́законо вѣнчаны рожденыи и бѣгамы памни́цъ не оу́ченіи во кла́тѣ зо́стяючи́и и и́ныи тъмъ рѣни санъ иеренскаго не прнчепенъи бъда́тъ.

Кождъи" иере" и дїлакѣ побѣни́е оу́ ѿ́де́жда́ станъ иерескамъ прилижнъи на́паче а́щє оу́ вароша оу́ посты шатъ зиандатъ ходнитъ.

О МАЛЖЕНИСТВѢ ТАИНЪ:

И́ко влѣное къ дѣвствѣю ся та́и мѣтъ є цѣкѣ ся та́ко да не влажнитъ ся Парохъю оу́ домъ та́ко ко́векъ ѿ́ прѣ: цѣкве да вѣти шлюбъ: Хота́йши́нъ въ ста́ре малже́сийни ѿ́стю́поятъ да оу́ покрове́стѣвъ и́ли со иною та́кою прѣпоною не оу́стю́пю́тъ Побѣни́и зѣ́часъ прѣ шлюбъю парохове тое ѿ́бѣвнитъ да єи: [12] и́лѣ и́ли ся г: [3] ѿ́побѣдѣ при слѹже́бѣ бѣжон ѿ́ ии чиннитъ Й если́ пое́рати хота́йши́нъ бъда́тъ въ рѣдѣлни́и парохъю тогда оу́ ѿ́бѣи парохъю побѣни́и ѿ́побѣдѣ по тра́и бытъ оу́чиненъи О чо́мъ парохъ ёдѣ дра́гаго побѣни́е бъде́тъ оу́пенитъ кото́рыи паки єи тра́и заповѣде" побѣни́чаетъ та́кии пе́сонаи та́ковыи зианчюю ка́рдъ прннметъ На свою́ цѣкѣ бѣшагъ та́мѣ побѣни́е датъ колко рѣ ѿ́побѣдѣ ѿ́пастнитъ бе́зъ гавзаго благословенія и́шего.

Ю́стю́пояши́нъ въ ста́ре малже́сийни побѣни́и того дне и́ли ёднымъ днемъ прѣ тъмъ Спопѣдь Стѣю се́бѣ оу́чиннитъ, прнчестнитъ ся Стымъ Ганиамъ маю́тъ Тоже зианти ѿ́шче и́шъ бѣо: Вѣрдю во ёднаго бѣга десятатъ бѣжнъ заповѣде" Платъ заповѣде" цѣкоби́и Семѣ Сакраментъ и прочдю илоу́къ хри́тїас[к] ѹше же побѣни́чаетъ не́спопѣдлюши́ся и неоу́мючи́и прѣошпнсаное та́ковыи" Иере" на свою́ цѣкѣ бѣшагъ та́мѣ побѣни́е бъде́тъ датъ

И́ще персоны до бракъ ѿ́стю́пнитъ хота́йши́нъ мѣнецъ дї [14] лѣтъ а не́бѣста на́мѣшъ єи: [12] зѣ́полни не бъде́тъ матъ оу́ покрове́стѣвъ до д-го [1] поколѣниа и́ли во сватствѣ зо́ собою бъда́тъ и́ще силою ѿ́ ѿ́ роди́теле" напроти́ волѣ́ сбои" какъ пе́сона для малже́ства вѣнченнá бъде́тъ поки́ сбои́ се́ребодной волѣ́ не бъде́тъ на́бененна и сбои́ роди́теле" помы́лкѣ оу́ персонѣ

недѣноистъ отан⁸ значнатъ зо кла^мстбо^м иже ю приѣтне не вѣт⁸повать до брак⁸ нікогда же професія тѣнала грѣчъ чѣжолоства зъ забвенiemъ или ѿтровенiemъ мѣжа и жены [[31v]] ѿ пѣсѣ во бракъ вѣт⁸пнти хотїашн имѣщаго пѣв⁸ю жен⁸ или же имѣющаго пѣваго мѣжа ѿженка и иныѣ рѣдѣшигнелнѣмѣ каноны ими перепонамъ єблѣзаны да жадѣ паро не дѣзнетъ по оутратою тымъ самыи парохн и вѣчнаго запрѣщенія и бракъ не є важныи тѣковы^м Такожде не має^т таковыи ѿсоба^м шлюбъ дати ѿ которою^м глобономъ отанѣ не знаетъ и ты^т которыи первые малы жены и мѣжекъ поки пѣв⁸е не проѹкажутъ первыи сѣбѣдоцтво^м пре епѣтомъ или иныи^м тѣсто^м епѣкн^м ѿ смѣти мѣжа или жены первои да не вѣнчаетъ по тыми^т карамъ.

Тѣ паки которыи жадно^т перепоны до отан⁸ малжескаго не маютъ до вѣнчанія прѣст⁸пнвшн побѣнѣ блѣнныи паро или иныи за позволенiemъ оупросншн ци не прѣмѣшены^т ѿтъ ѿ кого во бракъ є [2] вѣт⁸пнротъ аще своею волею повѣнчали^т Ище же приѣждѣнію сеbe котра страна исповѣдѣ^т таковыи не вѣнчаетъ

Чѣжды^т парохнѣнѣ ѿнѣ во свое^т парохн рѣмлѧнѣ когда ѿбоѣ бѣд⁸тъ либо чѣжды^т парохн либо рѣмлѧнаго наложества єе благословенія блѣнаго и парохн кромѣ грѣха имергтелнаго по калою ѿбѣждениа ѿ парохн жадѣ іерѣ^т да не важатъ сѧ Иакоже ты^т которыи Пебѣбрачныи жены и мѣжекъ маютъ бо таковыи шлюбъ: неважныи єстъ аще зо собою жити бѣд⁸тъ помалжеск⁸ Заше грѣшатъ смѣтели^т И вое^тны да не вѣнчаетъ хоти^т бы што чинилн и тѣкынколвекъ лѣтъ показовалъ єе епѣкаго благословенія не проѣведены бѣд⁸тъ во стѣ малжескн

Ище приѣдѣ єе вини пароха зъ неѣдомоистъ тѣкои пешаго мѣжа или мѣжови^т первш⁸ю жон⁸ маючом⁸ зъ драгою шлюбъ дати^т таковыи вѣтъ паро є намѣстнико^м оѹчинивши иікви^тицѣю тѣко на^ткошѣ до на ѿшслати и доноситъ по грѣхо^м смѣтѣ^тныи

Ище слѹчнти^т женѣ^т кое^то прѣзвѣтера^т таковыи зъ драгою женинти^т не можетъ по карамъ ѿбѣждениа ѿрнновенія каплѣства правилы^м караннемъ Похыбно^т такожде тѣю котората междѣ многимъ спросты іерегами^т а парохлъ є исстає^т сѧ же по ѿставленію мѣжа жены свое^т или жены свое^т мѣжа аще пре сѣмъ лѣтъ не прѣбенетъ во до^т малжества либодно мѣжови^т ѿженити^т а женѣ^т ѿдати^т тѣко^т залмысьль или ридѣ жадѣ іерѣ^т да не имѣетъ да ѿдалнти^т ѿ Понеже поты зоставленага пѣсона ѿдати^т ии ѿженити^т не можетъ покыколвекъ ѿ пеша мѣжа или тобарыша свое^т оѹбѣщена^т и пѣны^т сѣбѣдоцтво^м оѹпелнена^т на бѣдет^т И тое добре^т кажды^т паро^т захобаетъ и знаетъ хоти^т и за л: лѣтъ не привернетъ ѿ сѧ^т ѿбѣши^т є ѿпнсано^т оѹ каздѣ^т наипаче ѿ препятстви^т которыи кажды^т паро^т побинѣ добре^т чинити^т и знати^т Ище на старѣ^т не хощетъ до школы Мѣческо^т ѿбѣждѣ^т быти

[[32r]] **Ω** ΙΙΕΡΚΚ[ι]ΧΛ

Домъ бѣжнѣ есѧ до^м мѣнѣвъ зало пріятеленце вещен Гоподаскы^х бытнѣ не повинно того ради заказуетъ сѧ всѣмъ чѣны^м парохомъ да жѣнѣ веще^и та^{ко} свон^и та^{ко} и инишн^и людѣ^и господарскы по цеквѣ не хоблютъ

Іще когдя церкѣ дахъ ѿблакѣ илѣ въ нынѣ вене по прѣленіїа ѿблакованиїа
требовати будеътъ злѣчашъ ѿ томъ парохъ іоаннѣ да напоминяеъ таокоже
и намѣстникъ. Іще парохъ іоаннѣ не вѣхотиа поправити да запрѣтииа
въ неи ѿшенія дѣбеситовати поты поки не поправити сѧ

Жаде паро^ж брат^ж цековны^й продавати ани такы^м ко^лвек^ж способо^м щадалати по карапин в^ипаденія в^и клатв^ж ты^м самы^м дѣло^м при которы^ж цеква^ж в^идѣл^ж братитства маю^ж паро[х]о^ж ве^и нима^ж в^ипотреба^ж церкви^ж ради^ж мати^ж Аще приходкы^ж до^жокы^ж такы^м цековны^й в^идѣл^ж ти^ж каждого рок^ж раж^жкы^ж побѣнны^ж здравати^ж Паро^ж то^ж на реестре^ж положи^жше а братитва^ж цековни^ж по^жисагати^ж маю^ж ти^ж

Ѡ ПОСТАХъ И СВѢТЛАХъ

Іако неповніїм людіє постамін ѿбігагеніи быти не мають Тако потрібна
да посты ѿ цеївні сітій постаменіїа належить заховають котрі є 8 а [1] ѿ
ніж інроподії[е]нія до ніж вонкі Хеса й прѣ тым поїтою тыїждє а [1] токмо
з ефільміз держати побінно є-н [2] ѿ ніж вісі сітії до дніа сітії йісплах Петра
і Павла ї-н [3] ѿ дніа їго [1] августи до оуспеніїа Прѣ Бції дні [4] ѿ дніа їго
[15] ноемврія до Рождества Хеса єн [5] в' самий днів відзвіженіїа Чтнаго Крста
їн [6] в' Самыи днів оуспікновеніїа сітого Ішана Предітчені Ч: Глази ѿ прѣ ты
постом оу коїждїи" тыїждє мають поїтній среїд ѿ пілток

Такожде людє сітамі нє бъдуть з ѿгнімоченои і тъї нє заховуючи да грѣхъ
себѣ не приинажають по каралим злаказъєт сѧ всѣмъ парохомъ Абъ парохіано
свонъ кромѣ иль і вѣденіаго сіта сітнти не злаказовалій кромѣ сї Сї індуїти
л:го [1] ѿерѣзаніе Хѣо і великаго Василія 5:го [6] Ігнатіевленіе Гднє л:го [30]
Трѣ Сітнтиелъ феєрблѣ: є:го [2] Сігрѣтеніе Гднє Матѣ кѣго [25] Благовѣщѣ Прѣ
Бѣнъ: Апрілъ: Кт:го [23] Сітаго вѣмѣченнка Г҃вїїа Матѣ нго [8] Ішана Ігослѣ
Юніа дкго [24] Рождѣство Ішана Прѣчинъ: Кд:го. [29] Сітъї Апѣто П: і Пд: л:го
[30] Собо: ів: [12] Апѣлъ Іуліа К:го [20] Пророка Ілнї К:го [25] оупеніе сіт:
Анны Августа 5:го [6] Пресвѣрлжѣ Гднє є:го [15] оупѣ: Прѣ: Бѣнъ Кд: [29]
оуѣкновеніе Ч: главы Ішлѣ Преднітѣ: Септевѣ н:го [8] Рождѣ Прѣ Бѣнъ д:го [14]
Вѣднженіе Чѣнаго Крѣта к:го [26] Преславленіе Ішана Ігослова ѿкторїта л:го
[1] Покрѣ Пресвѣтонъ Бѣнъ [[32v]] Ноє"рніа нго [8] Собо Ахистратига Михаїла
к:го [21] воведеніе во Цековъ Пресвѣтига вѣла деїка"рі: 5:го [6] Сітаго ѿцла
Ніколая д:го [9] Зачатиє Сітъїа Анны К:е [25] Рождество Хѣо к:го [26]
Собо: Пресвѣтига вѣла к:з:го [27] Сітаго Апѣла Певомичка ахіндїакона Сітєфана

О СВЯТАХ ДВИЖИМЫХ.

Вокресение Христово вспоминание гдн Сощество Страго дхла, Приселъ вѣтъ Правовѣрныи христиане напоминали чтыни парохове мають во тыла днн илнныа и сѣточныа слѣхати илжбы бѣхна и на наукахъ дхонъ приходи пилно по грѣхомъ смертельныи. И не по дому порожнютъ или по кочма або где идѣ забавляютъ ся то такъ мовитъ сѣтыи Иегуды же лѣчше є во вѣ днн сѣточныи копати и робити нежели тѣцовати и пинти.

О ПАРОХАХ И ПАРОХАХ

Извно да будетъ вселъ изъ Ерешии же злъ кожда дшъ знаѧщъ илъ въ его парохи на страшнои сѣди бѣхомъ дадутъ страшныи щебетъ. Прото парохъ и своеи мають пилно донаезнирати далеко не щадлигыи и трезвены на всегда быти. Набожество звучанно наилпаче илжебъ бѣхъ во илѣ и сѣта вѣденыя по грѣхомъ смертельныи щправляемъ и тыже по илжебѣ бѣхонъ Млт[вы] сѣтыи Атниклодъ вѣры сѣтои научати до совершенія тай сѣтыи злыше готовымъ быти. Совѣсть чѣду мати аще кромѣ грѣха смртelnаго до которого опадаютъ караны ѿ илъ не хотятъ быти.

Аще будутъ зѣви до хорого вѣ щадленыя побѣны итъ и сакраментъ потребыи во аппаратѣ къ дѣствию сѣты тай належити і набоженію и оубагою интѣцнѣю совершеніи и шафобати.

Волочащи прѣвѣтеро илъ изъ сѣвецимъ таихъ илъ законникомъ наилпаче илъ чѣжини дїецезини или краини ѿ епѣи или старшаго своего немлющи сѣбѣднителества доистобѣнаго же не сѣтъ цѣздрами или карами цѣковыми илъ ѿбѣтаженны во цѣквѣ своимъ по вѣною сѣтъ илши кромѣ ѿписаний празновати людемъ непобѣнны злаказовати но сѣта цѣковыи сѣтыи способомъ маю ѿзаказо[вати...] [[33г]] напріклѣ того тыжна жанаго сѣта не маю вѣденаго но цѣкѣное сѣто будетъ во днн Імркъ: кто будетъ ѿхотныи на набожество запрошле сѣта ѿбыча паки то илъ до полдня злаказовати да зоглавитъ сѣта.

Набожество ѿбычаюое наилпаче илжебъ бѣхъ сѣты тай дѣствию со благоговѣніи и оубагою и належитою интѣцбеню щправдючи Тѣпнкъ еднъ кождыи оў нового зводѣ илжебнікѣ и требинікѣ ѿписанно держати.

Мають таихъ парохіи свои напоминати да до цѣкви з цѣкѣнію рѣмикою не соединеныи и на набожество или на сповѣдь не ходати по грѣхомъ наимъ здѣжлинимъ.

Каждого рокъ по сѣтѣ великаны кождыи парохъ побѣнѣ личе злѣчебъ дати таихъ дорослыи людни таихъ и малыи во своеи парохии знаѧщими сѣта. Такожде и тыже котрѣ сповѣдѣ пахалию или оу бланаго пароха или оу иишааго за позволеніемъ не прави своею наимѣстнікови маетъ ѿбываніе и прѣнести ѿ томъ.

Ище которы" Иере" маєтъ жено⁸ та же прелюбодѣніо⁸ да твою ѿпостѣнію да чине⁸ сїеннаіа дѣвствовати да не дѣзне⁸ Такожде ибо которы відмѣтъ спосібнѣшій до іереніства злѧс⁸ ѿдавати мають до шико⁴ на науку⁸:

На прѣнікні таїакы со женамі і самі чисто не побінны ходити но аще что куповати мають прѣ своего члѣка да купю⁸.

Побінны прѣвеніе дѣжати не оўпивати по кочмѣ не ходити не тащовати Межд⁸ сїецикымі ѿсобамі по садбѣ не ходити ини по кемеша не купчинти корчмѣ не продавати жаны⁸ оўрѣа сїецикы⁸ на сїбе не брати.

Памігтаючи на приста⁸ свою по чѣ посїеніїа своєго жаде паро⁸ ѿ власно⁸ парохїи своє⁸ на іншую бѣ благословенія іншого не маєтъ переносити ани гакы⁸ інши⁸ чиномъ еї лішати.

Ище которы⁸ паро⁸ є того сїєста престави⁸ сїа кожды⁸ Иере" жилючини в' то⁸же намѣстнітвѣ побине⁸ за него єдн⁸ сільже⁸ бж⁸ за него ѿправити бѣ плацы а такъ єдн⁸ драгом⁸ на помоцні быти⁸

Кожды⁸ паро⁸ має⁸ дѣжати д: [4] книгы з' евлого паперю з' которы⁸ оў єдн⁸ лічб⁸ диш⁸ своєї пастви и котого рок⁸ котрѣ не сповѣдали записовати маєтъ, оў драгом⁸ крїщеніи и муро⁸ помазаны оў трапезю [[33v]] законо вѣчаны⁸ до че⁸твѣтоні помешані да записуетъ въиступнаго намѣстні⁸: має⁸ влієднити на єдн⁸ таларъ.

Кожды⁸ Иере" і дїакон низлишній та⁸ко самі зо собою такъ и зо сїецикымі людьми сварітні і вадити да не дѣзнетъ Много барзѣ до битки сїа порывати не маю⁸ по кліатвою єдн⁸ со драгом⁸ виочн⁸ ини дїакон⁸ ини монах⁸ ини клірик⁸: бѣдетъ І если зо злості оударитъ сїї едѣ драгаго да не дѣзнетъ сїеннаіа дѣвствовати ини сакраменти давати покы ѿ клятви рѣдкіи⁸ І важил⁸ сїеннаіа дѣвствовати да знаетъ та⁸ко в' неключн⁸ство оўпадаетъ і ѿ парохїи ѿдѣжк⁸ бѣдетъ ко неспособны⁸.

Ѡ АРХИДІАКОНАѢ ѿ ПРОТОПРЕЗВІТЕРІАХ Ӣ ЙХЛ ОУРІАДѢ:

Протопре⁸віттєн⁸ оўрѣа єстъ не такъ легкыи⁸ такъ мнози⁸ ѿ не⁸ разумѣють⁸ Тын⁸ бо звѣніи сїтъ во помоці працъ и дѣл⁸ єпїкы⁸ Того ради паче ины⁸ иере⁸ побінны сїа трапежати да чини всіа оўстановленіа ѿбрѣакы ѿ цекве сїой патні⁸злаганіе⁸ ѿ епїа своєго предланіїа ѿ кождого во своє⁸ протопрезвітерій тек⁸тъ.

Во пїеви⁸ побінны кождого рок⁸ церкви⁸ своєго намѣстнітва строеніе зре⁸ти сїтъ⁸ со⁸зды и ѿдѣжды до літ⁸гіи сїо⁸ потрєбны⁸ цѣлы⁸ и чїти Пренайстѣшыи таїнни⁸ цї⁸ сохрани⁸ что⁸ в' та⁸ко⁸ со⁸здѣ держати сїа Ієковъ ѿ плю⁸чинни⁸ и смѣтіа⁸ и ина⁸ цї⁸ є чї⁸ цї⁸ не потрєбуетъ церкв⁸ в' не⁸ако⁸ веци⁸ поправы та⁸ко⁸ ко⁸векъ

Ище въдегъ где церкѣ поправы да якои потреовати треба ѿ то^м парохїано^м напоминати и чѣ до поправы назначити. И если до часу назначеннаго церкѣ не въдегъ поправлена намѣстникъ маєтъ вѣлѣ звакзати въ ней ѿправованія набожества поты поки не справитъ сѧ въ не^и венца потреована.

Посемъ до^жны въдегъ метрікы крещеныя и законовѣчаныя и помершій до сповѣднѣ способны чилю ко^ико о^у которо^и парохїи ѿбѣгаетъ сѧ.

Каждого року пн^ино ѿсмотрити и что въдегъ зъ нѣблѣтнѣ парохїи не чѣтое или зопобѣнное ѿ то^м маєтъ вѣлѣ сдѣлти на поправъ венецъ церковныи намѣстникъ: на еднѣ талиарз.

Такожде мають зъ людіи парохїи вѣры гоныи гнѣвомъ напроти пароха не рабѣлены вопрошати ѿ нравѣ и житїи пароха ище звѣше набожество пилнѣетъ до хоры зданіемъ себѣ знати ци идегъ звѣши и звѣше ци каждои илѣ и сѧ вѣденаго лнѣтія сѣчию слѹжитъ артикли вѣры парохїи свои ци пилно наѹчаютъ до ко[р]чмы пилнѣци не ходитъ по прѣнїка и кемеша по гамакѣ ци не болочитъ [[34г]] Соблѣнь таѣю зъ себѣ сѣцкыи людѣи ци не даютъ ци не вѣчаетъ бѣ заповѣдеи по тѣи илѣ маючи выйтъ или сѧ алео ѿ ѿщы не знаемый алео чѣжой парохїи ѿбои вѣши ии не свого набожества ильбо вониѣ слѹжащи на во^инѣ или сѹ иною таїкою перепоню до стану малїскаго ище о^у сѹ которыи парохъ зъ звѣндѣетъ сѧ таїкаго на^и ѿзвѣніи мѣтнѣ по иизверженіемъ кождыи пропорѣев[...]тѣ повинне въдегъ или архїїако:

Мають вопрошати и дѣнавати ци не званидѣютъ въ таїко парохїи мальжества небажныи, а бѣзакони^и ище где званидѣтъ и сѧ таїкобыи оѹчанїшви иквизицію до сѧдѣ ишего ѿсылати

Которыи парохъ въ запрѣщенїи ѿ на^и или ѿфѣцѣталѣ ишнѣ въдѣчи сїенна дѣбесствовати дѣзнесетъ да вѣдаетъ таїко самымъ тыи оѹчанїкои оѹпадаетъ о^у неключнѣство таїко неспособныи ѿ парохїи ѿвѣжденыи въдегъ.

Прѣвѣнїтеро^и бѣ сївѣте^иства ишего ходїции таїкъ сївѣцкыи таїкъ и законнико^и ишнѣ или зъ чѣжой дїецїзни небѣдомыимъ загранничныи ѿ на^и сївѣднителества не маючи въ намѣстничествѣ свои жїнаго набожества ѿпр[ав]овати или сакраментга давати да не позволяютъ по карамъ прави^инымъ

С прѣтнѣ пропорѣзвѣнїтеро^и жадѣ тои вѣтѣ не маєтъ абы бѣ выразна на пѣсмѣ благословенїи ишего могихъ цѣквей новыи звакладати старъ розмѣтовати выставленыя благословити или ѿскрененныиа прѣмѣряти

Ище о^у которои парохїи таїкобыи парохїи пѣхалнѣю споѣѣ не ѿправитъ прѣ вѣнїи парохїи или прѣ иныи за позволенїи^и сѹего пароха таїкаго побѣнныи пропорѣ[ви]тери писанїи напомінѣти и чѣ до выполненїя приказанїя церковнаго назначити

И еслъ ѿ чарѣ назнаѣено^м не бѣдѣтъ сповѣдати и причащати такового
млѣтъ ѿ церкви ѿлѣчнѣ

Виѣннѣючи цѣкви неповѣнны парохъ вымышленымъ тѣденїемъ и пѣтїемъ
зѣвточны^м шебтажовати Но ты^и что и^и самы^и ко тѣденїю и пѣтїю бѣдѣтъ
повѣнны иа ѿходнїи

Ище которы^и парохъ оѣмретъ доѣнавши^и ѿ то^и протопреѣнгеръ повиннѣ самъ
по ближнї парохъ розослати кѣрсъ и зобрати ты^и и собѣне погребести такого И
за тое жаднои плацы не брати ѿпѣд доефоволнои на молитвы сѣтыи днискрѣцѣи

О преставленни такового на^и извѣстнїи да бы парохниѧ беъ пастыриѧ не
зоставалѧ К:

[[34v]] дѣ оу кадедрѣ Мѣкачѣк: рокъ 8 аѣтии [1752] Мѣл априлѧ 3 [7]
М. Манѣн^и

Писацъ Мною Многогрѣшны^и и недостойны^и раб[о] [о^и] бѣннѣмъ Тѣмодѣшмъ
дѣцнѣловѣчомъ на то^и чѣ жиючили оу венѣ Каракальѣ бѣдѣшии За Сто[...]
наро [...] церкви Каракальѣ

Anno Domini 1757³¹

³¹ Na tejto strane sa nachadza záverečná formula o dátume a mieste zapísania dokumentu. Ide o Mukačevskú biskupskú katedru, kde bol vykonaný dňa 7. apríla 1752 zápis, za ktorým je uvedený podpis s menom biskupa Manuela M. Olsavského. Text z obežníka (kurensu) pre potreby farnosti Karačyn (ukr. Karacchin, maď. Karacsfalva) v Ugočskej stolici odpísal Boží služobník Timotej Ducilovič v roku 1757.

SLAVISTICKÝ ÚSTAV JÁNA STANISLAVA SAV BRATISLAVA
SLOVENSKÝ KOMITÉT SLAVISTOV

SLAVICA SLOVACA, ročník 54 (2019) č. 3-4 (supplementum).

Vychádza: 1. číslo v júni, 2. číslo a 3. číslo spolu so 4. (supplementum).

VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Dúbravská cesta 9, 845 02 Bratislava.

Tel.: 02/20920203, e-mail: vedasav@savba.sk.

Distribúcia / Distributed by:

Slovart G. T. G., Krupinská 4, P. O. Box 152, 852 99 Bratislava

ISSN 0037-6787

Časopis je evidovaný: Scopus, CEJSH, DOAJ, C.E.E.O.L., ERIH PLUS, MLA,
CARHUS Plus+ 2014, CIRC, SJR, ProQuest, EBSCO